

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

UNIVERSITY OF CRETE - NATURAL HISTORY MUSEUM OF CRETE

Τ.Θ. 2208 - 71409 Ηράκλειο Κρήτης - Τηλ. - Fax: 2810 324366

P.O. Box. 2208 - 71409 Heraklion Crete - Tel. - Fax: 2810 324366

Παραδοτέο Δράσης C1

[Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του έργου]

Συνοπτική ποιοτική και ποσοτική ανάλυση της 2^{ης} έρευνας αξιολόγησης και Έκθεση αποτελεσματικότητας του Προγράμματος LIFE NATURA Themis

Ομάδα μελέτης:

Δρ. Προμπονάς Μιχάλης, Συντονιστής Προγράμματος

Μπαξεβάνη Πόπη, Υπεύθυνη Επικοινωνίας/Ενημέρωσης

Δρ. Γεωργοπούλου Ελισάβετ, Βοηθός Επικοινωνίας/Ενημέρωσης

Σταυρούλα Χριστοδουλοπούλου, Βοηθός Επικοινωνίας/Ενημέρωσης

Πανεπιστήμιο Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Ιανουάριος 2020

0

«Πρώθηση της ευαισθητοποίησης για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης για την αντιμετώπιση ζημιών έναντι της βιοποικιλότητας σε περιοχές του Δικτύου Natura 2000 στην Κρήτη»

«Promoting awareness of wildlife crime prosecution and liability for biodiversity damage in NATURA 2000 areas in Crete»

LIFE14/GIE/GR/000026 (Acronym: LIFE Natura Themis)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	2
Μεθοδολογία	2
Ομάδες Στόχου	2
I. Αποτελέσματα 2 ^{ης} Έρευνας (Αξιολόγησης) του έργου LIFE NATURA Themis.....	4
Εισαγωγή.....	4
Μεθοδολογία	4
Δείγμα.....	6
Τρόπος συλλογής και ανάλυσης δεδομένων	8
Προβλήματα	11
II. Αξιολόγηση έρευνας.....	12
Δημογραφικά δεδομένα.....	12
Ενιαία ανάλυση αποτελεσμάτων γενικών ερωτήσεων Β' μέρους ερωτηματολογίου	15
III. Συνοπτικά αποτελέσματα-Συγκρίσεις και συμπεράσματα ανά ομάδα στόχο	49
Ομάδα 1 : Εισαγγελείς/Δικαστές.....	49
Ομάδα 2 : Δικηγόροι	49
Ομάδα 3: Υπάλληλοι Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Περιφέρειας Κρήτης και Δήμων.....	50
Ομάδα 4: Ανακριτικοί Υπάλληλοι	51
Ομάδα 5: Υπάλληλοι-στελέχη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ.....	52
Ομάδα 6: Αγροτικός πληθυσμός (αγρότες, αλιείς, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί)	53
Ομάδα 7: Επαγγελματίες Τουρισμού	54
Ομάδα 8: Ευρύτερος πληθυσμός.....	55
Ομάδα 9: Τουρίστες/Επισκέπτες	55
Ομάδα 10: Δημοσιογράφοι/Υπάλληλοι σε ΜΜΕ	56
IV. Συγκριτική παρουσίαση των δύο ερευνών της Δράσης C1 (1 ^η Έρευνα Βάσης, 2016 και 2 ^η Έρευνα Αξιολόγησης Έργου, 2019) - Γενικά συμπεράσματα.....	58
Μεθοδολογία σύγκρισης-ανάλυσης	58
V. Γενικά συμπεράσματα.....	79

Περίληψη

Στο πλαίσιο του έργου LIFE14 GIE/GR/000026 LIFE NATURA Themis, διενεργήθηκαν δύο (2) έρευνες αποτίμησης των πεποιθήσεων, στάσεων και συμπεριφορών των ομάδων στόχου και των κοινωνικών εταίρων του προγράμματος, σε σχέση με την περιβαλλοντική παραβατικότητα, την περιβαλλοντική ευθύνη και το περιβαλλοντικό έγκλημα στην περιοχή υλοποίησης του προγράμματος.

Η πρώτη περιβαλλοντική έρευνα αναφοράς πραγματοποιήθηκε την περίοδο Φεβρουάριο 2016-Δεκέμβριος 2016 (σχετικό Παραδοτέο: Deliverable of Action C1, της Ενδιάμεσης Αναφοράς, 31/10/2017) ενώ η δεύτερη έρευνα αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του έργου πραγματοποιήθηκε από τον Φεβρουάριο του 2019 έως και τον Νοέμβριο του 2019.

Στην παρούσα έκθεση αποτυπώνονται συνοπτικά τα αποτελέσματα της 2^{ης} έρευνας αξιολόγησης (Κεφάλαιο 1) και παρατίθεται η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της ενημερωτικής εκστρατείας και της υλοποίησης των Δράσεων του έργου, με τη σύγκριση των δεδομένων από την επεξεργασία των βασικών ερωτημάτων των δύο δημοσκοπήσεων (Κεφάλαιο 2).

Στο Κεφάλαιο 3 οι συγγραφείς καταθέτουν τα συμπεράσματα και τους προβληματισμούς που προέκυψαν από τα αποτελέσματα των δύο ερευνών.

Μεθοδολογία

Η έκθεση αναφέρεται σε δύο περιβαλλοντικές έρευνες (αναφοράς και αξιολόγησης) που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου LIFE NATURA Themis. Για τη διεξαγωγή τους χρησιμοποιήθηκαν δέκα (10) διαφορετικά δομημένα ερωτηματολόγια που απευθύνονταν σε δέκα (10) διαφορετικές ομάδες στόχου.

Ομάδες Στόχου

Οι ομάδες πληθυσμού, στις οποίες και επικεντρώθηκε η έρευνα αναφοράς, ήταν δέκα (10). Ειδικότερα:

1. Δικαστές και Εισαγγελείς
2. Δικηγόροι
3. Υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης και της Περιφέρειας Κρήτης
4. Μέλη Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη Κρήτη
5. Αγροτικός πληθυσμός σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (Κτηνοτρόφοι, αγρότες, κυνηγοί και αλιείς που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη).
6. Επαγγελματίες του τουρισμού (ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών μονάδων και ενοικιαζόμενων δωματίων, ξενοδοχοπάλληλοι, ιδιοκτήτες τουριστικών επιχειρήσεων, ξεναγοί, οικοξεναγοί κ.ά.) που δραστηριοποιούνται σε περιοχές εντός του Δικτύου NATURA 2000.
7. Ανακριτικοί Υπάλληλοι (στελέχη και υπάλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, των Δημοτικών Αστυνομιών και γενικά στελεχών της δημόσιας διοίκησης που έχουν αναλάβει ανακριτικά καθήκοντα).
8. Ευρύτερος πληθυσμός της Κρήτης.
9. Δημοσιογράφοι και υπάλληλοι σε τοπικά ΜΜΕ από όλες τις περιοχές της Κρήτης.
10. Τουρίστες/επισκέπτες σε περιοχές NATURA 2000 στη Κρήτη (Ελληνες και αλλοδαποί).

Για τον σκοπό της έρευνας ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία (3) μέρη:

- A. Δημογραφικά / γενικά στοιχεία
- B. Γενικές ερωτήσεις
- Γ. Ειδικές ερωτήσεις

Το σύνολο των ερωτήσεων των δύο πρώτων τμημάτων των ερωτηματολογίων (Α και Β μέρος) ήταν κοινές για όλες τις Ομάδες Στόχου ενώ υπήρχε διαφοροποίηση των ερωτήσεων ανά ερωτηματολόγιο στο Γ μέρος, με στόχο την εμβάθυνση σε θέματα αντιλήψεων σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τον τομέα απασχόλησης της κάθε Ομάδας Στόχου.

Το είδος των ερωτήσεων που χρησιμοποιήθηκαν ποικίλλει. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν ανοιχτής (ελεύθερες) απάντησης και δεδομένης (κλειστές) κλειστού τύπου ερωτήσεις με τη δυνατότητα επιλογής απαντήσεων διαβαθμισμένης κλίμακας.

I. Αποτελέσματα 2^{ης} Έρευνας (Αξιολόγησης) του έργου LIFE NATURA Themis

Εισαγωγή

Κατά την περίοδο Φεβρουάριος 2019-Νοέμβριος 2019 πραγματοποιήθηκε σε όλη την Κρήτη, η 2^η Έρευνα (Αξιολόγησης) του έργου LIFE NATURA Themis, με σκοπό την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας υλοποίησης των Δράσεων του προγράμματος σε σύγκριση και με τα αποτελέσματα της 1^{ης} Έρευνας Βάσης (Baseline Survey) που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του 1^{ου} έτους υλοποίησης του έργου (Φεβρουάριος 2016-Δεκέμβριος 2016).

Για την υλοποίηση της έρευνας το Πανεπιστήμιο Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Συντονιστής εταιρός και υπεύθυνος υλοποίησης της Δράσης, προκήρυξε ανοιχτό διαγωνισμό για την ανάδειξη εργολάβου, με κριτήριο τη χαμηλότερη τιμή τον Ιανουάριο του 2019, βάσει των διαδικασιών και κανονισμών προμηθειών και εκτέλεσης έργων του οικονομικού φορέα διαχείρισης του Πανεπιστημίου Κρήτης, τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ).

Αντικείμενο του διαγωνισμού ήταν:

- A) Η συλλογή συγκεκριμένου αριθμού συμπληρωμένων ερωτηματολογίων προς συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού της Κρήτης (3.140 ερωτηματολόγια).
- B) Πλήρη στατιστική επεξεργασία των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων.
- Γ) Πλήρη ποσοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και
- Δ) Πλήρη ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών η εταιρεία ΑΕΛΙΑ Αειφόρος Μηχανική αναδείχθηκε ως ανάδοχος του διαγωνισμού και ανέλαβε τη διεξαγωγή της έρευνας, με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης τους 10 μήνες (Φεβρουάριος-Νοέμβριος 2019). Ο ανάδοχος σε στενή συνεργασία με τον Συντονιστή του Έργου, διεξήγε ομαλά το έργο και παρέδωσε την τελική του αναφορά με όλα τα αιτούμενα παραδοτέα την 30^η Νοεμβρίου 2019.

Μεθοδολογία

Για την υλοποίηση της 2^{ης} Έρευνας τηρήθηκε η ίδια διαδικασία. Για τη διεξαγωγή της χρησιμοποιήθηκαν τα δέκα (10) διαφορετικά δομημένα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν και στην έρευνα βάσης, τα οποία απευθύνονταν στις ίδιες Ομάδες Στόχου, προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα.

Καθώς κατά τη διεξαγωγή της Έρευνας Βάσης (1^η) διαπιστώθηκε ότι υπήρξε δυσκολία αρκετών συμμετεχόντων ως προς τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων λόγω του πλήθους των ερωτήσεων, στην παρούσα Έρευνα Αξιολόγησης αποφασίστηκε να απαλειφθούν κάποιες ερωτήσεις η ύπαρξη των οποίων θεωρήθηκε ότι δεν προσέφερε στην ποιοτική ανάλυση και στα εξαγόμενα συμπεράσματα. Ως εκ τούτου διαγράφηκαν οι ακόλουθες ερωτήσεις:

Α' Ενότητα (δημογραφικά) απ' όλες τις κατηγορίες:

A.4 Τόπος κατοικίας:

A.6 Οικογενειακή κατάσταση:

A.7 Παιδιά:

A.8 Επάγγελμα:

A.9 Συνολικά έτη εργασιακής εμπειρίας:

A.10 Ετήσιο ατομικό εισόδημα:

Β' Ενότητα (Γενικές ερωτήσεις) απ' όλες τις κατηγορίες:

B.4 Γνωρίζετε ότι κάποια είδη προστατεύονται στην Κρήτη από τη νομοθεσία του Δικτύου NATURA;

B.5 Γνωρίζετε πόσες προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν στην Κρήτη;

B.8 Γνωρίζετε τη νομοθεσία που αφορά στα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής;

B.16 Με ποιον τρόπο θα σας ενδιέφερε να ενημερωθείτε για το Δίκτυο NATURA 2000

Γ' Ενότητα (Ειδικές ερωτήσεις)

Οι ειδικές ερωτήσεις στην Έρευνα Βάσης ήταν διαφορετικές ανά κατηγορία συμμετεχόντων. Στην παρούσα έρευνα αφαιρέθηκαν από 5 έως 8 ερωτήσεις ανά κατηγορία ενώ προστέθηκαν 2 κοινές για όλες τις ομάδες στόχου, οι οποίες ήταν οι ακόλουθες:

Γ.4 Γνωρίζετε το έργο LIFE NATURA Themis; **ΝΑΙ ΟΧΙ**

Αν **ΝΑΙ**, από πού μάθατε για το έργο LIFE NATURA Themis;

A) Τηλεοπτικό/ραδιοφωνικό μήνυμα

B) Ενημερωτική Ημερίδα (για το κοινό)

Γ) Εκπαιδευτικό σεμινάριο

Δ) Ενημερωτικό Υλικό

Ε) Ηλεκτρονικά μέσα προβολής (π.χ. ιστοσελίδα, facebook)

Στ) Δημοσίευση/αναφορά σε ΜΜΕ

Ζ) Συνέδριο

Η) Άλλο

Γ.5 Κατά τη γνώμη σας, έχει αυξηθεί την τελευταία 4ετία η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η γνώση των κατοίκων της Κρήτης όσον αφορά τις περιβαλλοντικές παραβάσεις/την περιβαλλοντική παραβατικότητα/το περιβαλλοντικό έγκλημα; **ΝΑΙ ΟΧΙ**

Στην παρούσα Έκθεση, από το Γ' Τμήμα των ερωτηματολογίων αναλύονται οι ερωτήσεις Γ.4 και Γ.5.

Οι Ομάδες Στόχου ήταν και πάλι οι ακόλουθες:

1. Δικαστές και Εισαγγελείς
2. Δικηγόροι
3. Υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης και Περιφέρειας Κρήτης
4. Μέλη Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη Κρήτη
5. Αγροτικός πληθυσμός σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (Κτηνοτρόφοι, αγρότες, κυνηγοί και αλιείς που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη).
6. Επαγγελματίες του τουρισμού (ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών μονάδων και ενοικιαζόμενων δωματίων, ξενοδοχοϋπάλληλοι, ιδιοκτήτες τουριστικών επιχειρήσεων, ξεναγοί, οικοξεναγοί κ.ά.) που δραστηριοποιούνται σε περιοχές εντός του Δικτύου NATURA 2000.
7. Ανακριτικοί Υπάλληλοι (στελέχη και υπάλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, των Δημοτικών Αστυνομιών και γενικά στελεχών της δημόσιας διοίκησης που έχουν αναλάβει ανακριτικά καθήκοντα).
8. Ευρύτερος πληθυσμός της Κρήτης.
9. Δημοσιογράφοι και υπάλληλοι σε τοπικά ΜΜΕ από όλες τις περιοχές της Κρήτης.
10. Τουρίστες/επισκέπτες σε περιοχές NATURA 2000 στη Κρήτη (Ελληνες και αλλοδαποί).

Δείγμα

Κατά τη διενέργεια της Έρευνας Βάσης (1^η Έρευνα) διαπιστώθηκε ότι ο αιτούμενος αριθμός δείγματος για συγκεκριμένες ομάδες στόχου δεν ανταποκρίνονταν στα πραγματικά αριθμητικά πληθυσμιακά δεδομένα συγκεκριμένων κατηγοριών. Συγκεκριμένα αφορούσε στον αριθμό των δικαστών και εισαγγελέων που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη (υπερεκτιμημένος αρχικά) και στον αριθμό των μελών των Περιβαλλοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δρουν στην Κρήτη (παύση εργασιών τοπικών Περιβαλλοντικών ΜΚΟ). Ως εκ τούτου προέκυψε η ανάγκη μείωσης του συνολικού δείγματος που αρχικά είχε προβλεφθεί στην πρόταση του έργου, κατά 90 άτομα.

Η μείωση αυτή δεν επηρεάζει την αντικειμενική σύγκριση των δύο ερευνών μεταξύ τους, καθώς ο τελικός αριθμός του δείγματος της παρούσας έρευνας παρά τη μείωση του αρχικώς απαιτούμενου αριθμού ερωτηματολογίων (3.140 ερωτηματολόγια) εμφανίζεται αρκετά υψηλότερος (3.218 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια) λόγω της μεγαλύτερης συμμετοχής των πολιτών, και ουσιαστικά είναι υψηλότερος από το δείγμα της 1^{ης} Έρευνας Βάσης, τόσο συνολικά όσο και ανά ομάδα στόχου.

Το δείγμα πληθυσμού ανά ομάδα στόχου που αφορούσε στην 2^η έρευνα αξιολόγησης, απεικονίζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Απεικόνιση δείγματος (αρχικά οριζόμενο, τελικό συμμετεχόντων, ποσοστό τελικού σε σχέση με το αρχικά οριζόμενο, ποσοστό τελικού σε σχέση με το συνολικό δείγμα)

ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΥ	ΑΡΧΙΚΟΣ ΠΡΟΒΛΕΠ. ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤ.	ΤΕΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜ.	ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΟΜΑΔΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
Δικαστές και Εισαγγελείς	40	40	100%	1,24%
Δικηγόροι	400	413	103,25%	12,83%
Υπάλληλοι Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, Περιφέρειας Κρήτης, ΟΤΑ Κρήτης	250	251	100%	7,80%
Μέλη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη	250	250	100%	7,80%
Αγροτικός Πληθυσμός σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (κτηνοτρόφοι, αγρότες, κυνηγοί, αλιείς)	400	406	101,50%	12,62%
Επαγγελματίες Τουρισμού που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη	400	404	101%	12,55%
Ανακριτικοί Υπάλληλοι (αστυνομία, λιμενικό, θηροφυλακή, δημοτική αστυνομία κ.λπ.)	400	440	110%	13,67%
Ευρύτερος πληθυσμός Κρήτης	400	401	100%	12,45%
Τουρίστες/επισκέπτες σε περιοχές NATURA 2000 στην Κρήτη	400	410	102,50%	12,74%
Δημοσιογράφοι και υπάλληλοι στα τοπικά ΜΜΕ	200	203	101,50%	6,30%
ΣΥΝΟΛΟ	3.140	3.218	102,51%	100,00%

Τρόπος συλλογής και ανάλυσης δεδομένων

Η συμπλήρωση ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με τρεις τρόπους :

- Εξ αποστάσεως έρευνα με ψηφιακά ερωτηματολόγια μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας Google Forms.
- Εξ αποστάσεως έρευνα με ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια μέσω αποστολής e-mail.
- Επιτόπια έρευνα με έντυπα ερωτηματολόγια.

Στην επιτόπια έρευνα, οι τρόποι προσέγγισης των ερωτηθέντων και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε κυρίως με:

- Επίσκεψη σε υπηρεσίες, φορείς και χώρους εργασίας των μελών των ομάδων ενδιαφέροντος
- Τηλεφωνική επικοινωνία με μέλη από τις ομάδες ενδιαφέροντος
- Ψηφιακά μέσα: Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ. facebook)
- Προσωπική συνέντευξη με μέλη από τις ομάδες ενδιαφέροντος.

Τα ψηφιακά ερωτηματολόγια βρίσκονταν διαθέσιμα στην πλατφόρμα Google Forms, στους ακόλουθους συνδέσμους:

(Q01) – ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΝ

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfF2E-Fbg6tWWmVU3Z4uwC6lgHpKBNNY0fKTYD4rcPIX4PWVQ/viewform>

(Q02) – ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScZhTVemjfxmle4iEAw8FibfFnaPRtafIauGMLxo_H0QSNQ/viewform

(Q03) - ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSepoaWjPQ5VzxGIP8ruR9neP0yeBxoGqA0PdJ8RMMXO0iMrGA/viewform>

(Q04) - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfolKTIlv3SJCdSYk0d0jWDFtGrCfVMv6VCEkvU3PpnA_FGeO/viewform

(Q05) - ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScRUNtIMJfE-4vXb8_kewFGq24P8Lrw2rvKNU7k5_r2GIWVg/viewform

(Q06) - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdazXjrKvnsR5IEMeG2PqOrqXgSflttWPKSrHBIuipK85RIOg/viewform
(Q07) - ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ/ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ, ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ΤΗΣ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ και ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗΣ ΘΗΡΟΦΥΛΑΚΗΣ
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfg0-wcbKO3Bz84Ni7F8pTkX0avcjeOvRWghAKSLjBpfAn46Q/viewform
(Q08) - ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfYWDH42iXsf8ZaEEPcdiPkj7B5EHcPAbDfmMetsNauGVgAnQ/viewform
(Q09A) - LAY PUBLIC OF CRETE / TOURISTS – VISITORS
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfGzIXRCJ3g1abyhIk7S_gBeK5_O9sy2E_CVkWaac0NoSNX-Q/viewform
(Q09B) - ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ/ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ της Κρήτης
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd9fL0vLNg6dsJoxF_fitOPhy-SpChuD37dE1hIQhymwyNb9g/viewform
(Q10) - ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ / ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΑ ΜΜΕ
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe1k-gq9NgzCT0R90-AkewQfJO3i2POTIihFRrsHElzzt5q3g/viewform

Συνολικά συμπληρώθηκαν **3.218** ερωτηματολόγια (με αρχικά προβλεπόμενο αριθμό 3.140) εκ των οποίων τα 220 συμπληρώθηκαν έντυπα και τα υπόλοιπα 2.998 ηλεκτρονικά (είτε ψηφιακά είτε με e-mail).

Στον Πίνακα 2 εμφανίζονται οι αριθμοί των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ανά ομάδα στόχο -ανά τύπο ερωτηματολογίου:

Πίνακας 2: Αριθμοί συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ανά ομάδα στόχο και ανά τύπο ερωτηματολογίου.

ΟΜΑΔΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΕΝΤΥΠΑ ΕΡΩΤ.	ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΩΤ.	ΣΥΝΟΛΟ
Δικαστές και Εισαγγελείς	19	21	40
Δικηγόροι	24	389	413
Υπάλληλοι Αποκεντρωμένης, Περιφέρειας, ΟΤΑ	104	147	251
Μέλη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη	2	248	250
Αγροτικός Πληθυσμός σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (κτηνοτρόφοι, αγρότες, κυνηγοί, αλιείς)	7	399	406
Επαγγελματίες Τουρισμού που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη	4	400	404
Ανακριτικοί Υπάλληλοι (αστυνομία, λιμενικό, θηροφυλακή, δημοτική αστυνομία κ.λπ.)	10	430	440
Ευρύτερος πληθυσμός Κρήτης	15	386	401
Τουρίστες/επισκέπτες σε περιοχές NATURA 2000 στην Κρήτη	35	375	410
Δημοσιογράφοι και εργαζόμενοι στα τοπικά ΜΜΕ	0	203	203
ΣΥΝΟΛΟ	220	2.998	3.218

Προβλήματα

Τα όποια προβλήματα προέκυψαν κατά την υλοποίηση της έρευνας, ελάχιστα σε σχέση με την προηγούμενη Έρευνα Βάσης του έργου, σχετίζονταν κυρίως με την ανταπόκριση συγκεκριμένων ομάδων στόχου στην πρόσκληση συμμετοχής. Ειδικότερα, η επαφή με τους «Δικαστές –Εισαγγελείς» αποδείχθηκε για άλλη μία φορά προβληματική, παρόλα αυτά καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός ερωτηματολογίων.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της μικρής ανταπόκρισης συγκεκριμένων ομάδων στόχου, ακολουθήθηκαν επαναληπτικές αποστολές ηλεκτρονικών μηνυμάτων, επαναλαμβανόμενες τηλεφωνικές οχλήσεις και πραγματοποίηση εντατικών επισκέψεων σε χώρους εργασίας και εκδηλώσεων, κατά την επιτόπια έρευνα.

Όπως αποτυπώθηκε και στον Πίνακα 2, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηματολογίων απαντήθηκε ηλεκτρονικά και κυρίως ψηφιακά μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας Google Forms, γεγονός που συνέβαλε όχι μόνο στην εντός προθεσμίας συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων αλλά και στη διευκόλυνση της επεξεργασίας τους.

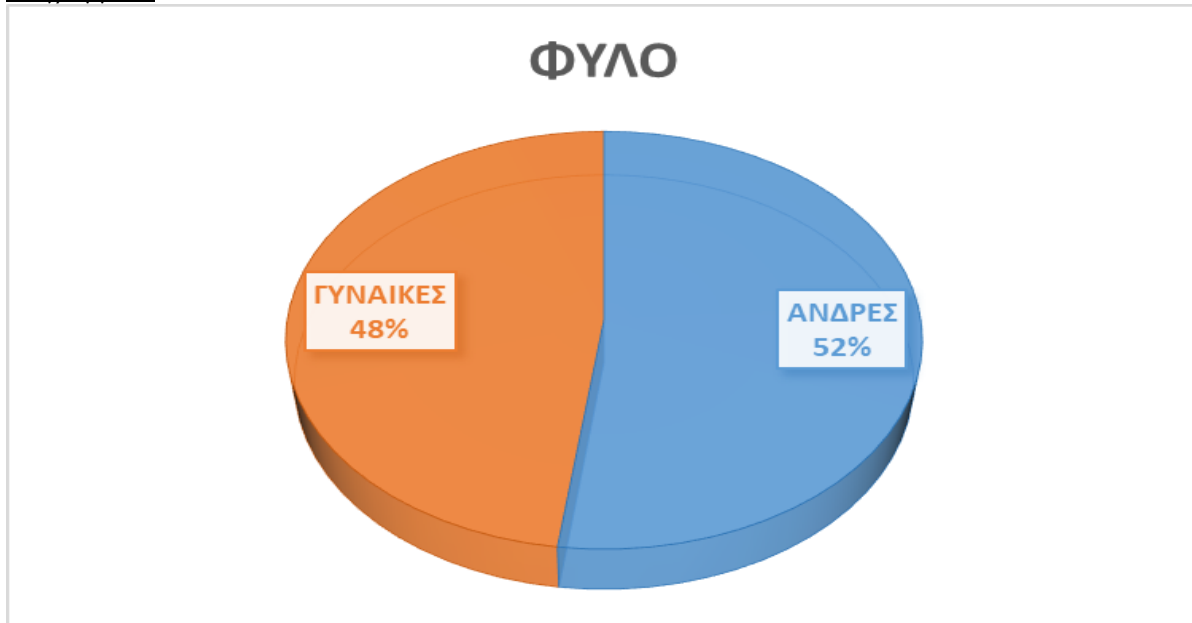

II. Αξιολόγηση έρευνας

Δημογραφικά δεδομένα

Στο σύνολο των 3.218 ερωτηθέντων, εκπροσωπούνται εξίσου -με μικρό ποσοστό διαφοράς- και τα δύο φύλα, με τους άρρενες να είναι περισσότεροι κατά 4% (52%). [Διάγραμμα 1]

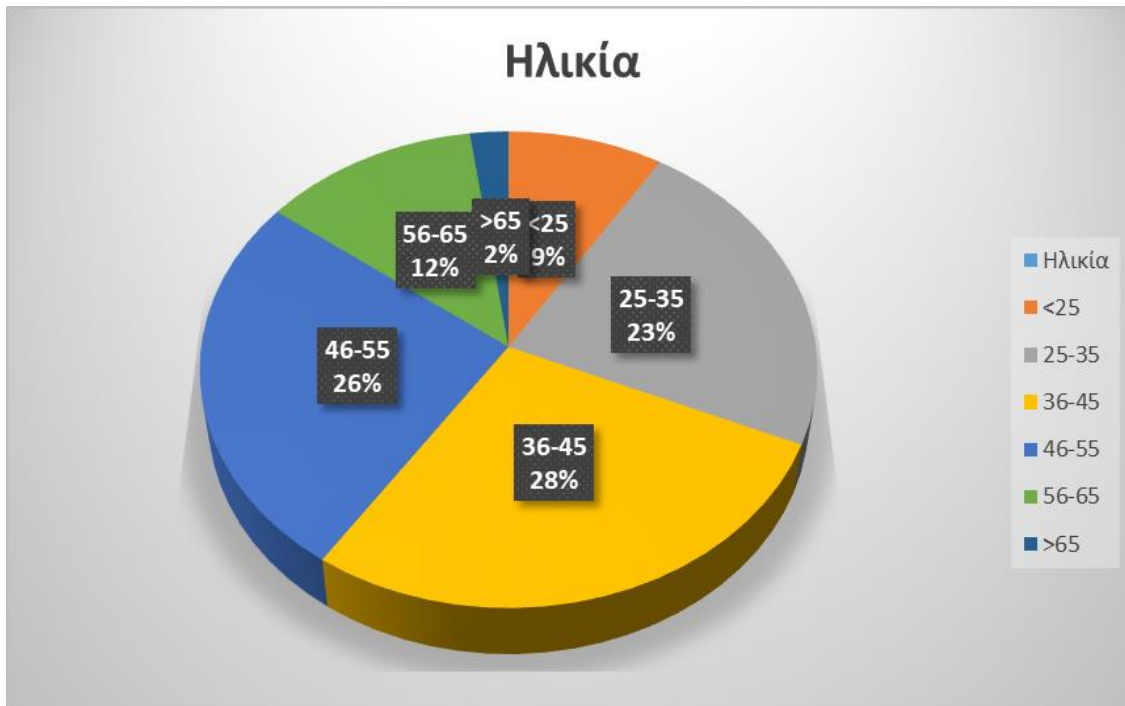
Διάγραμμα 1

Στο δείγμα αντιπροσωπεύονται όλες οι ηλικίες ενεργού πληθυσμού (25-65) με την ηλικιακή κλάση 36-45 να συμμετέχει με το μεγαλύτερο ποσοστό (28%) όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 2.

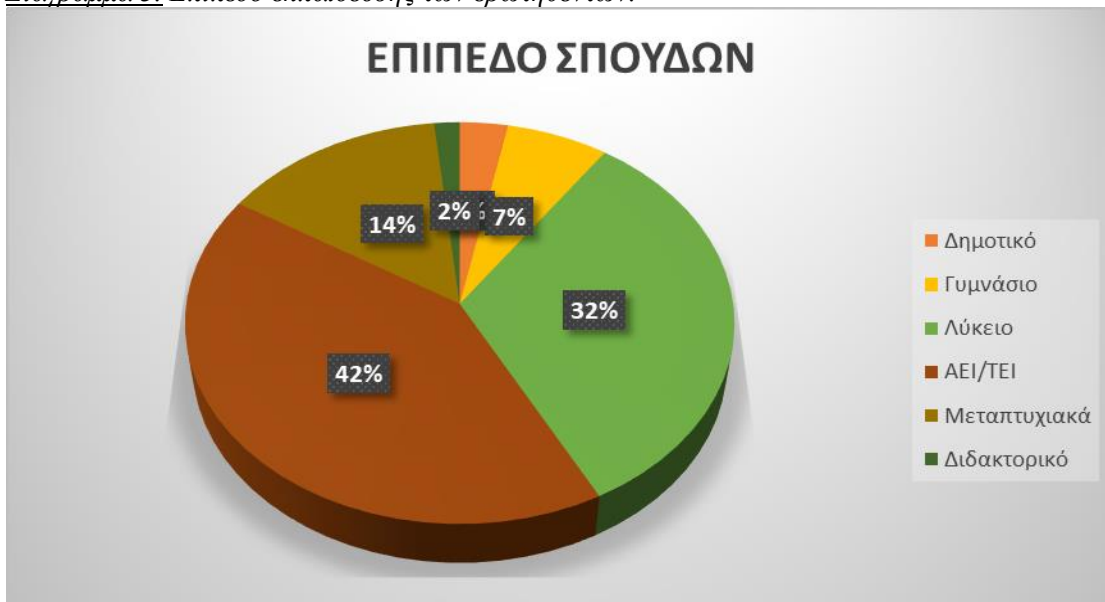
Διάγραμμα 2

Πάνω από το μισό του δείγματος (ποσοστό 58%) ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (περιλαμβάνονται οι συμμετέχοντες με μεταπτυχιακούς ή διδακτορικούς τίτλους), όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3. Επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

Από το συνολικό δείγμα των 3.218 ατόμων, οι 2.771 ήταν κάτοικοι Κρήτης (86,10% επί του συνόλου του δείγματος), με την ΠΕ Ηρακλείου να αποτυπώνει τη μεγαλύτερη συμμετοχή (61%), όπως εμφανίζεται και στο Διάγραμμα 4.

Διάγραμμα 4. Κατανομή ερωτηθέντων ανά Περιφερειακή Ενότητα σε σύνολο 2.771 ερωτηθέντων με τόπο κατοικίας την Κρήτη που συμμετείχαν στην έρευνα.

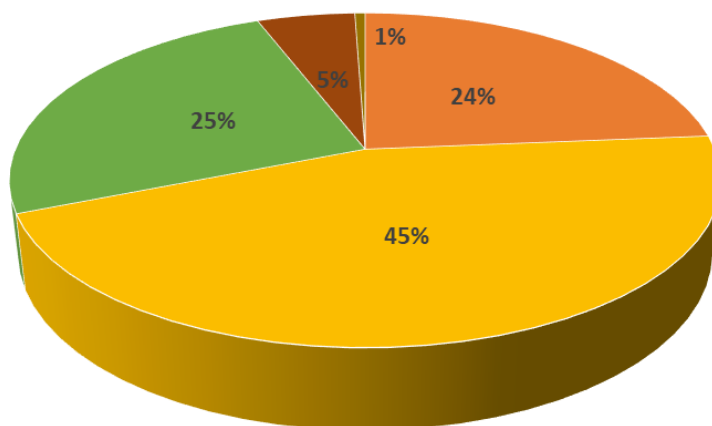

Ενιαία ανάλυση αποτελεσμάτων γενικών ερωτήσεων Β' μέρους ερωτηματολογίου

Ακολούθως παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των απαντήσεων στις ερωτήσεις του Β' Μέρους των Ερωτηματολογίων, ανά ερώτηση, ως ακολούθως: α) συγκεντρωτικά για το σύνολο του δείγματος (3.218 άτομα) σε πίτες και β) σε αντιπαραβολή με τα συγκεντρωτικά των απαντήσεων ανά ομάδα-στόχο σε ραβδόγραμμα.

Ερώτηση Β1: Αξιολογείστε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας (επιλογές: 1-καθόλου αποτελεσματική, 2- λίγο αποτελεσματική, 3-ικανοποιητικά αποτελεσματική, 4-πολύ αποτελεσματική, 5-εξαιρετικά αποτελεσματική).

Ερώτηση Β1: Αξιολογήστε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας

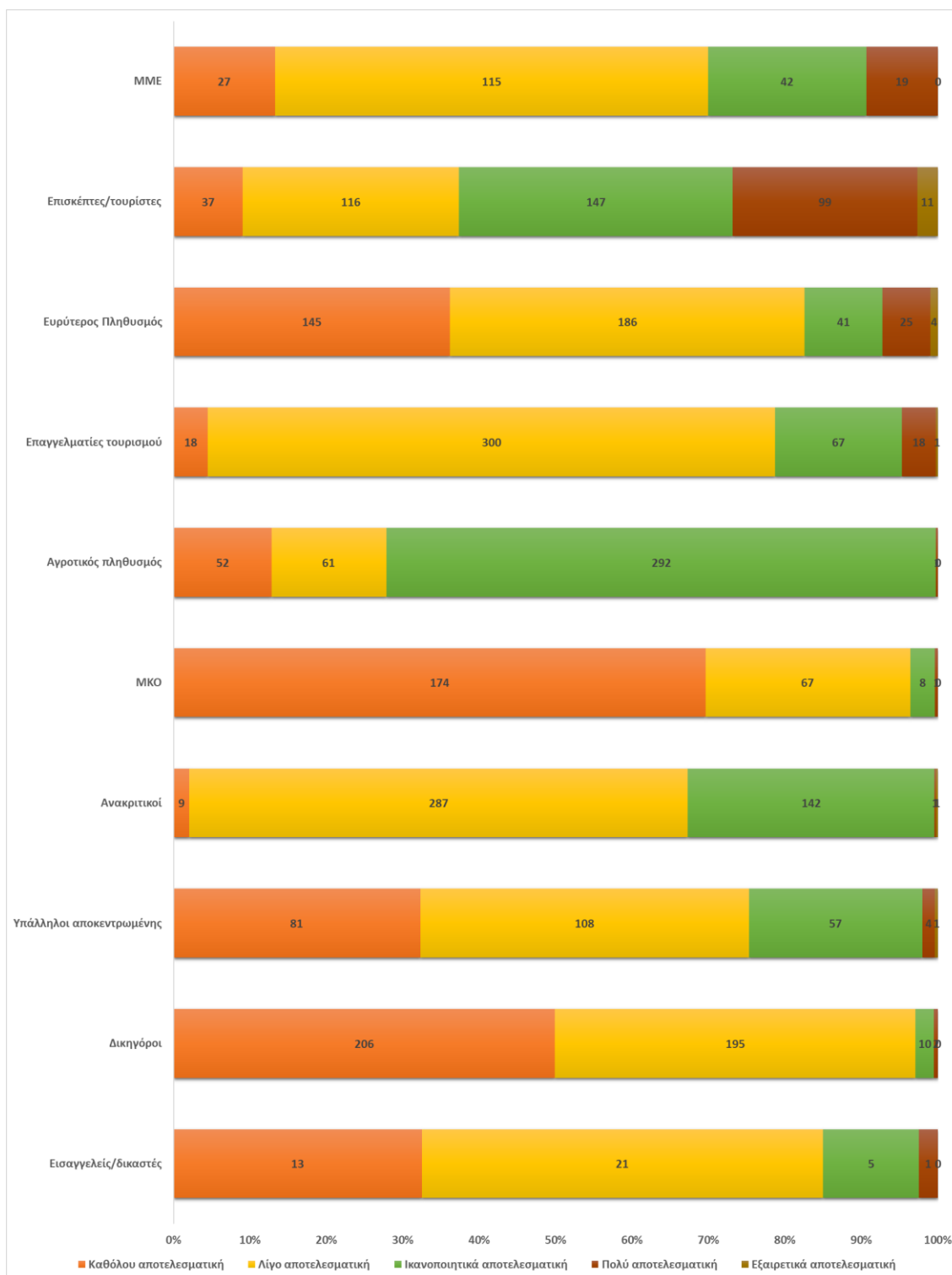
- Καθόλου αποτελεσματική
- Λίγο αποτελεσματική
- Ικανοποιητικά αποτελεσματική
- Πολύ αποτελεσματική
- Εξαιρετικά αποτελεσματική

Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα που αποτυπώνει τις απαντήσεις της 1^{ης} ερώτησης του Β' μέρους του ερωτηματολογίου, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (69%) θεωρούν τη δίωξη περιβαλλοντικών παραβάσεων ως «Καθόλου» ή «Λίγο αποτελεσματική» ενώ το ¼ του συνολικού δείγματος πιστεύει ότι η δίωξη είναι «Ικανοποιητικά αποτελεσματική».

Στο αντίστοιχο ραβδόγραμμα που αποτυπώνει τα ποσοστά των απαντήσεων ανά ομάδα-στόχο, Δικηγόροι, ΜΚΟ και ο ευρύτερος πληθυσμός του νησιού δείχνουν να έχουν χαμηλότερη εμπιστοσύνη στην αποτελεσματικότητα της δίωξης περιβαλλοντικών εγκλημάτων («Καθόλου αποτελεσματική»), ενώ ο αγροτικός πληθυσμός, οι επισκέπτες/τουρίστες του νησιού και οι ανακριτικοί υπάλληλοι όλων των υπηρεσιών/φορέων σε μεγάλο ποσοστό θεωρούν ότι αυτή είναι «Ικανοποιητικά αποτελεσματική».

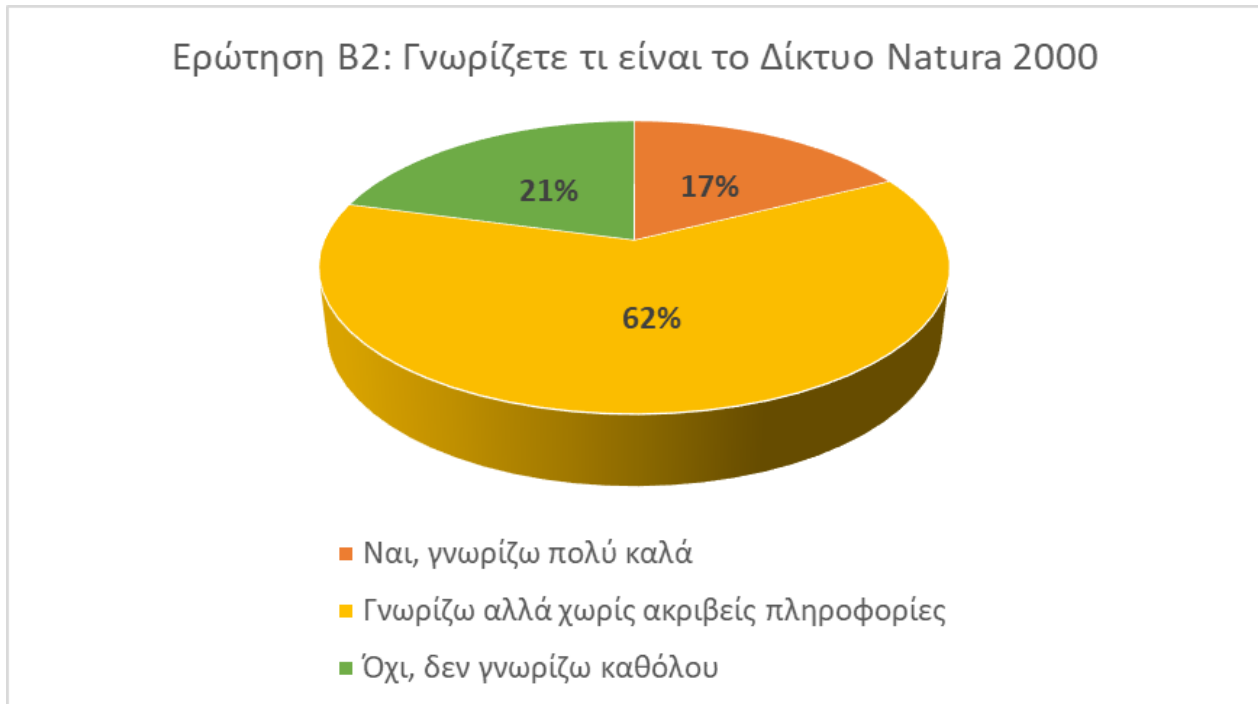

Ερώτηση B2: Γνωρίζετε τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000; (απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, γνωρίζω πολύ καλά, 2-Γνωρίζω αλλά χωρίς ακριβείς πληροφορίες, 3-ΟΧΙ, δεν γνωρίζω καθόλου).

Στην ερώτηση εάν οι συμμετέχοντες γνωρίζουν και πόσο καλά, τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000, το 17% έχει πολύ καλή γνώση του ρόλου του Δικτύου ενώ περισσότερο από 62% γνωρίζει τι είναι αλλά όχι με ακρίβεια.

Τα στελέχη των ΜΚΟ, το 1/4 του ευρύτερου πληθυσμού και οι υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Περιφέρειας Κρήτης φαίνεται να γνωρίζουν καλύτερα λεπτομέρειες σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000, ενώ οι Επισκέπτες/Τουρίστες και ο Αγροτικός πληθυσμός εμφανίζουν τη μεγαλύτερη άγνοια.

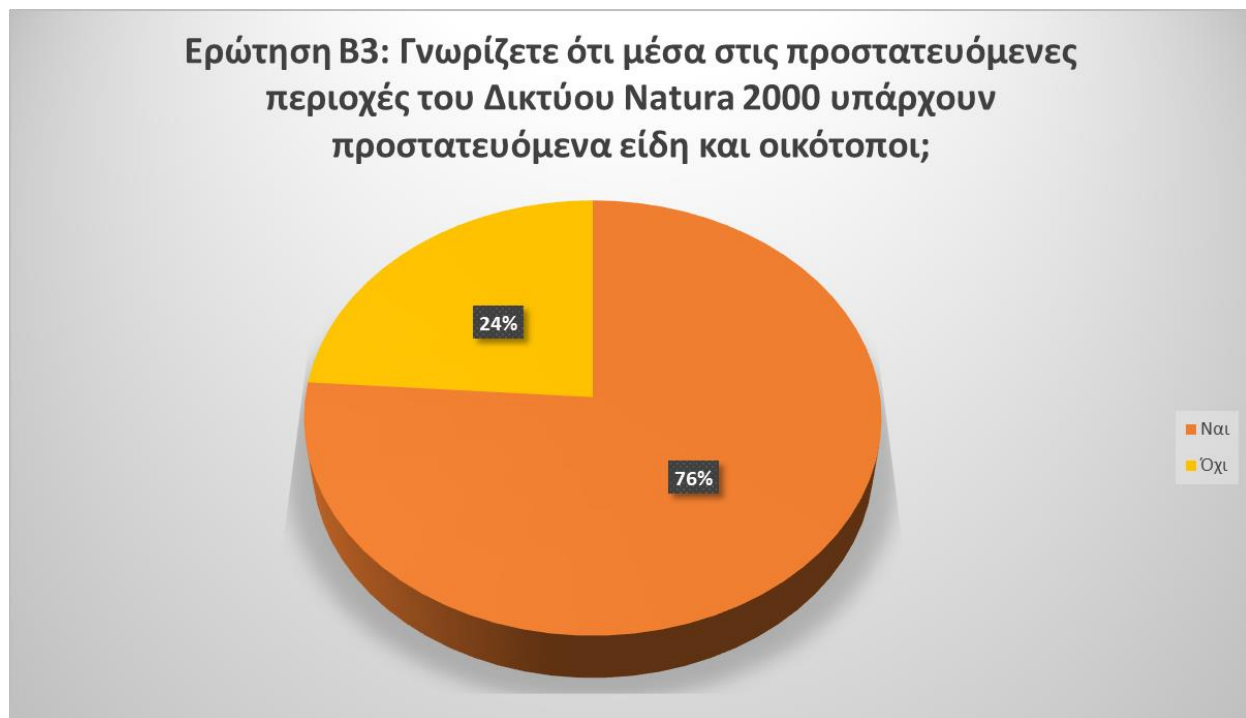
Ερώτηση Β2: Γνωρίζετε τί είναι το Δίκτυο Natura 2000

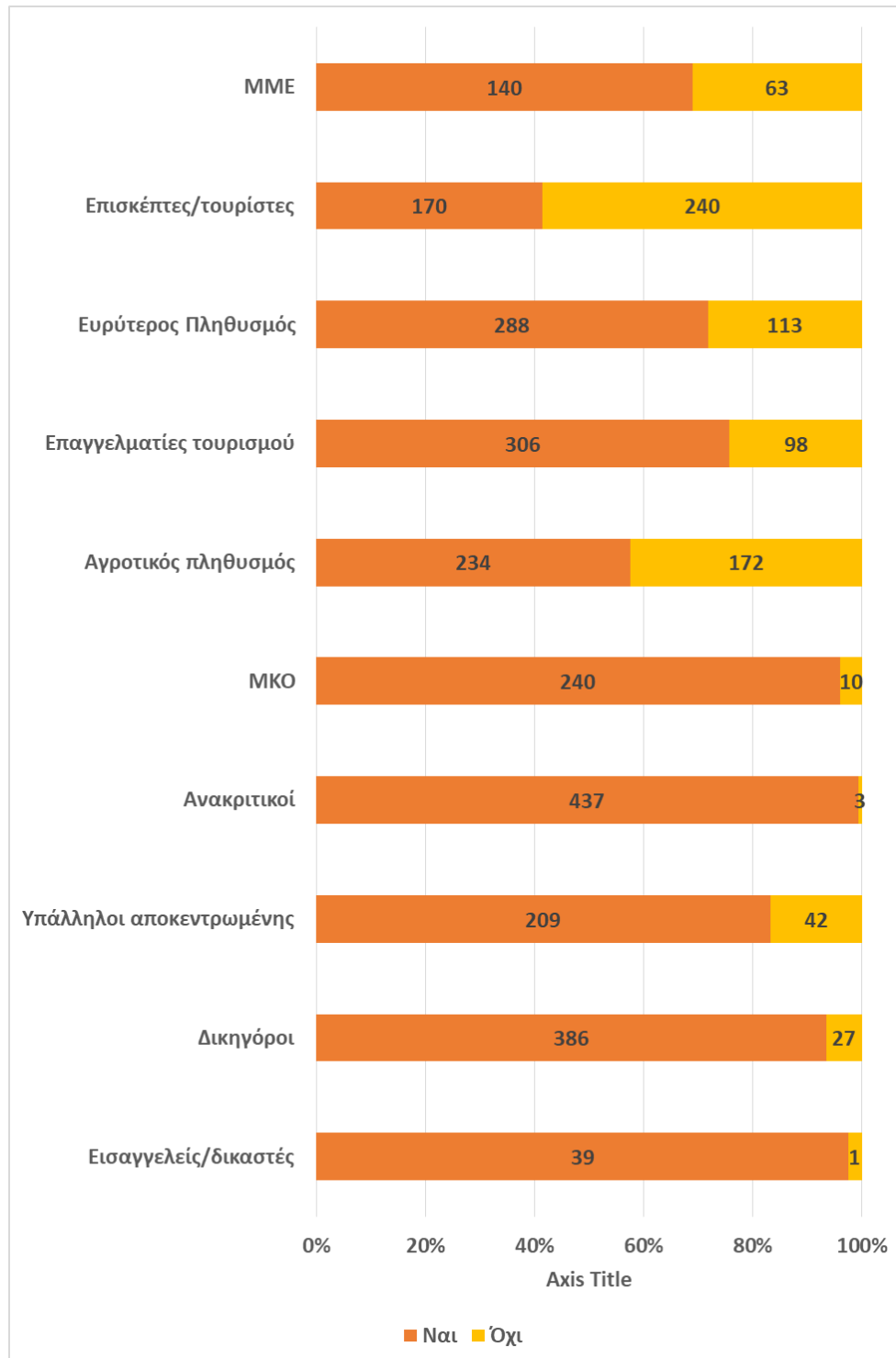
Ερώτηση Β3: Γνωρίζετε ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι; (Απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, 2-ΟΧΙ)

Η πλειονότητα του δείγματος (76%) γνωρίζει ότι εντός των προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι.

Οι ομάδες στόχου με τη μεγαλύτερη άγνοια -στο σύνολο του δείγματος στη συγκεκριμένη ερώτηση- φαίνεται να είναι οι Επισκέπτες/Τουρίστες, ο Αγροτικός και ο Ευρύτερος Πληθυσμός ενώ οι πλέον ενημερωμένοι είναι οι άμεσα εμπλεκόμενοι με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ερωτηθέντες (εισαγγελείς, δικηγόροι, ανακριτικοί υπάλληλοι, στελέχη και υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Περιφέρειας Κρήτης όπως επίσης και των Δήμων) και ΜΚΟ.

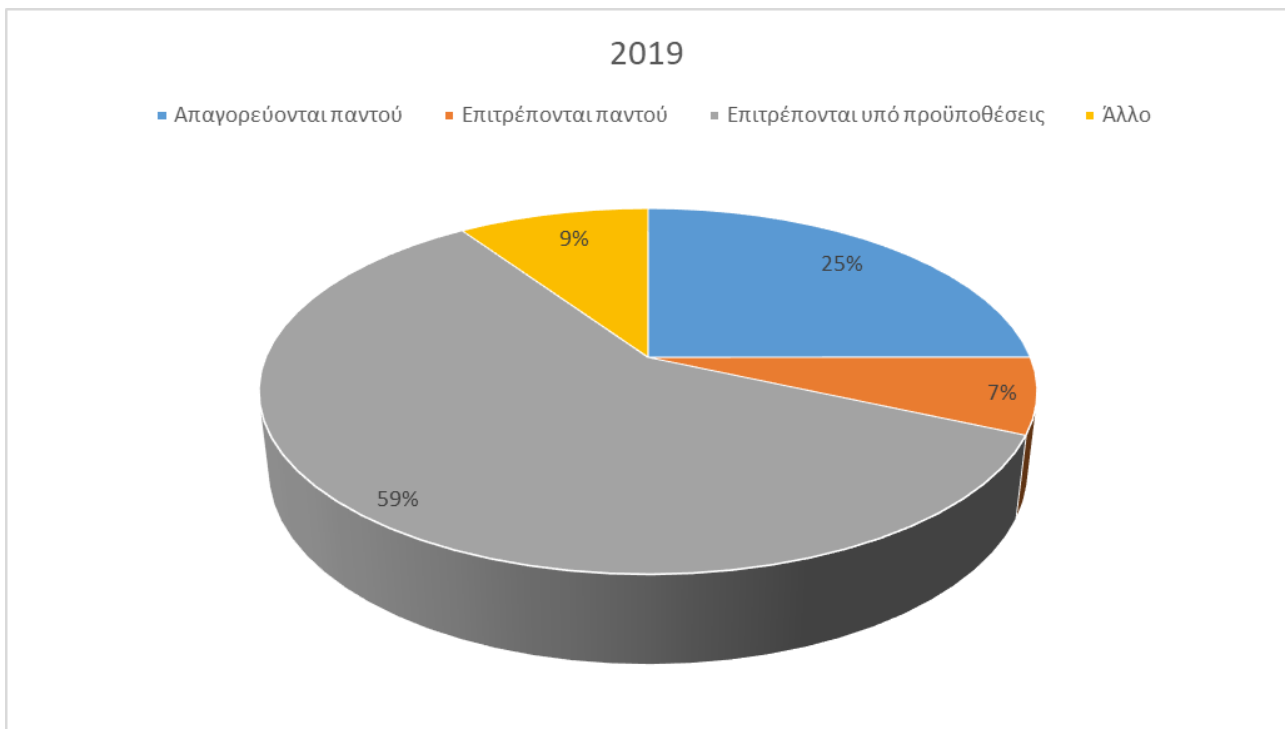

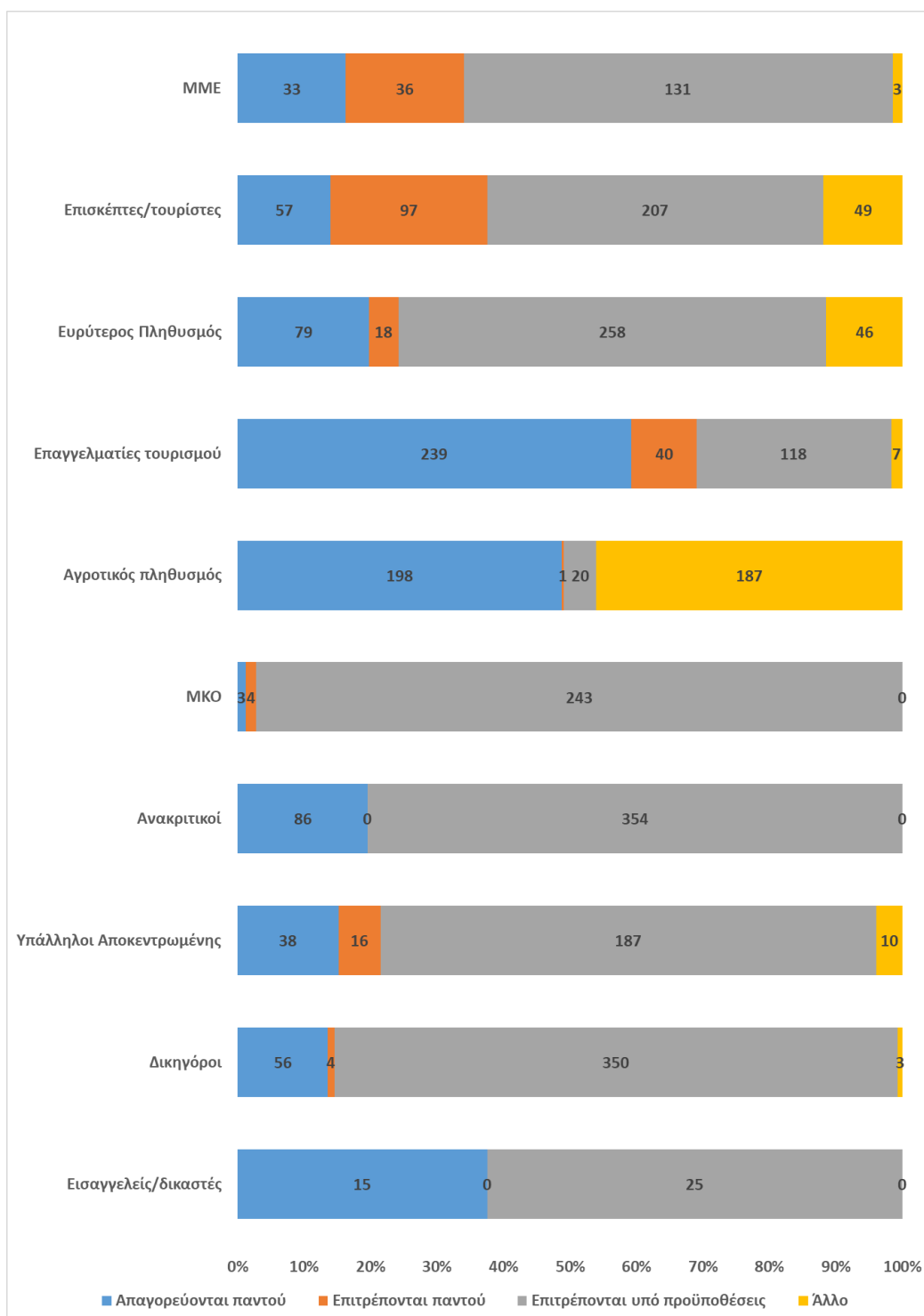
Ερώτηση B4: Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (Απαντήσεις: 1-Απαγορεύονται παντού, 2-Επιτρέπονται παντού, 3-Επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις, 4-Άλλο).

Η πλειονότητα του δείγματος (59%) θεωρεί ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις προστατευόμενες περιοχές επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις, ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (25%) πιστεύει ότι απαγορεύονται παντού.

Οι ερωτηθέντες των Ομάδων Στόχου Αγροτικός Πληθυσμός και Επαγγελματίες Τουρισμού φαίνεται να είναι αυτοί που εξακολουθούν να πιστεύουν ότι απαγορεύονται τα πάντα εντός του Δικτύου NATURA 2000, όπως επίσης και ένα αξιοπρόσεκτο ποσοστό περίπου 35% των Εισαγγελέων φαίνεται να ενστερνίζεται την ίδια άποψη. Η πλειοψηφία των στελεχών-μελών των ΜΚΟ γνωρίζουν ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες εντός των Προστατευόμενων Περιοχών του Δικτύου επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις, όπως φαίνεται και στο γράφημα με τις απαντήσεις της ερώτησης ανά ομάδα στόχου.

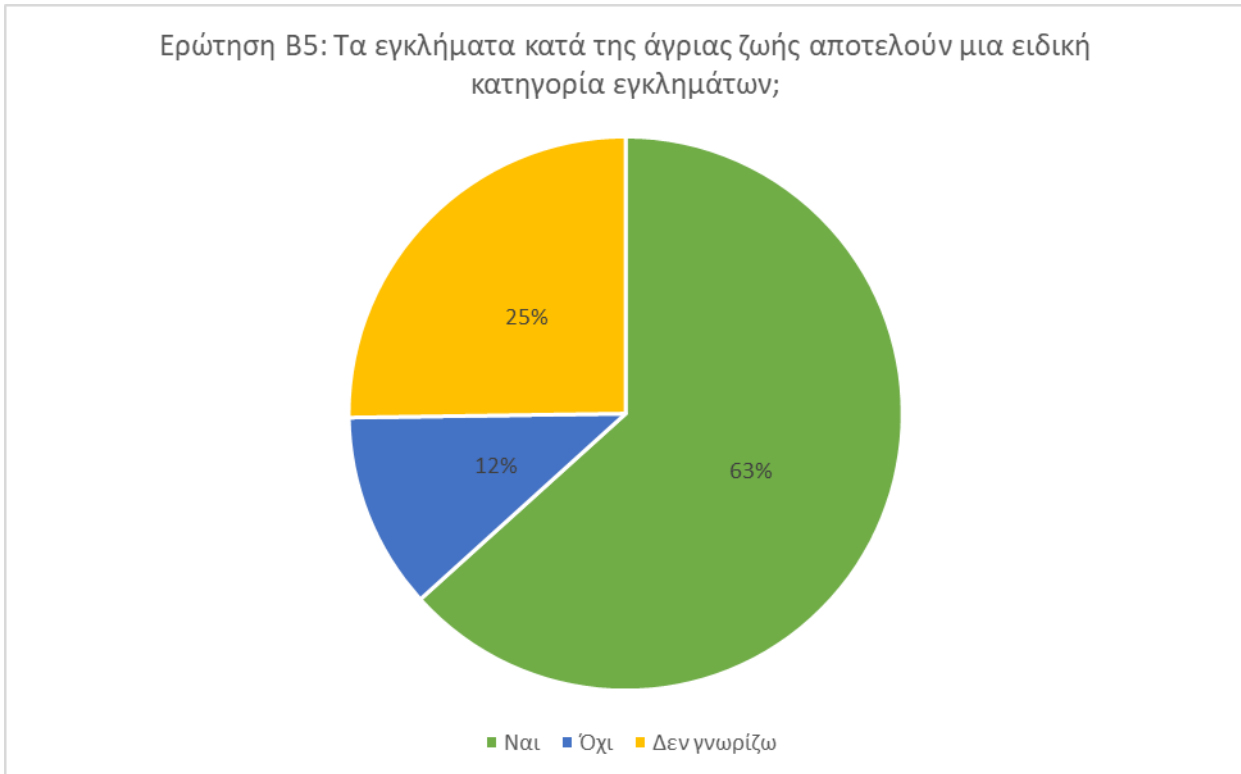

**Ερώτηση B5: Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;
(Απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, 2-ΟΧΙ, 3-Δεν γνωρίζω)**

Μόλις το 12% των ερωτηθέντων δεν θεωρεί τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής ως ειδική κατηγορία εγκλημάτων, ενώ τα 2/3 περίπου του δείγματος συμφωνούν ότι αυτά αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία.

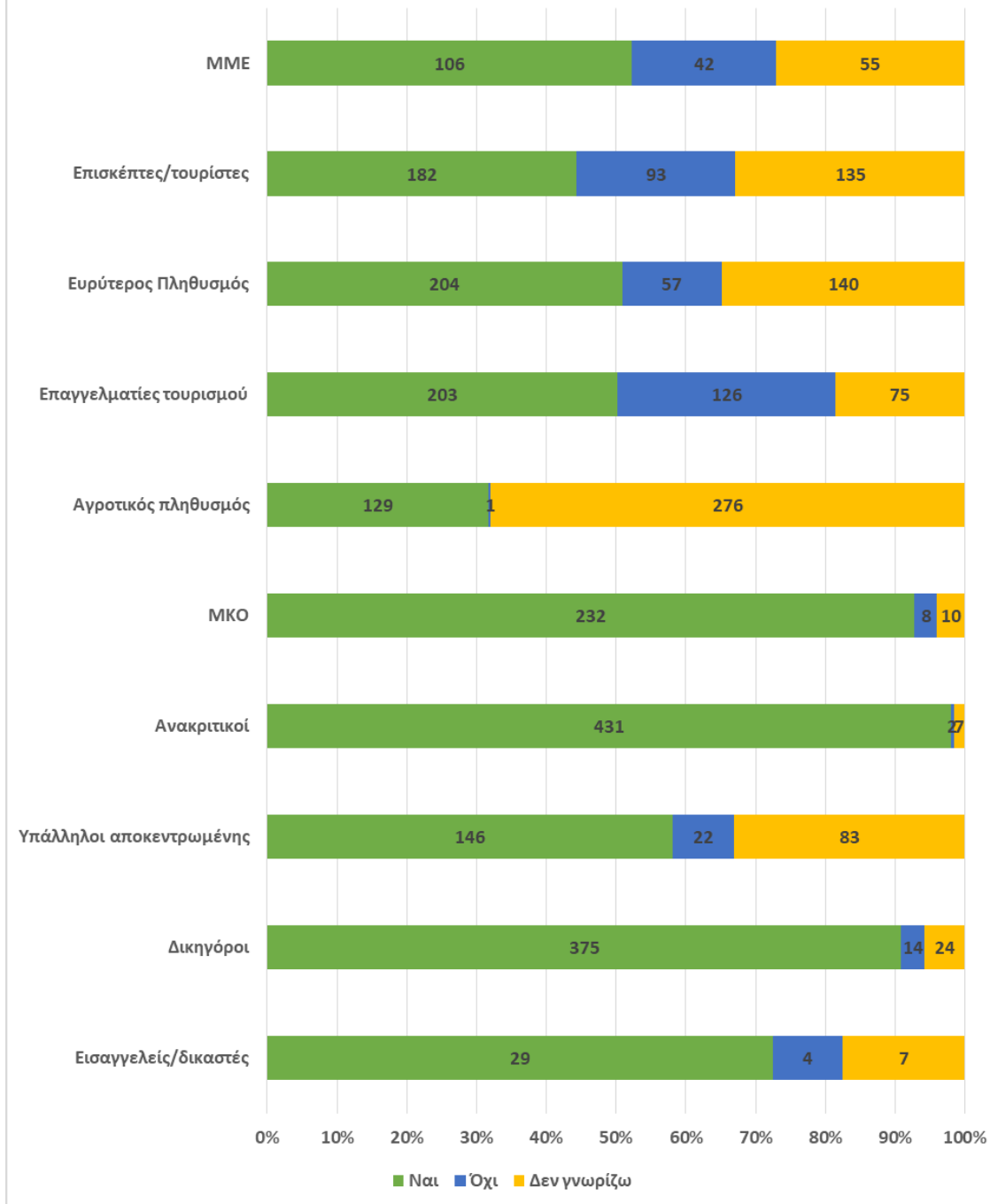
Στη συγκριτική αποτύπωση των απαντήσεων ανά ομάδα-στόχο, ΜΚΟ, Ανακριτικοί Υπάλληλοι, Δικηγόροι, Εισαγγελείς και υπάλληλοι της Διοίκησης είναι οι ομάδες με τα μεγαλύτερα ποσοστά που θεωρούν τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής ως ειδική κατηγορία εγκλημάτων. Από τους συμμετέχοντες της κατηγορίας Αγροτικός Πληθυσμός, περίπου το 31% συμφωνεί ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων.

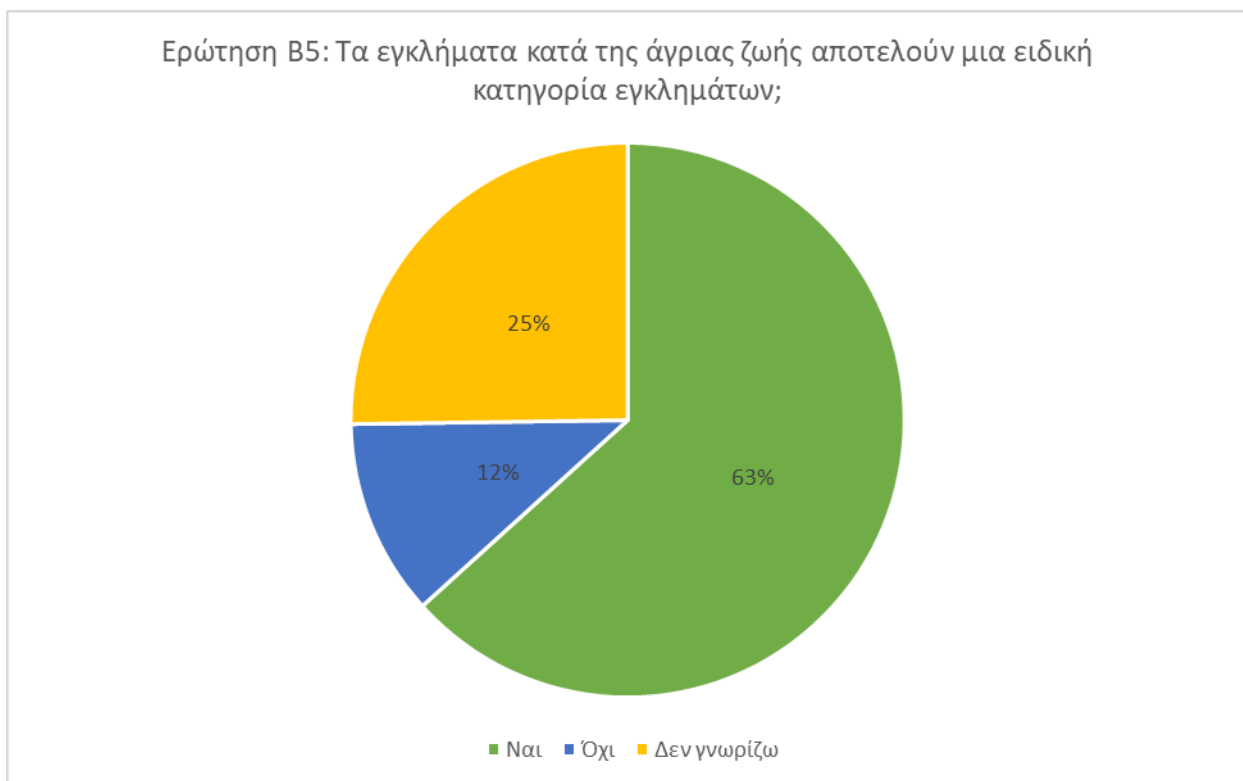
Ερώτηση Β5: Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;

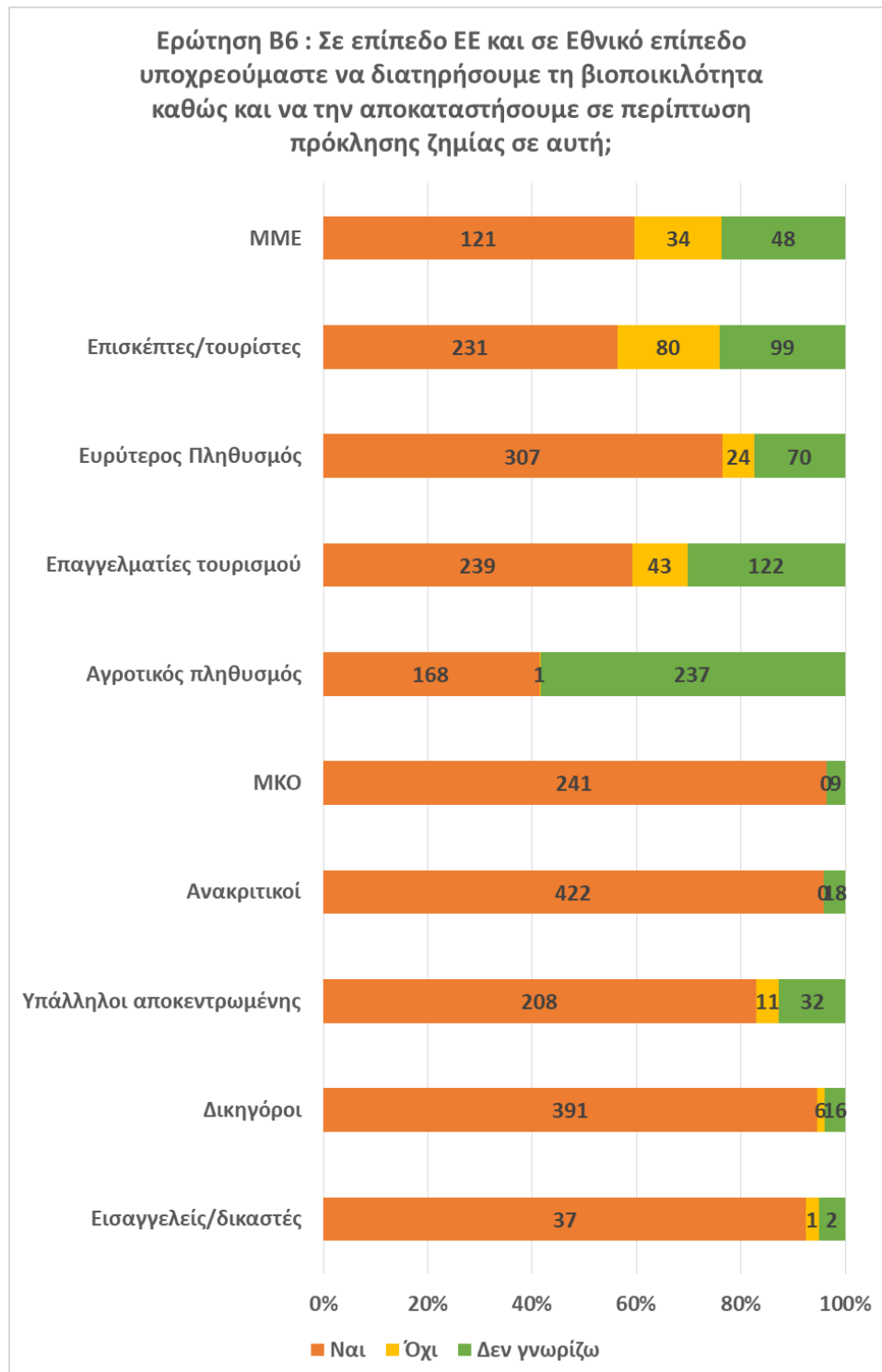
Ερώτηση Β6: Σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα καθώς και να την αποκαταστήσουμε σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτή; (Απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, 2-ΟΧΙ, 3-Δεν γνωρίζω).

Συνολικά το 74% πιστεύει ότι έχουμε υποχρέωση να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε περιβαλλοντική ζημία προκληθεί σε αυτή ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 6% θεωρεί ότι δεν έχουμε καμία σχετική υποχρέωση.

Από τους συνολικά 200 συμμετέχοντες που απάντησαν ότι δεν έχουμε καμία υποχρέωση στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αποκατάσταση οποιασδήποτε περιβαλλοντικής ζημίας, οι 80 ήταν Επισκέπτες/Τουρίστες, 43 ανήκαν στην ομάδα των Επαγγελματιών Τουρισμού και 34 απασχολούνταν στα ΜΜΕ, όπως φαίνεται και στο αναλυτικό γράφημα των απαντήσεων ανά ομάδα-στόχο.

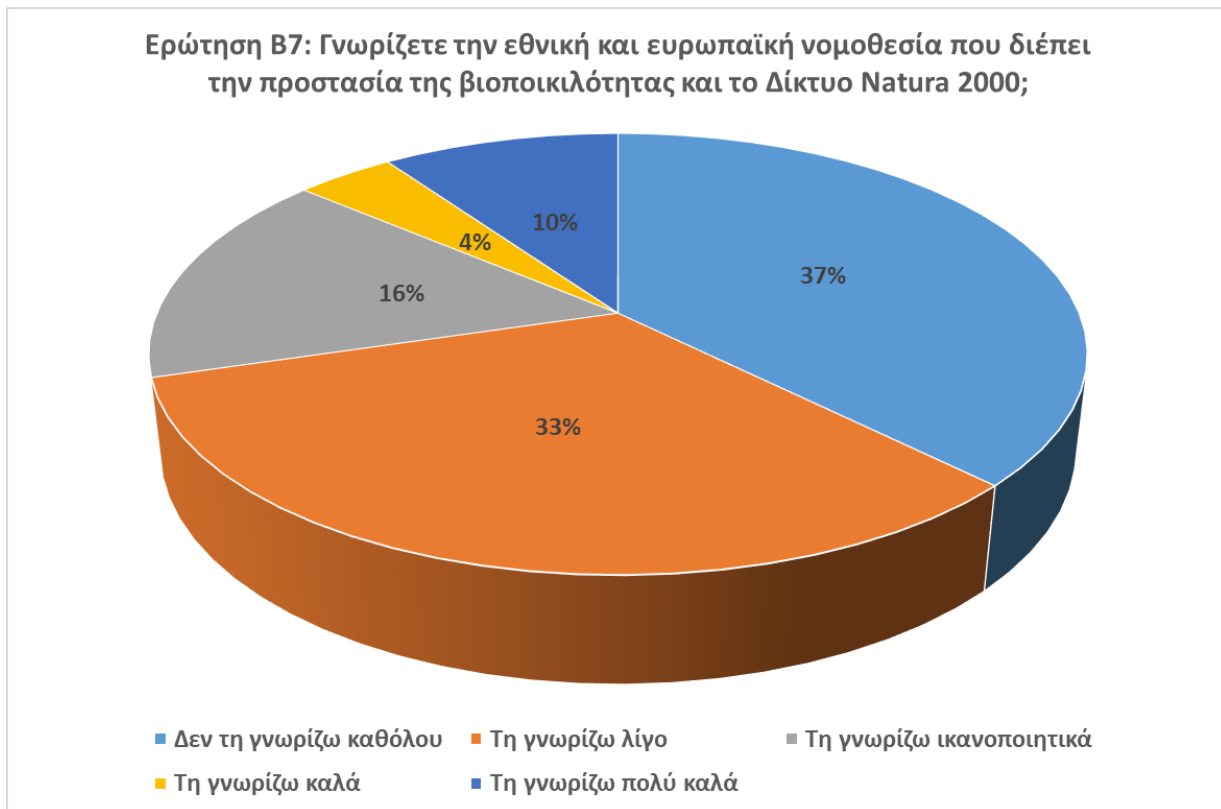

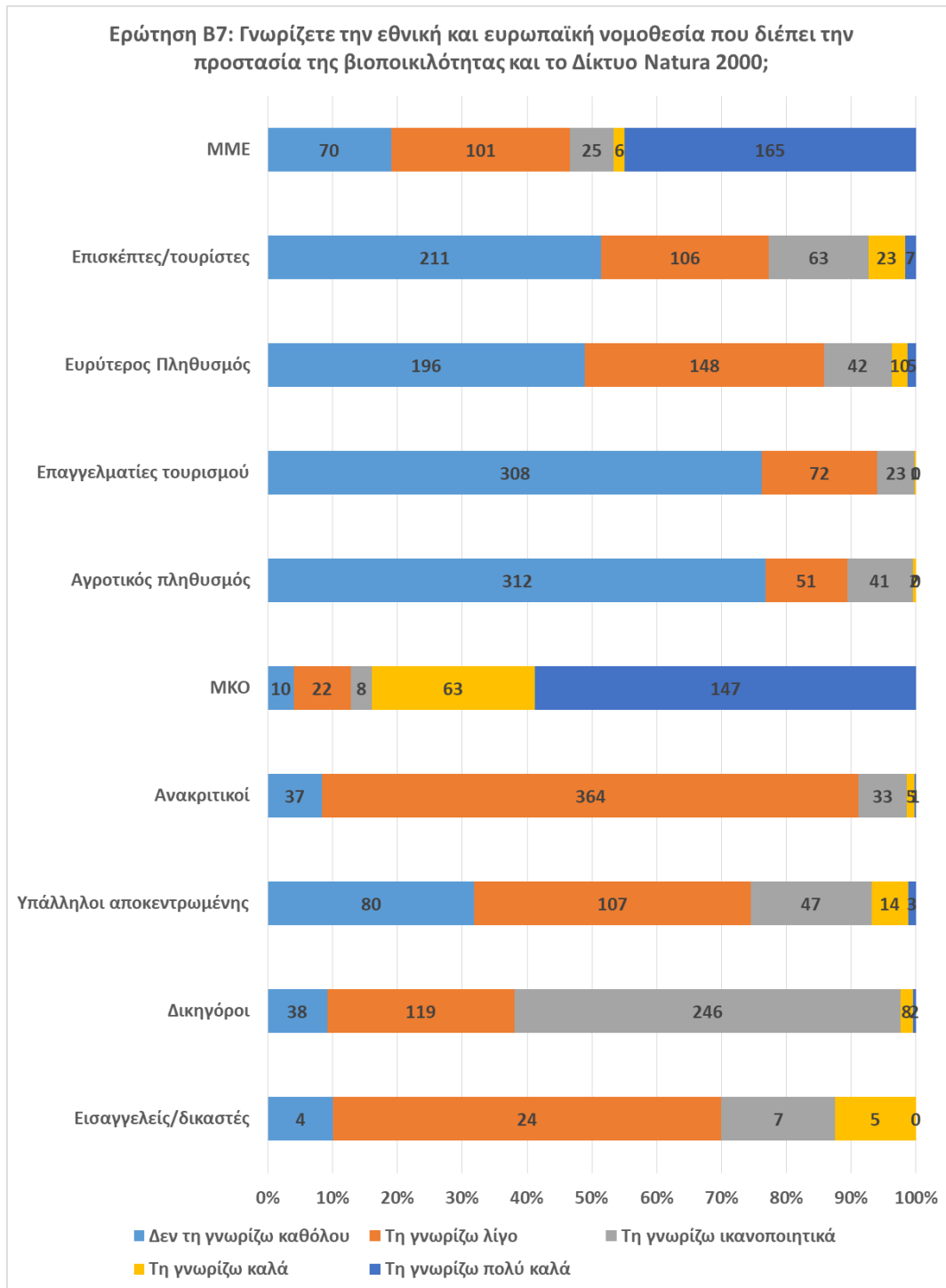
Ερώτηση Β7: Γνωρίζετε τη νομοθεσία που αφορά στα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής; (Απαντήσεις: 1- Δεν τη γνωρίζω καθόλου, 2-Τη γνωρίζω λίγο, 3-Τη γνωρίζω ικανοποιητικά, 4-Τη γνωρίζω καλά, 5-Τη γνωρίζω πολύ καλά).

Όσον αφορά στην ερώτηση εάν οι συμμετέχοντες γνωρίζουν τη νομοθεσία για τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής, το 37% του δείγματος απάντησε ότι δεν τη γνωρίζει καθόλου, το 33% δήλωσε ότι τη γνωρίζει λίγο, ένα 16% τη γνωρίζει ικανοποιητικά και ένα 4% τη γνωρίζει πολύ καλά. Πολύ καλή γνώση της σχετικής νομοθεσίας φαίνεται να έχει το 10% του δείγματος.

Μεγαλύτερη άγνοια της περιβαλλοντικής νομοθεσίας έχουν οι συμμετέχοντες από τις ομάδες-στόχου του Αγροτικού Πληθυσμού, των Επαγγελματιών Τουρισμού, του Ευρύτερου Πληθυσμού και των Επισκεπτών/Τουριστών. Τα στελέχη και μέλη των Περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε ποσοστό περίπου 60% φαίνεται να έχουν τις περισσότερες γνώσεις της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας της άγριας πανίδας και χλωρίδας, ενώ περισσότεροι από τους μισούς δικηγόρους που ρωτήθηκαν, γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό τη σχετική νομοθεσία.

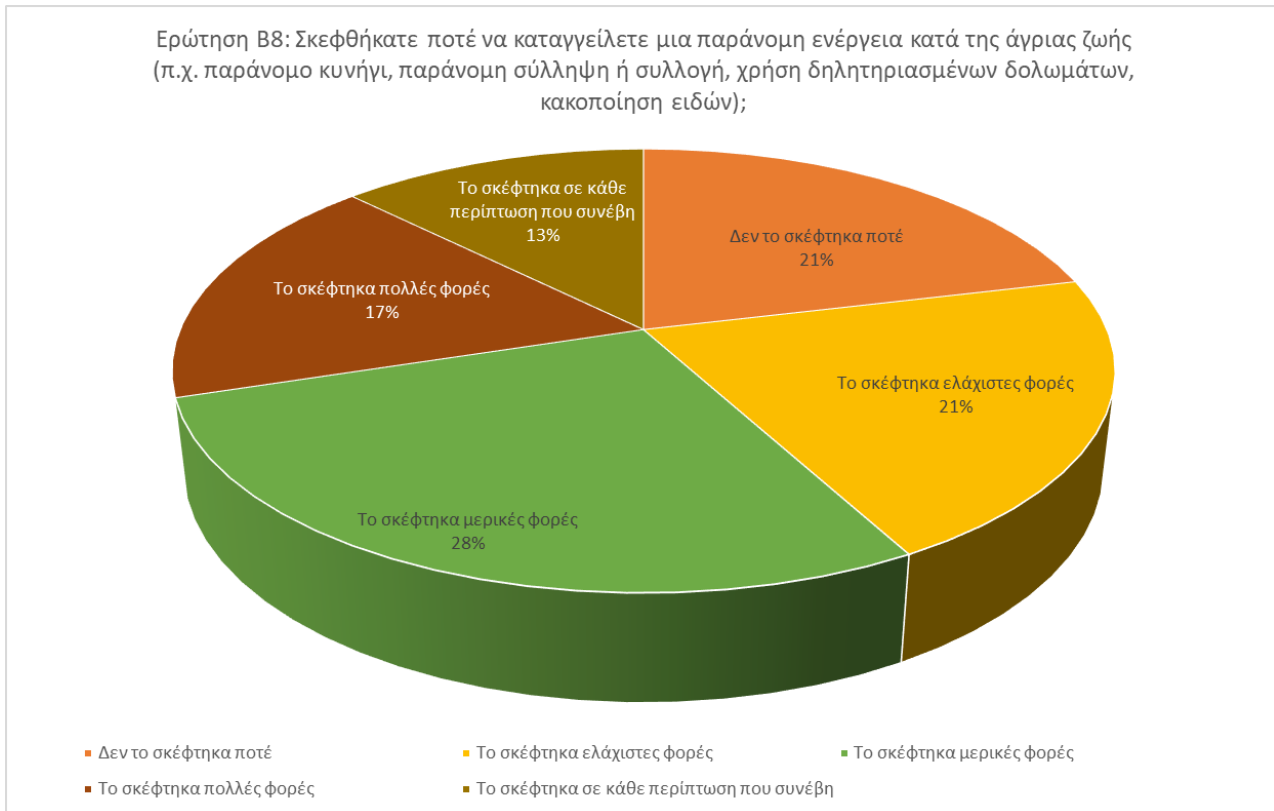

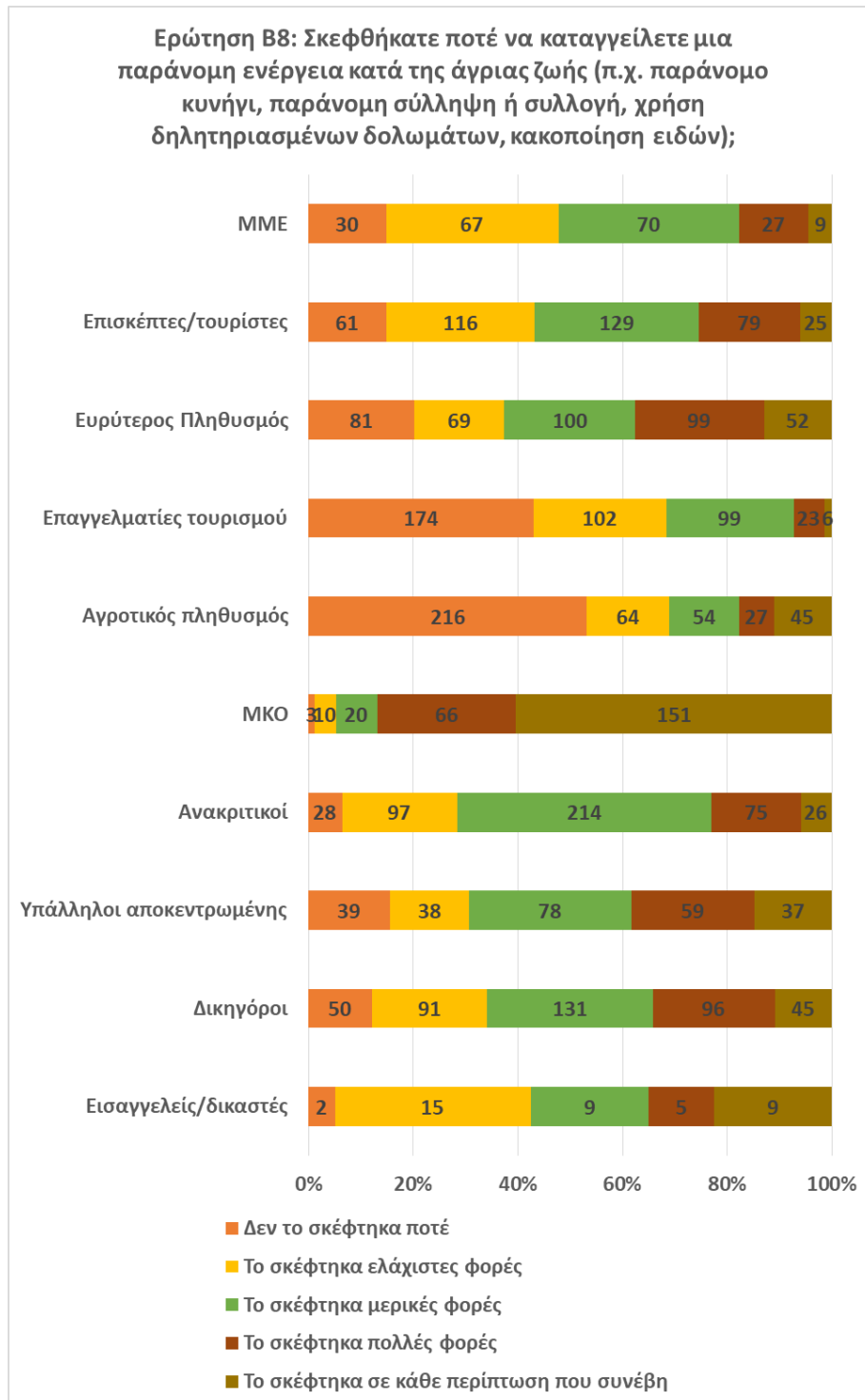
Ερώτηση Β8: Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών). (Απαντήσεις: 1-Δεν το σκέφτηκα ποτέ, 2-Το σκέφτηκα ελάχιστες φορές, 3-Το σκέφτηκα μερικές φορές, 4-Το σκέφτηκα πολλές φορές, 5-Το σκέφτηκα σε κάθε περίπτωση που συνέβη).

Από το σύνολο των 3.218 ερωτηθέντων, 684 (21%) δεν σκέφτηκαν ποτέ να καταγγείλουν κάποια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής και 405 (13%) το σκέφτηκαν σε κάθε περίπτωση που συνέβη.

Από τους ερωτηθέντες που απάντησαν ότι το σκέφτηκαν σε κάθε περίπτωση που συνέβη 151 άτομα ήταν στελέχη-μέλη των ΜΚΟ, 52 άτομα ανήκαν στην ομάδα Ευρύτερος Πληθυσμός, από 45 άτομα ανήκαν στις ομάδες Αγροτικός Πληθυσμός και Δικηγόροι και 37 άτομα ήταν στελέχη-υπάλληλοι της Διοίκησης (Αποκεντρωμένη Διοίκηση και ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού) της Κρήτης. Από όσους δήλωσαν ότι δεν σκέφτηκαν ποτέ να προχωρήσουν σε καταγγελία/αναφορά παράνομης ενέργειας κατά της άγριας ζωής οι Αγρότες και Επαγγελματίες Τουρισμού παρουσιάζονται ποσοστιαία στο σύνολο του δείγματος αλλά και στην ομάδα-στόχο στην οποία ανήκουν, ως οι πλέον αδιάφοροι.

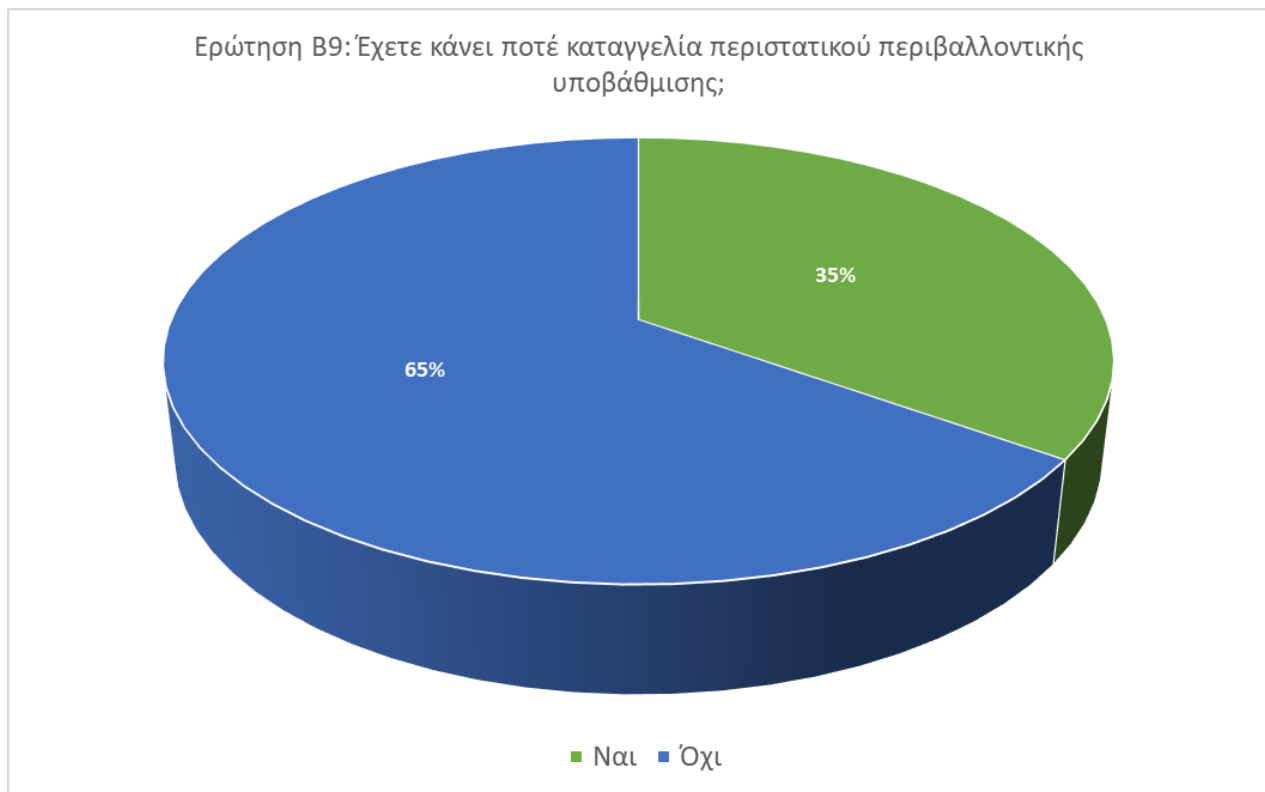

Ερώτηση Β9: Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης; (Απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, 2-ΟΧΙ)

Περίπου τα 2/3 του δείγματος απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση εάν έχουν ποτέ υποβάλλει αναφορά/καταγγελία για περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Η ομάδα-στόχος που απάντησε θετικά στο ερώτημα με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι τα στελέχη των ΜΚΟ (περισσότερο από 75%), οι Δικηγόροι (περίπου 60%), οι Ανακριτικοί Υπάλληλοι (περίπου 50%) και οι Εισαγγελείς/Δικαστές (περίπου 30%).

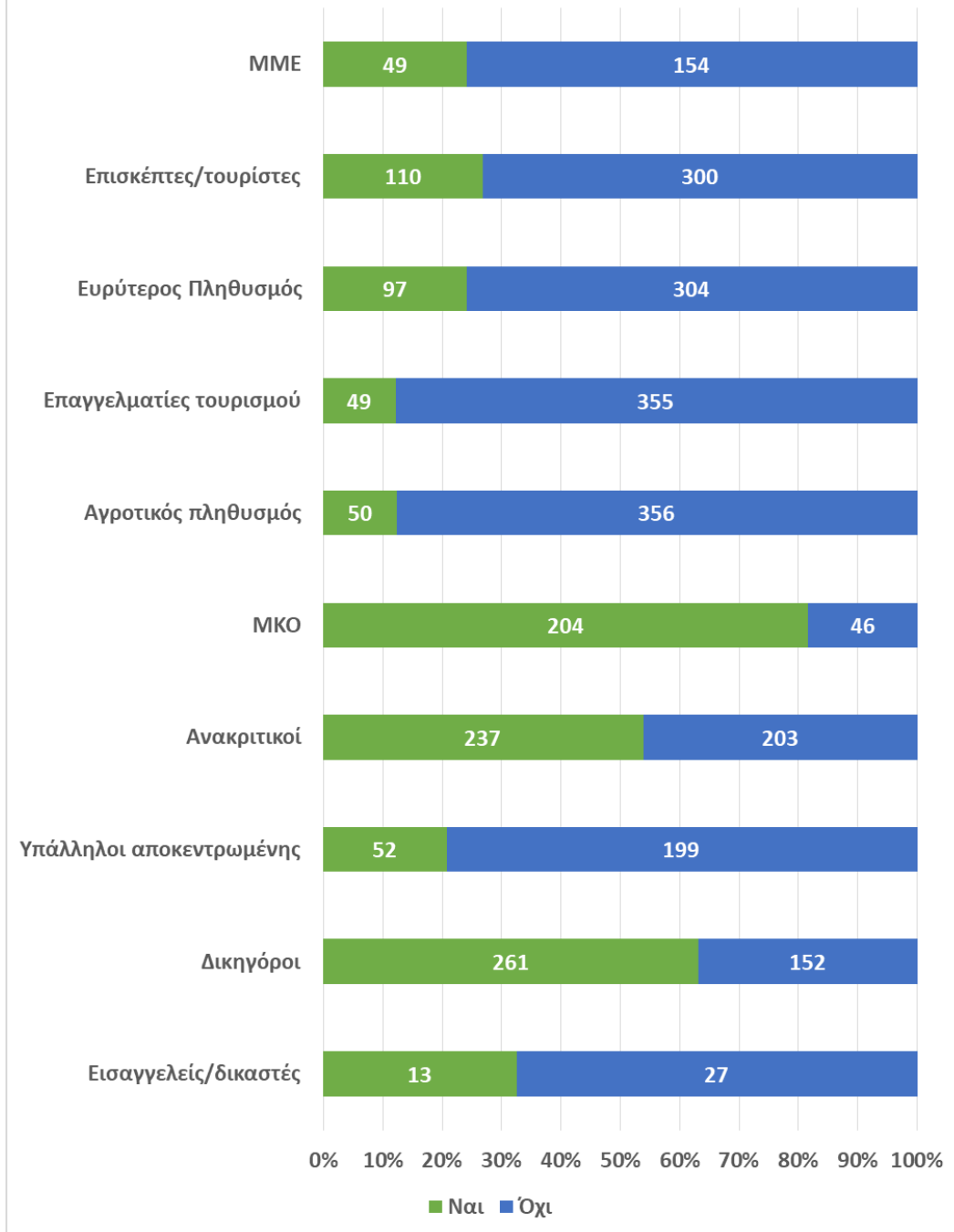
Περισσότερο από 90% του Αγροτικού Πληθυσμού και των Επαγγελματιών Τουρισμού δεν έχει κάνει ποτέ καταγγελία για περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

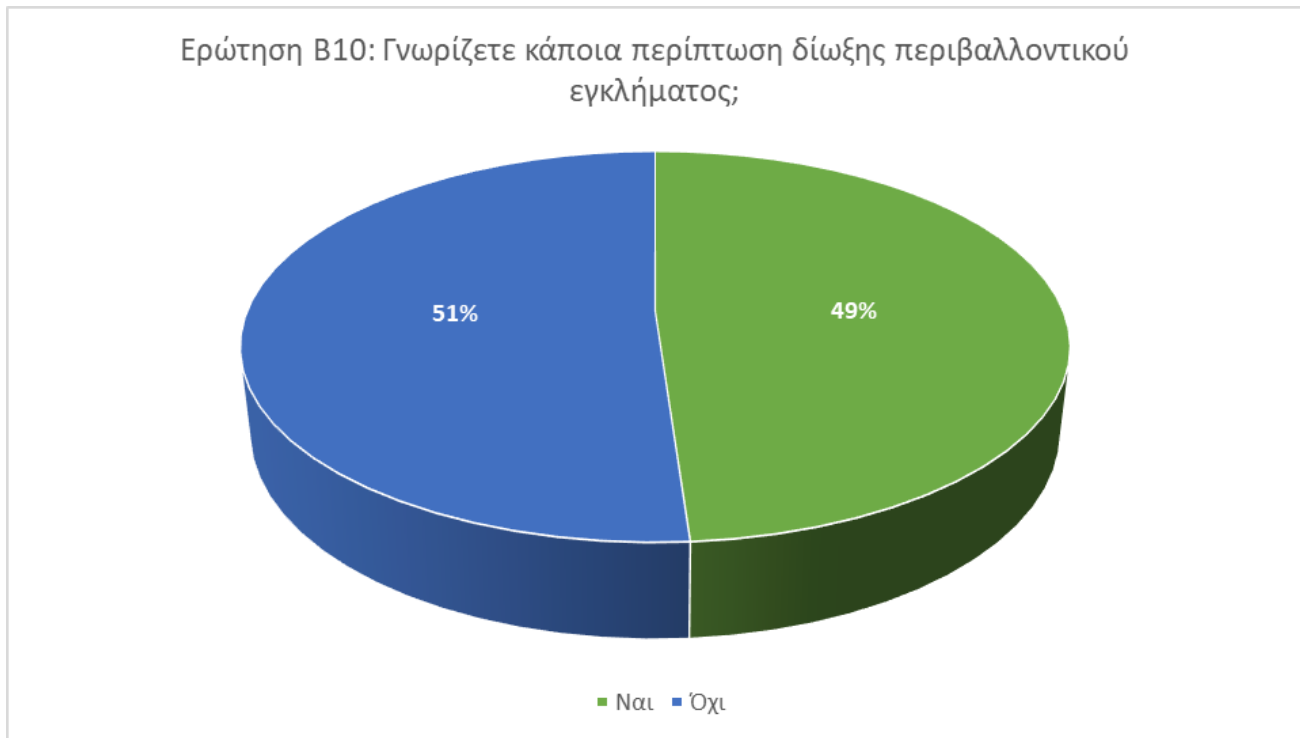
Ερώτηση Β9: Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

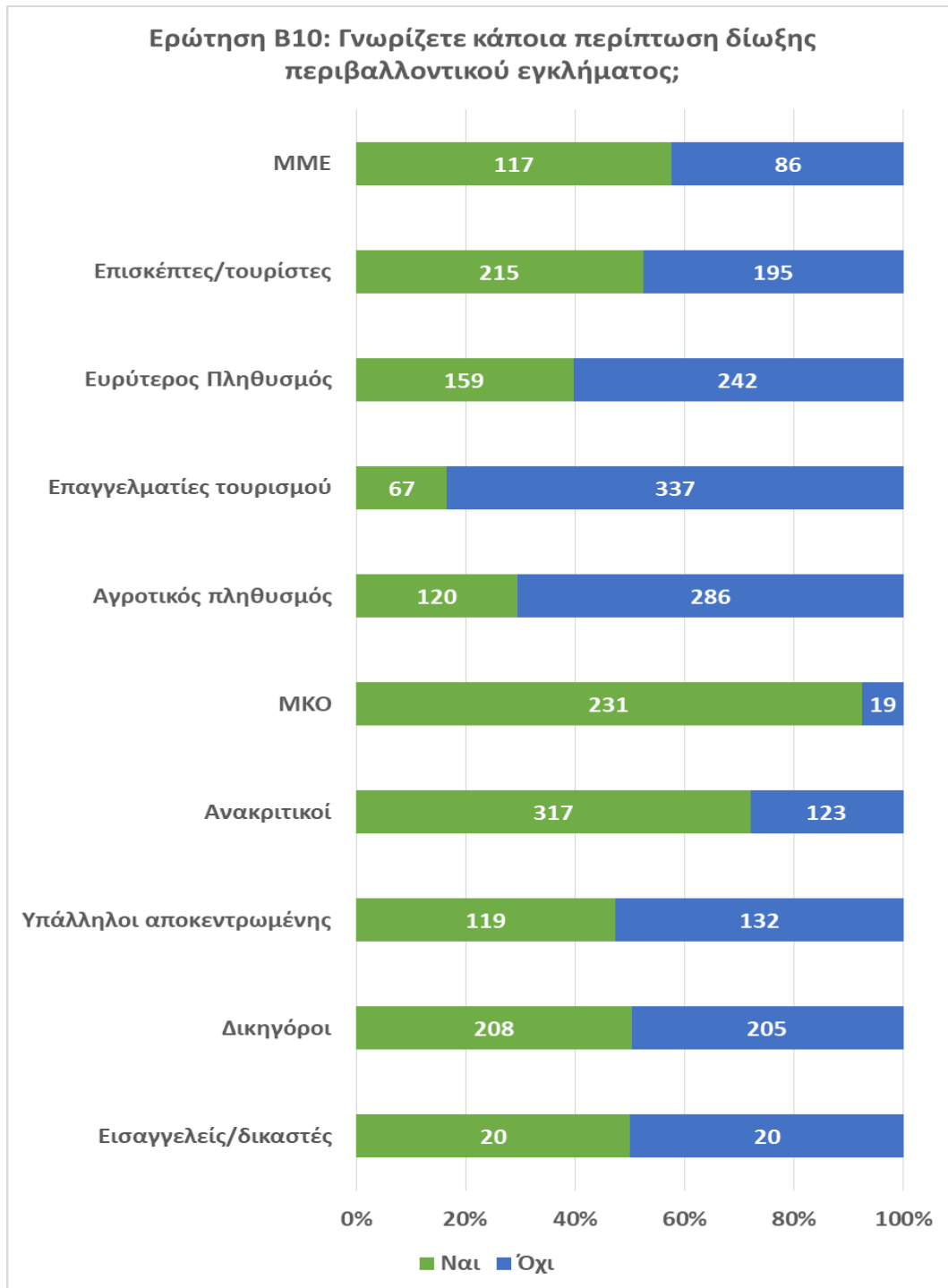
Ερώτηση Β10: Γνωρίζετε κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος; (Απαντήσεις: 1-ΝΑΙ, 2-ΟΧΙ).

Στην ερώτηση αυτή, το 49% απάντησε ότι γνωρίζει κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος ενώ στο υπόλοιπο 51% δεν έχει υποπέσει στην αντίληψή του κάποια τέτοια περίπτωση.

Όπως είναι αναμενόμενο, το μεγαλύτερο ποσοστό των Ανακριτικών Υπαλλήλου, των στελεχών των ΜΚΟ, των Δικηγόρων και των Εισαγγελέων/Δικαστών γνωρίζουν κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος. Γνώστες περιπτώσεων δίωξης περιβαλλοντικών εγκλημάτων φαίνεται να είναι και η πλειονότητα των Επισκεπτών/Τουριστών. Οι Επαγγελματίες Τουρισμού και ο Αγροτικός Πληθυσμός εμφανίζονται να έχουν μεγαλύτερη άγνοια για το θέμα.

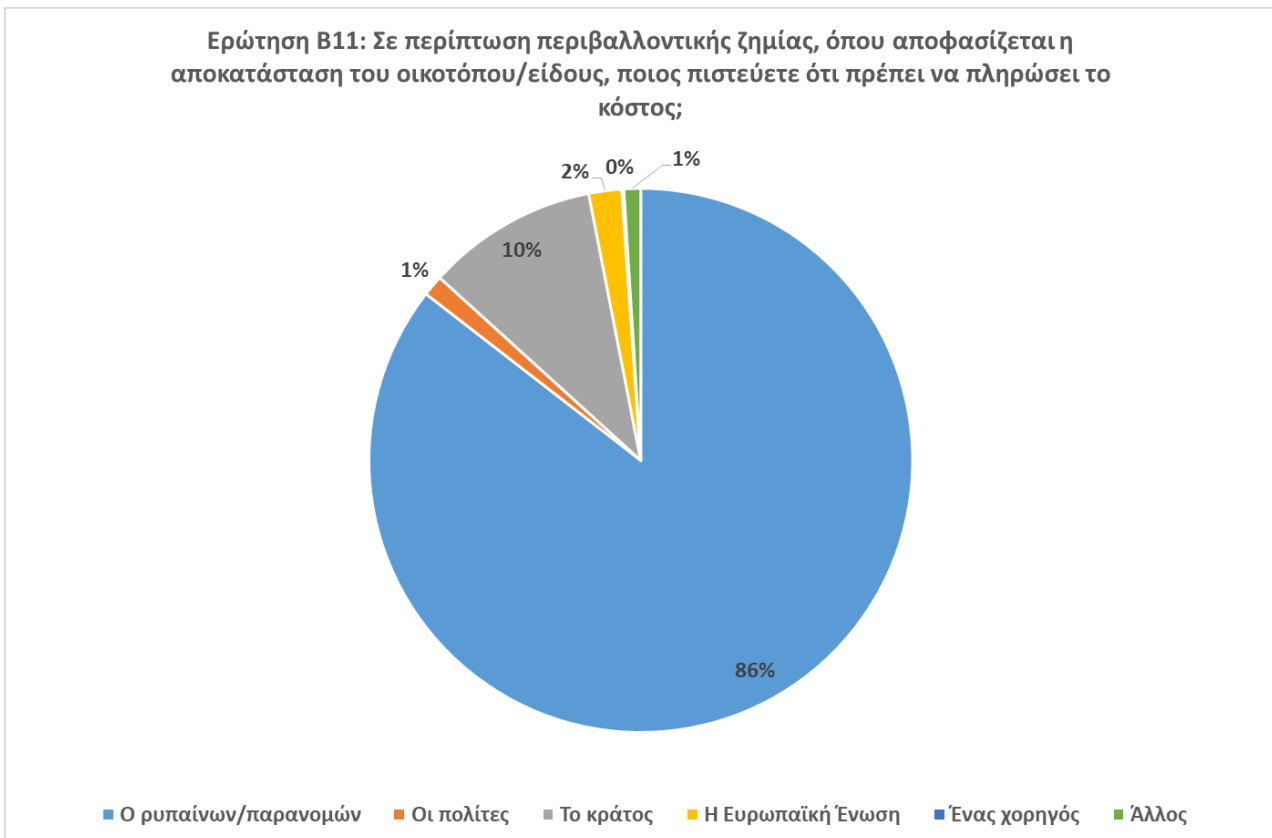

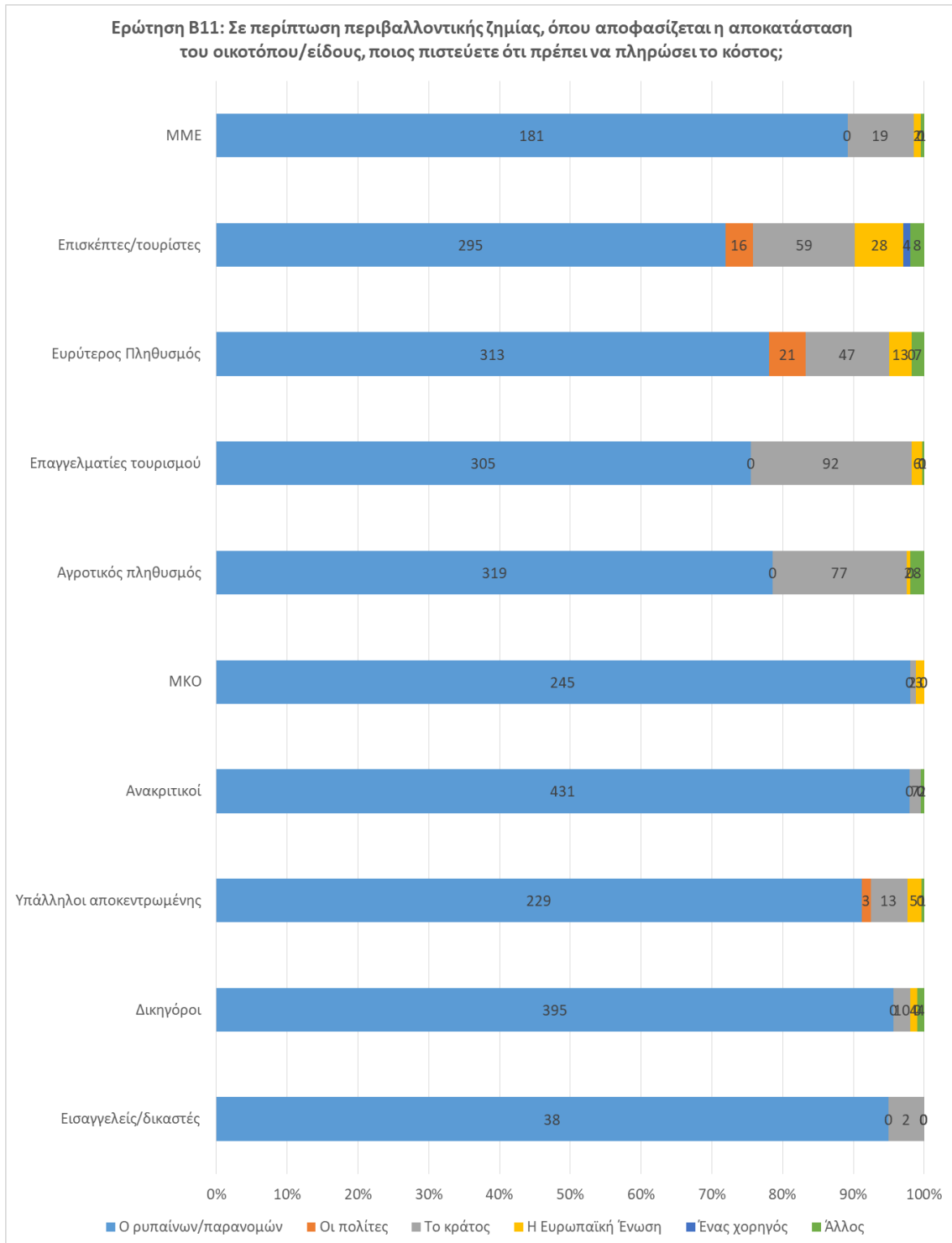
Ερώτηση Β11: Σε περίπτωση περιβαλλοντικής ζημίας, όπου αποφασίζεται η αποκατάσταση του οικοτόπου/είδους, ποιος πιστεύετε ότι πρέπει να πληρώσει το κόστος; (Απαντήσεις: 1-Ο ρυπαίνων/παρανομών, 2- Οι πολίτες, 3- Το κράτος, 4-Η Ευρωπαϊκή Ένωση, 5-Ένας χορηγός, 6-Άλλο).

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (86%) δηλώνει πως ο ρυπαίνων/παρανομών θα πρέπει να πληρώσει το κόστος σε περίπτωση περιβαλλοντικής ζημίας και αποκατάστασης του οικοτόπου ή είδους.

Όλες οι ομάδες στόχου συμφωνούν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους στο ποιος είναι υποχρεωμένος να καλύψει το κόστος της αποκατάστασης περιβαλλοντικής ζημίας (ρυπαίνων/παρανομών). Το μόνο σημείο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι περίπου το 20% των Επαγγελματιών Τουρισμού και του Αγροτικού Πληθυσμού θεωρεί ότι η αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας θα πρέπει να πληρωθεί από «το Κράτος», όπως φαίνεται και στο αναλυτικό γράφημα των απαντήσεων ανά Ομάδα Στόχου.

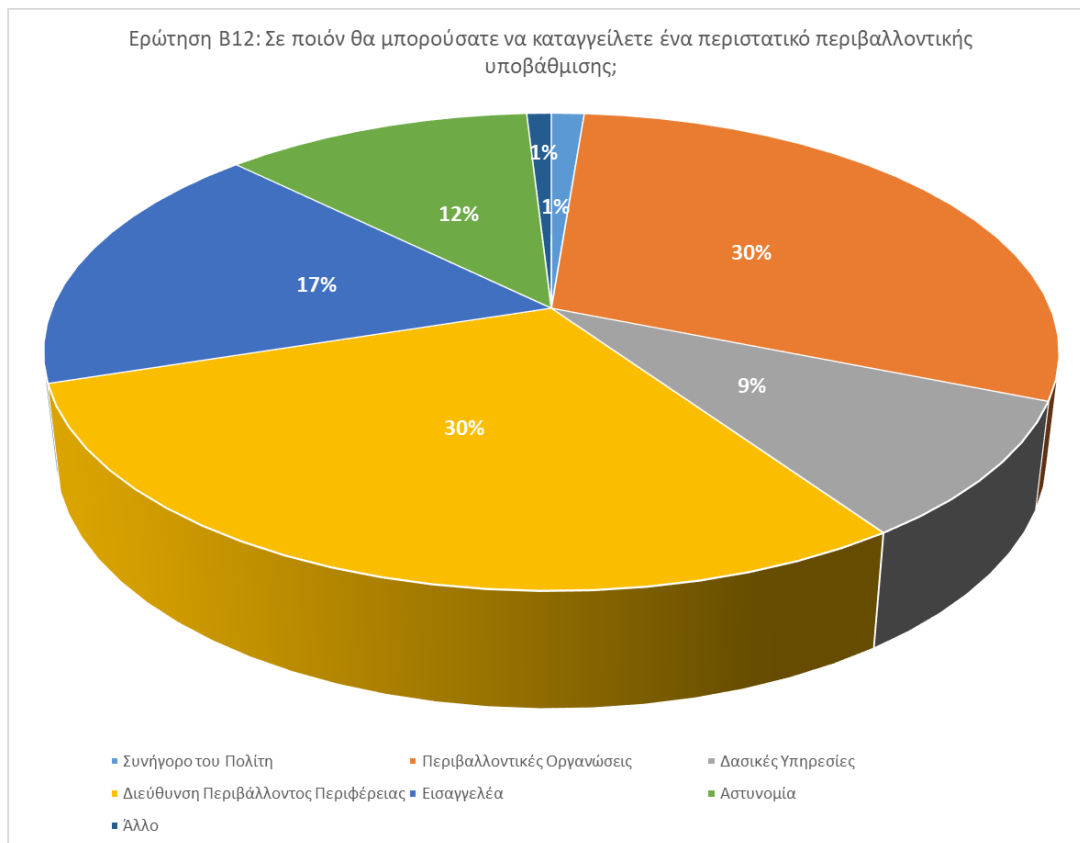

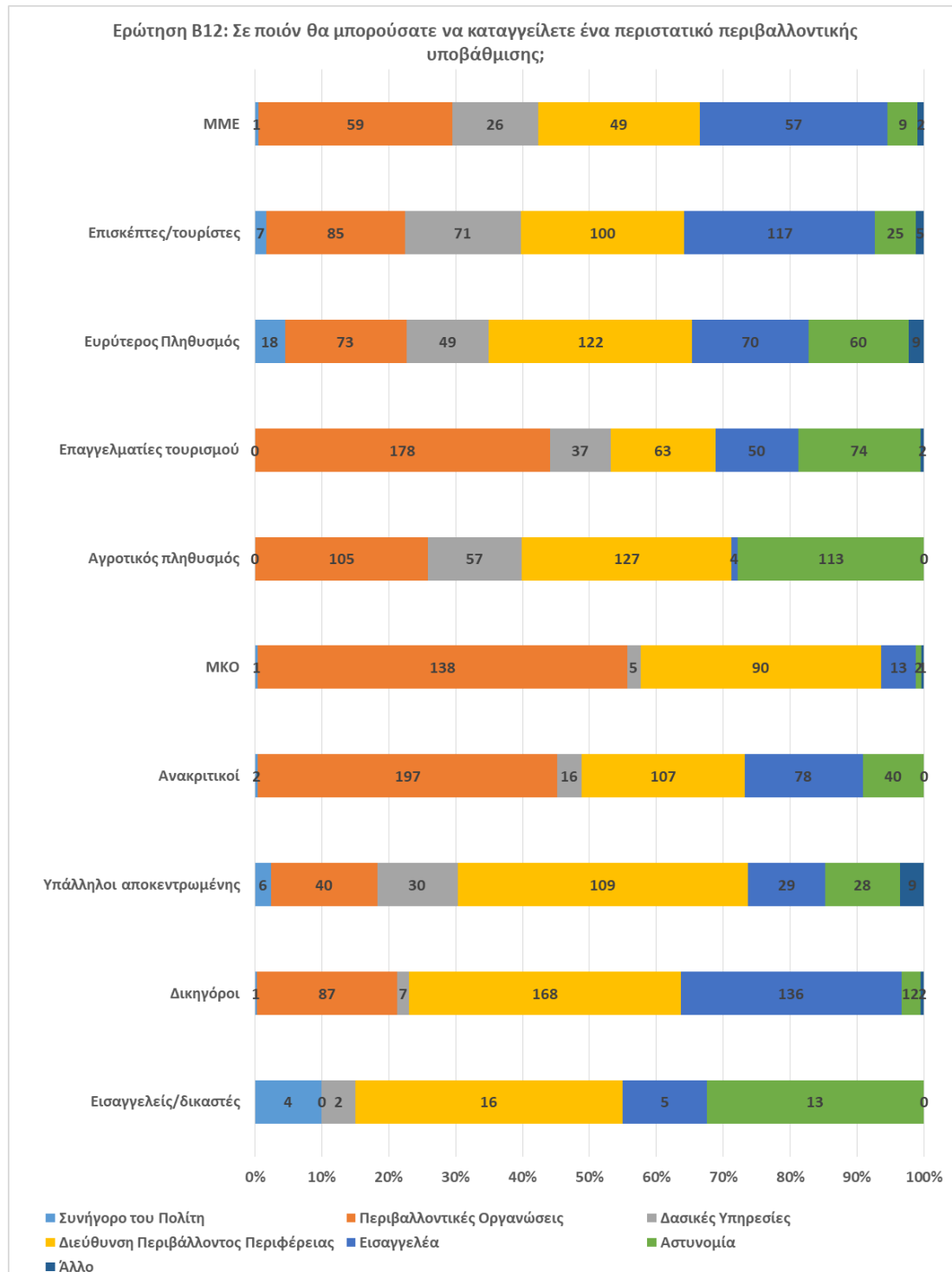
Ερώτηση Β12: Σε ποιόν θα μπορούσατε να καταγγείλετε ένα περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης; (Απαντήσεις: 1- Συνήγορο του Πολίτη, 2-Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, 3-Δασικές Υπηρεσίες, 4-Διεύθυνση Περιβάλλοντος Περιφέρειας, 5-Εισαγγελέα, 6-Αστυνομία, 7-Άλλο).

Η Διεύθυνση Περιβάλλοντος Περιφέρειας και οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις φαίνεται να θεωρούνται οι πλέον κατάλληλοι φορείς στους οποίους μπορεί να καταγγείλει κάποιος περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης (ποσοστό 30% η κάθε μία). Εισαγγελία και Αστυνομία θεωρούνται επίσης αρμόδιες υπηρεσίες από το 17% και 12% αντίστοιχα του συνολικού δείγματος αντίστοιχα.

Την Εισαγγελία και την Αστυνομία προτιμούν σε ποσοστιαία αναλογία για να κάνουν καταγγελία ο Αγροτικός (περίπου 30%) και ο Ευρύτερος Πληθυσμός (περίπου 20%), οι Επαγγελματίες Τουρισμού (περίπου 20%) και οι Εισαγγελείς/Δικαστές (κατά 32,5%). 3/5 ή και περισσότερο από τα στελέχη των ΜΚΟ, των Ανακριτικών Υπαλλήλων και των Επαγγελματιών Τουρισμού προτιμούν να καταγγείλουν περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης στις περιβαλλοντικές οργανώσεις, ενώ τη Δ/ση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας θεωρούν καταλληλότερη υπηρεσία να υποδεχθεί αναφορές/καταγγελίες περιβαλλοντικών παραβάσεων οι Δικηγόροι, οι ΜΚΟ, ο Ευρύτερος Πληθυσμός, οι Επισκέπτες/Τουρίστες, οι Υπάλληλοι/στελέχη της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Περιφέρειας αλλά και οι Εισαγγελείς.

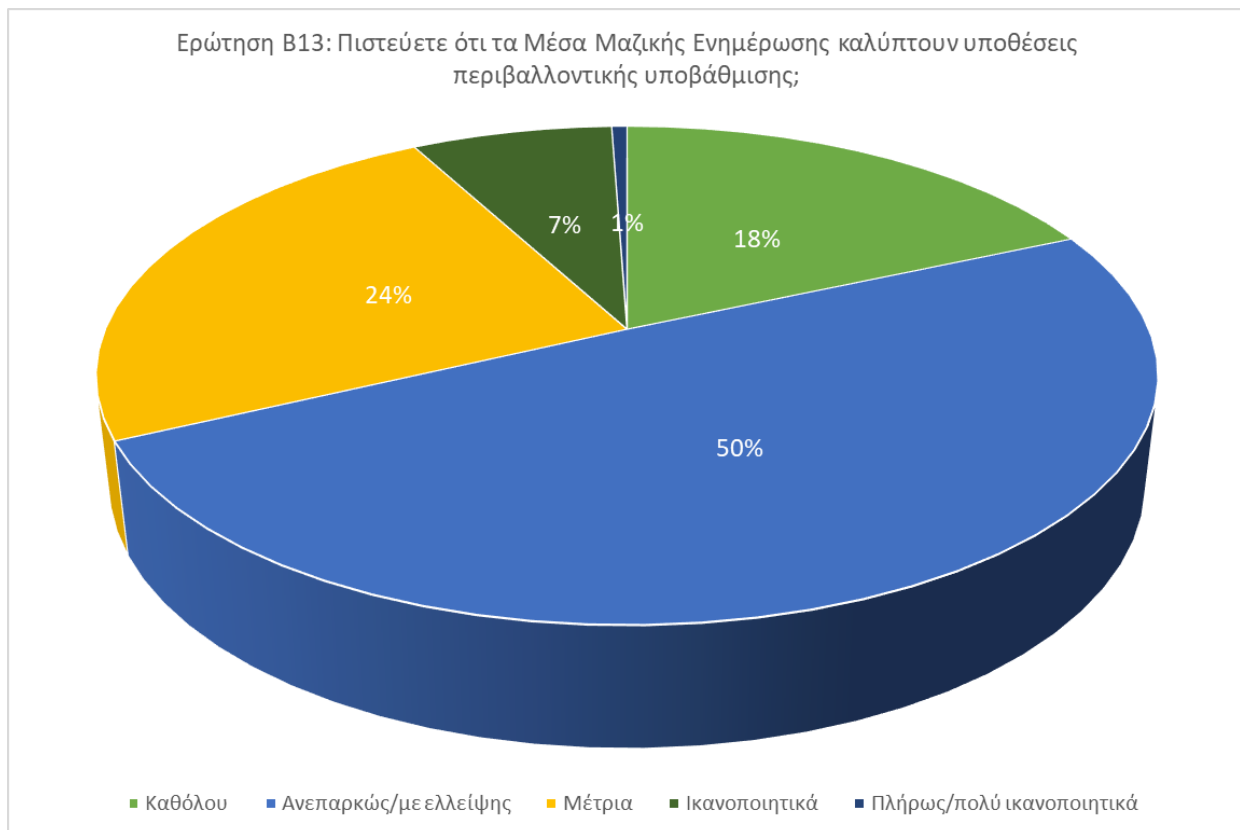

Ερώτηση B13: Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης; (Απαντήσεις: 1-Καθόλου, 2-Ανεπαρκώς/με ελλείψεις, 3-Μέτρια, 4-Ικανοποιητικά, 5-Πλήρως/πολύ ικανοποιητικά).

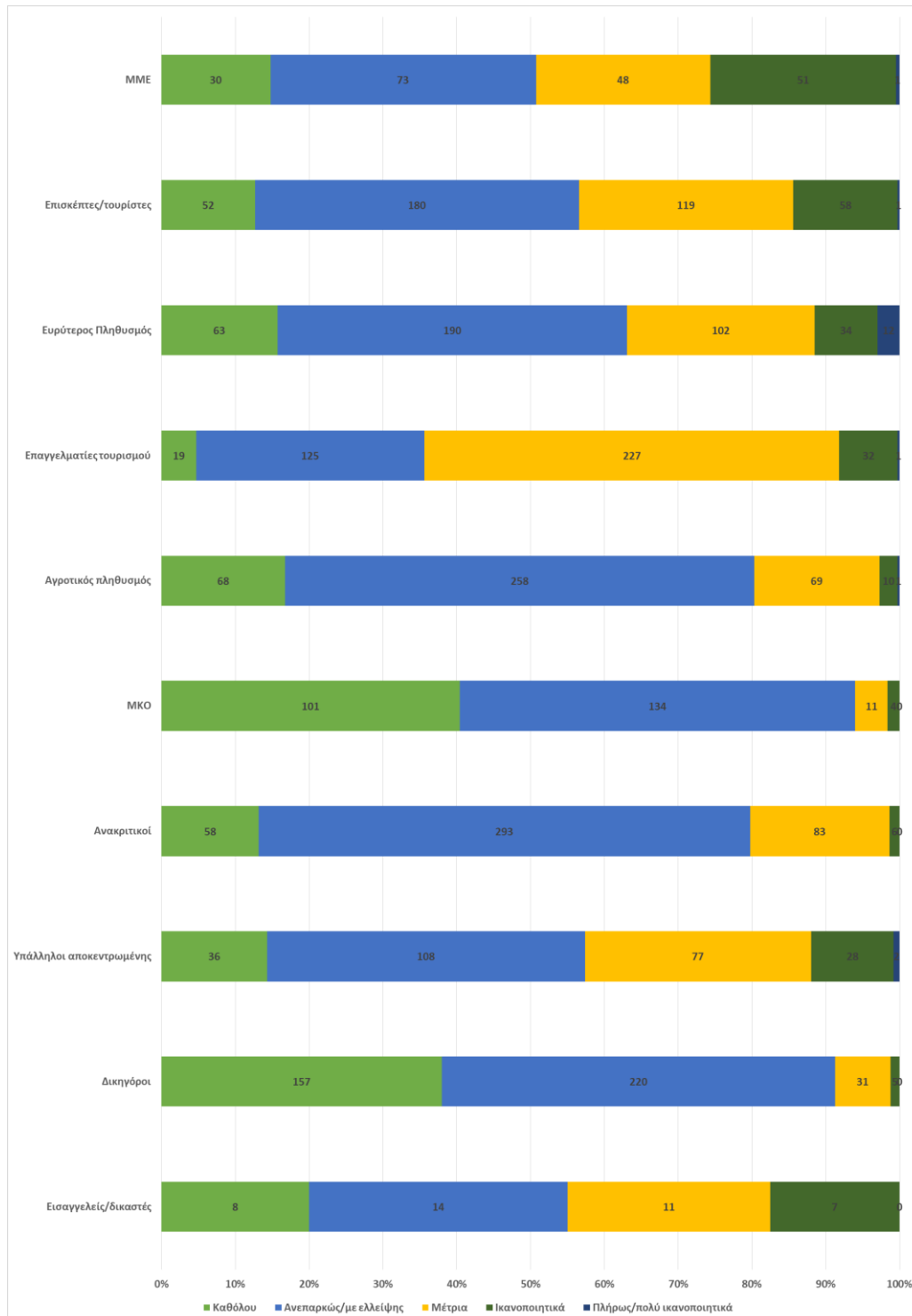
Το 50% του συνολικού δείγματος, θεωρούν ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν ανεπαρκώς/με ελλείψεις τις υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Μόνο το 1% δηλώνει πλήρως ικανοποιημένο από τον τρόπο που αντιμετωπίζει ο Τύπος αυτού του τύπου τις περιπτώσεις.

Ανακριτικοί υπάλληλοι, Αγροτικός Πληθυσμός, Δικηγόροι, Ευρύτερος Πληθυσμός και Επισκέπτες/Τουρίστες θεωρούν σε μεγαλύτερο ποσοστό ανεπαρκή την κάλυψη περιπτώσεων περιβαλλοντικής υποβάθμισης από τα ΜΜΕ. Ειδικά η ομάδα των Δικηγόρων φαίνεται να είναι η πλέον αρνητική ως προς την επάρκεια των ΜΜΕ καθώς 38% αυτών θεωρούν ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν καλύπτουν καθόλου τα περιβαλλοντικά εγκλήματα. Μέτρια ψήφο εμπιστοσύνης δίνουν μόνο οι Επαγγελματίες Τουρισμού ενώ ούτε τα ίδια τα στελέχη των ΜΜΕ δεν είναι πλήρως ικανοποιημένα από την περιβαλλοντική ενημέρωση (μόνο 1 άτομο).

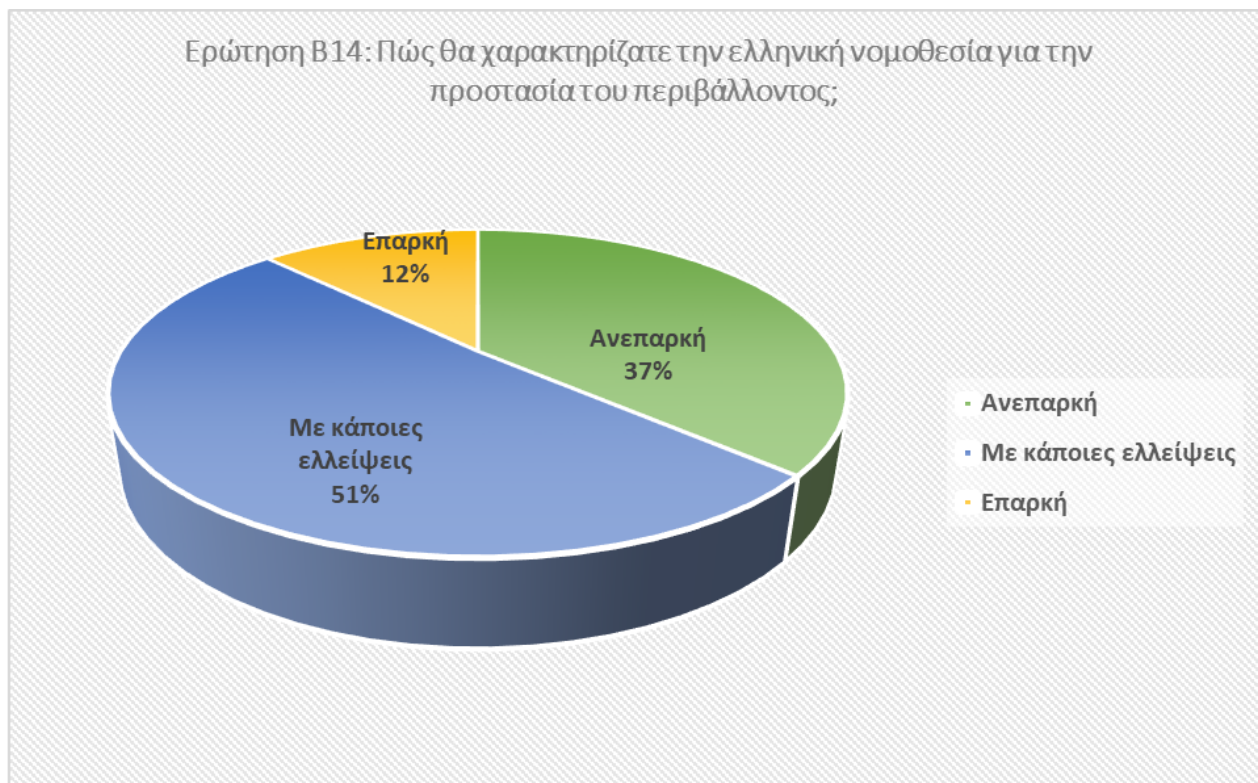

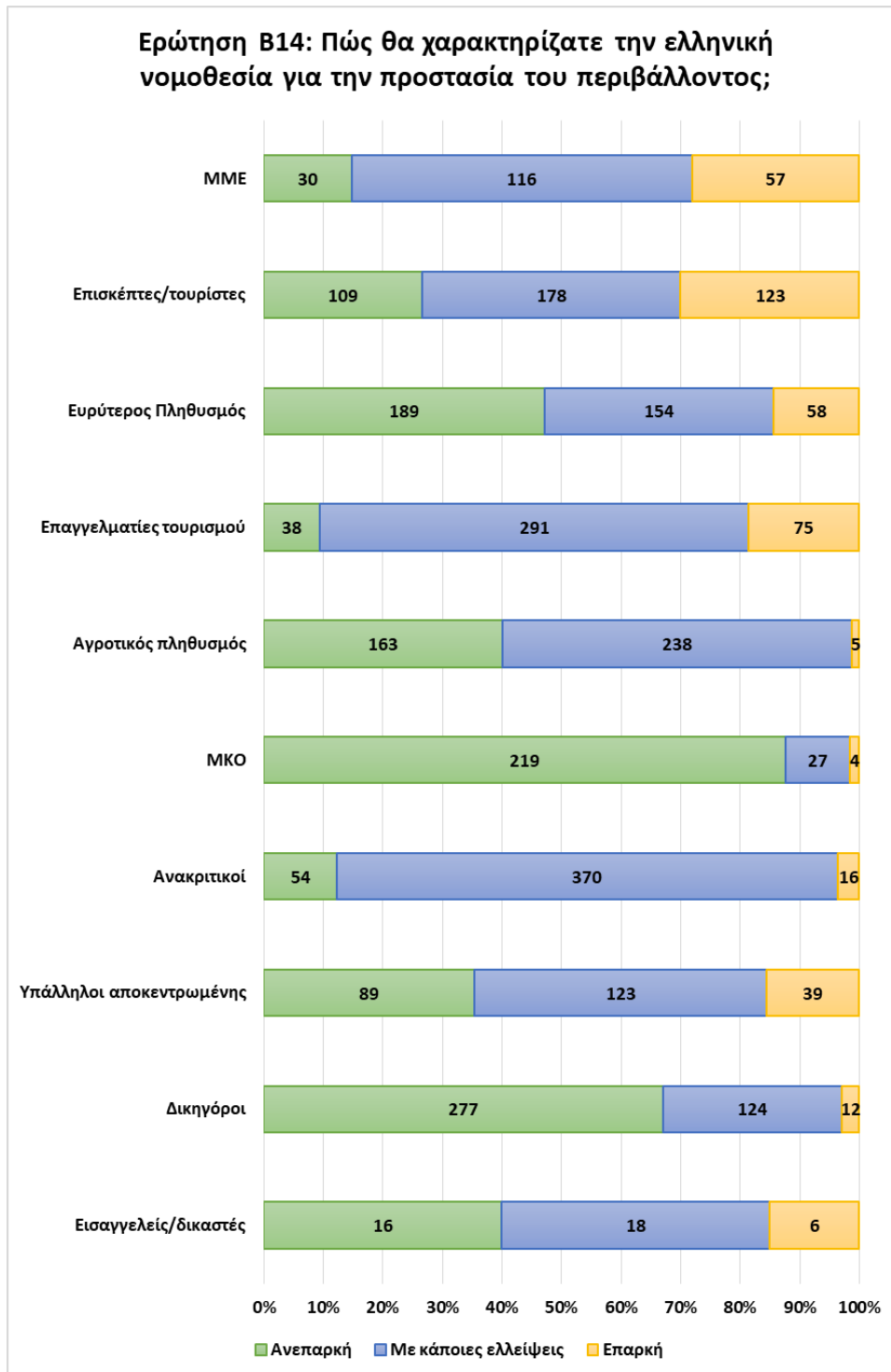
Ερώτηση B14: Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος; (Απαντήσεις: 1-Ανεπαρκή, 2-Με κάποιες ελλείψεις, 3-Επαρκή).

Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (51%) θεωρεί ότι η ελληνική νομοθεσία για την προστασία του Περιβάλλοντος, παρουσιάζει ελλείψεις και μόλις 12% αυτών τη θεωρεί επαρκή.

Οι εκπρόσωποι των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και οι Επισκέπτες/Τουρίστες με ποσοστό μεγαλύτερο του 20% θεωρούν επαρκή την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα ενώ η Ομάδα Στόχου με τα μεγαλύτερα ποσοστά αρνητικής απάντησης (ανεπαρκής) είναι τα στελέχη των περιβαλλοντικών οργανώσεων (87,6% επί του συνόλου του δείγματος).

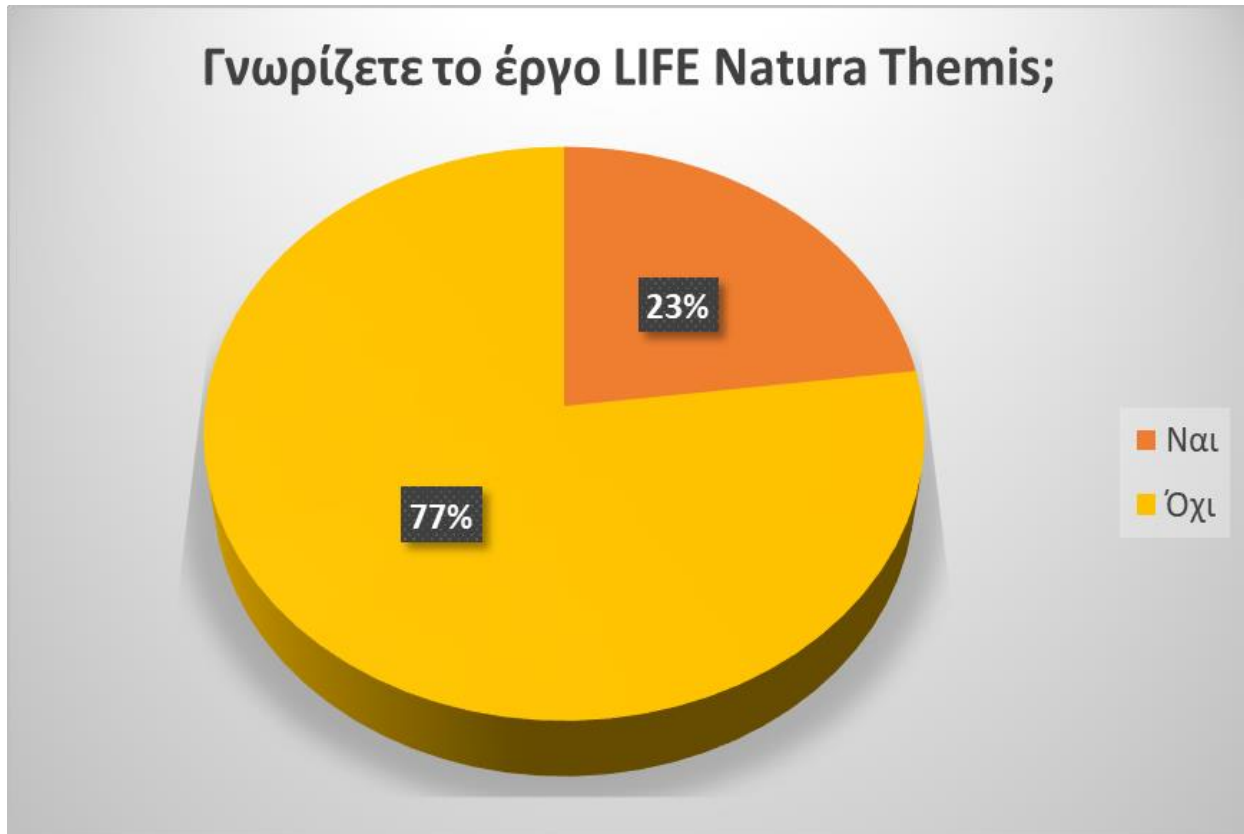

Ερώτηση Γ4 : Γνωρίζετε το έργο LIFE NATURA Themis; (Απαντήσεις: 1-Ναι, 2-Όχι).

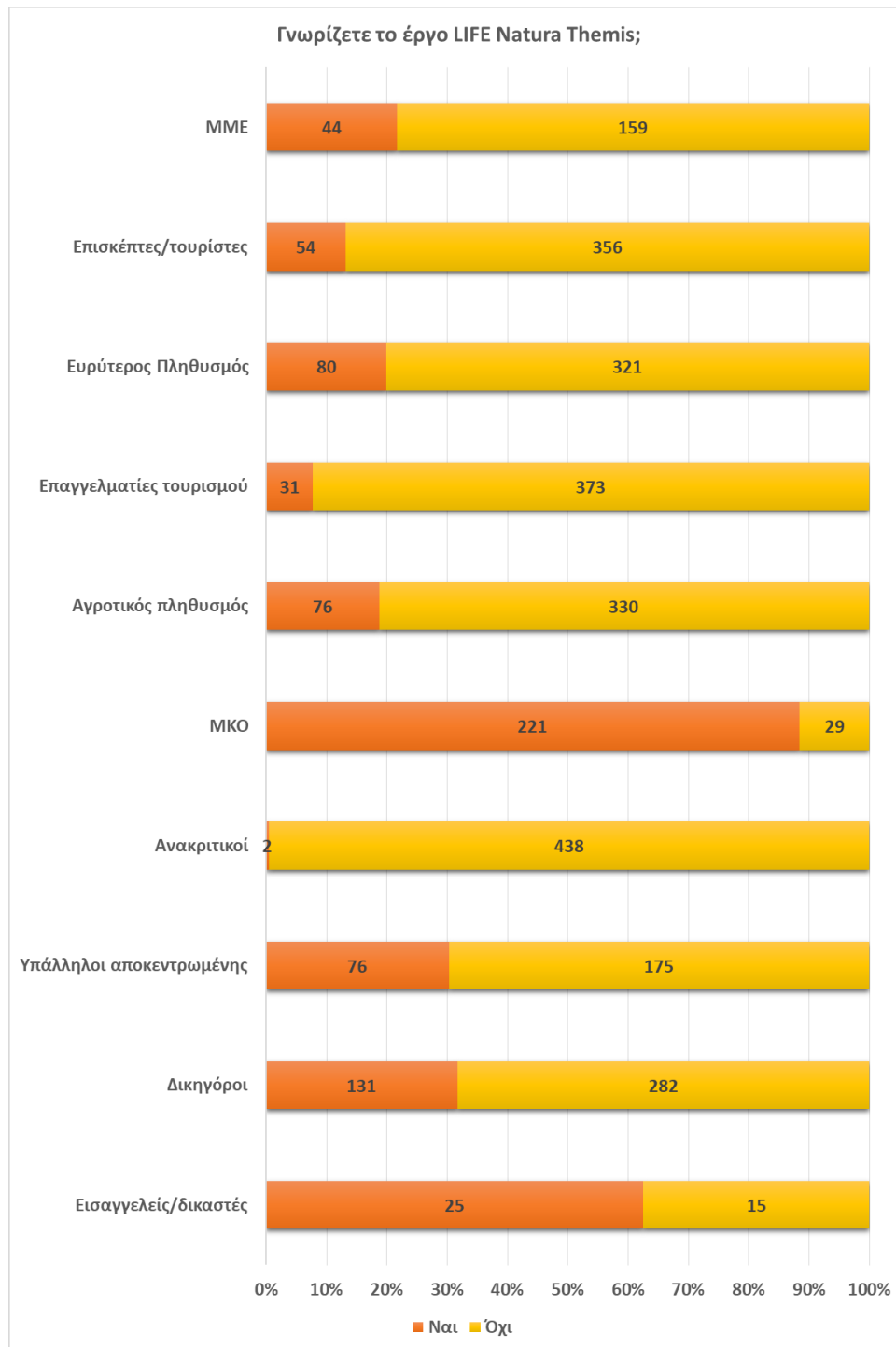
Στο τρίτο μέρος όλων των Ερωτηματολογίων προστέθηκαν δύο κοινές ερωτήσεις, με τις οποίες γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί η αναγνωρισιμότητα του έργου LIFE NATURA Themis.

Στην 1^η Ερώτηση (Γ4) εάν οι ερωτηθέντες γνωρίζουν το έργο, το 23% του συνόλου του δείγματος απάντησε θετικά.

Μεγάλη αναγνωρισιμότητα εμφανίζεται στις ομάδες-στόχου των Εισαγγελέων/Δικαστών, των Περιβαλλοντικών ΜΚΟ, των Δικηγόρων και των Υπαλλήλων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης/Περιφέρειας και ΟΤΑ. Η ομάδα στόχος με τη μικρότερη επαφή με το έργο και τις δράσεις του φαίνεται να είναι οι Ανακριτικοί Υπάλληλοι (μόλις 2 άτομα) ενώ χαμηλά είναι και τα ποσοστά στους Επαγγελματίες Τουρισμού και τους Επισκέπτες/Τουρίστες (λιγότερο από 10%).

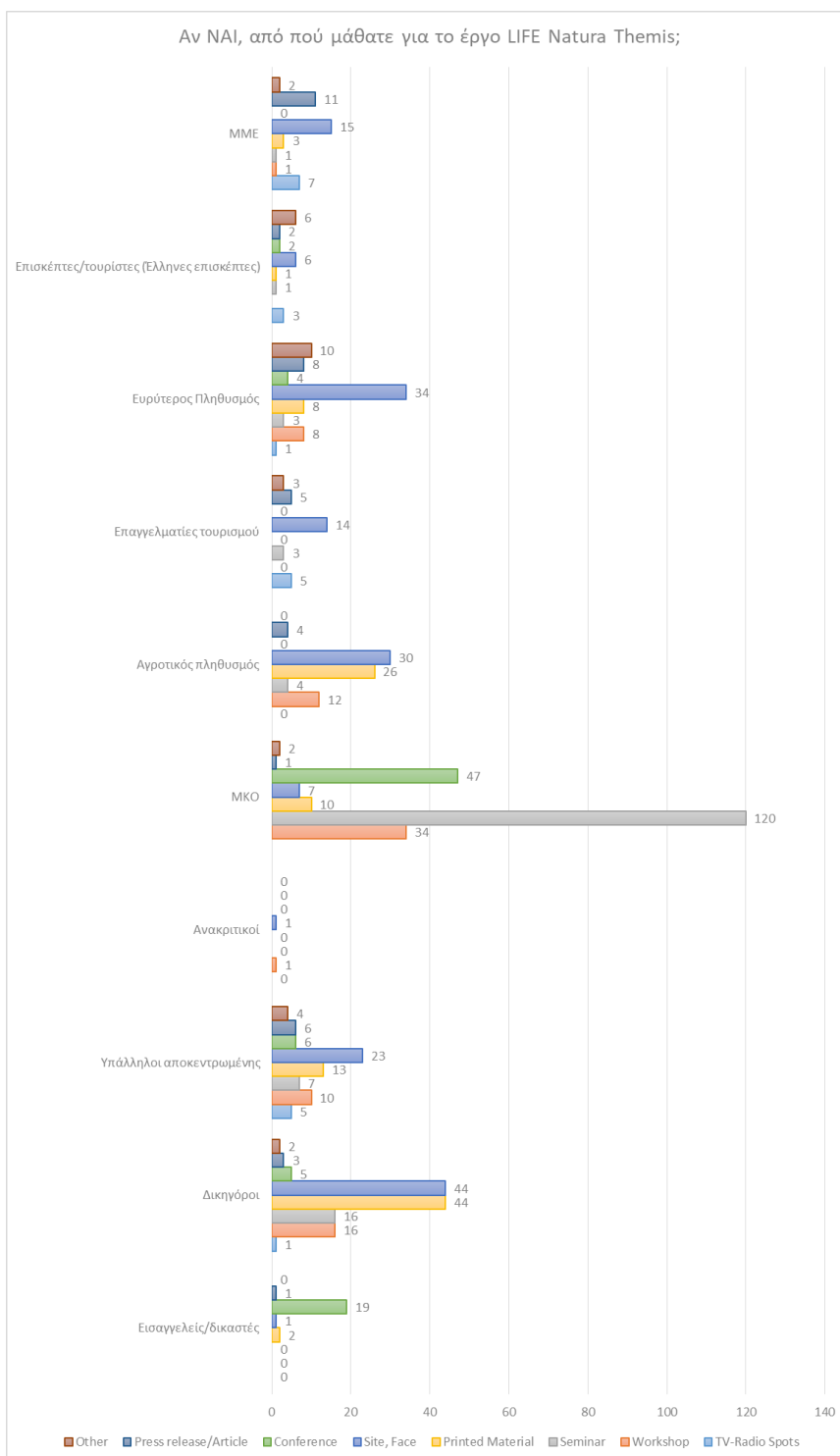

Σε όσους απάντησαν ότι γνωρίζουν το έργο LIFE NATURA Themis, ζητήθηκε να αναφέρουν με ποιόν τρόπο έμαθαν για το πρόγραμμα.

Η ομάδα-στόχος των ΜΚΟ δήλωσε ότι γνώρισε το πρόγραμμα μέσω Σεμιναρίων/Ημερίδων και Συνεδρίων του έργου. Από τα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα ενημέρωσης του έργου γνώρισε τις δράσεις και το πρόγραμμα το μεγαλύτερο ποσοστό των Δικηγόρων, του Ευρύτερου και Αγροτικού Πληθυσμού, οι Υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Περιφέρειας, όπως επίσης και τα ΜΜΕ. Τα Συνέδρια του έργου ήταν πιο αποτελεσματικά στη γνωριμία με το πρόγραμμα για την ομάδα των Εισαγγελέων/Δικαστών και των ΜΚΟ.

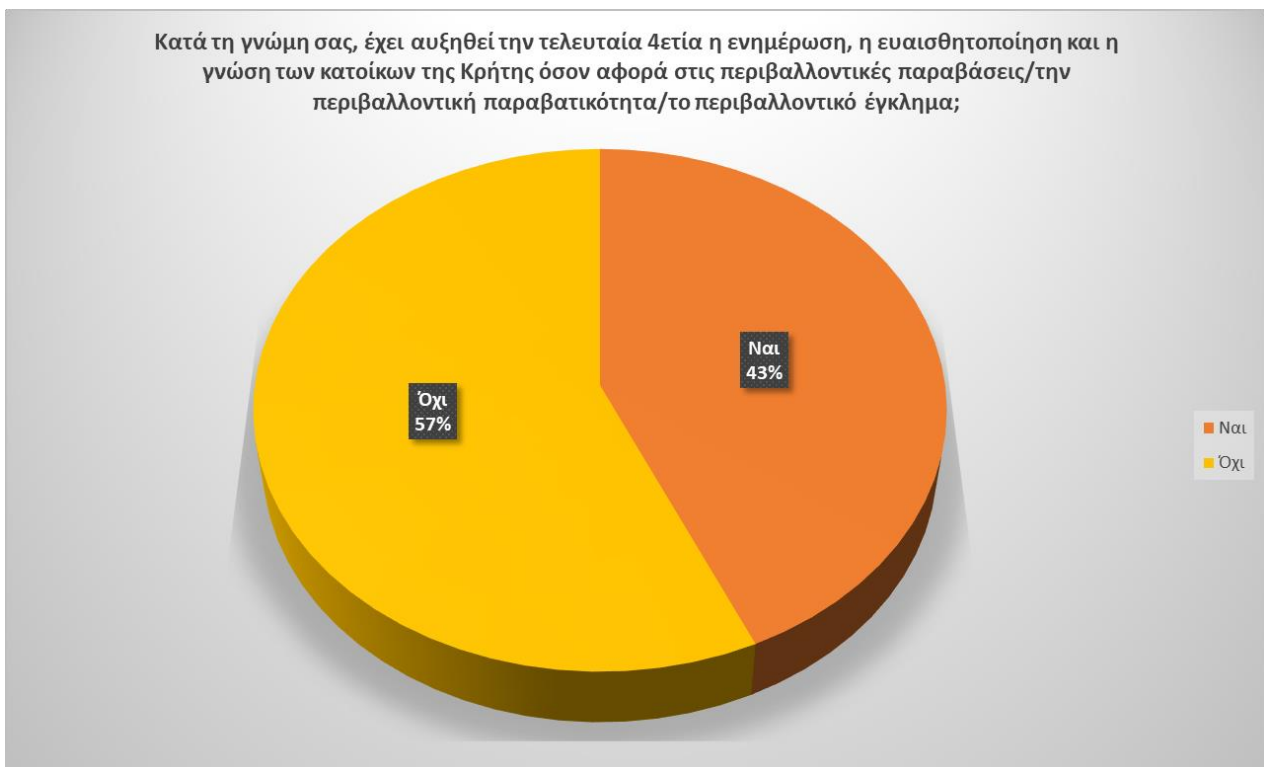

Ερώτηση Γ5: Κατά τη γνώμη σας, έχει αυξηθεί την τελευταία 4ετία η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η γνώση των κατοίκων της Κρήτης όσον αφορά στις περιβαλλοντικές παραβάσεις/την περιβαλλοντική παραβατικότητα/το περιβαλλοντικό έγκλημα; (Απαντήσεις: 1-Ναι, 2-Όχι).

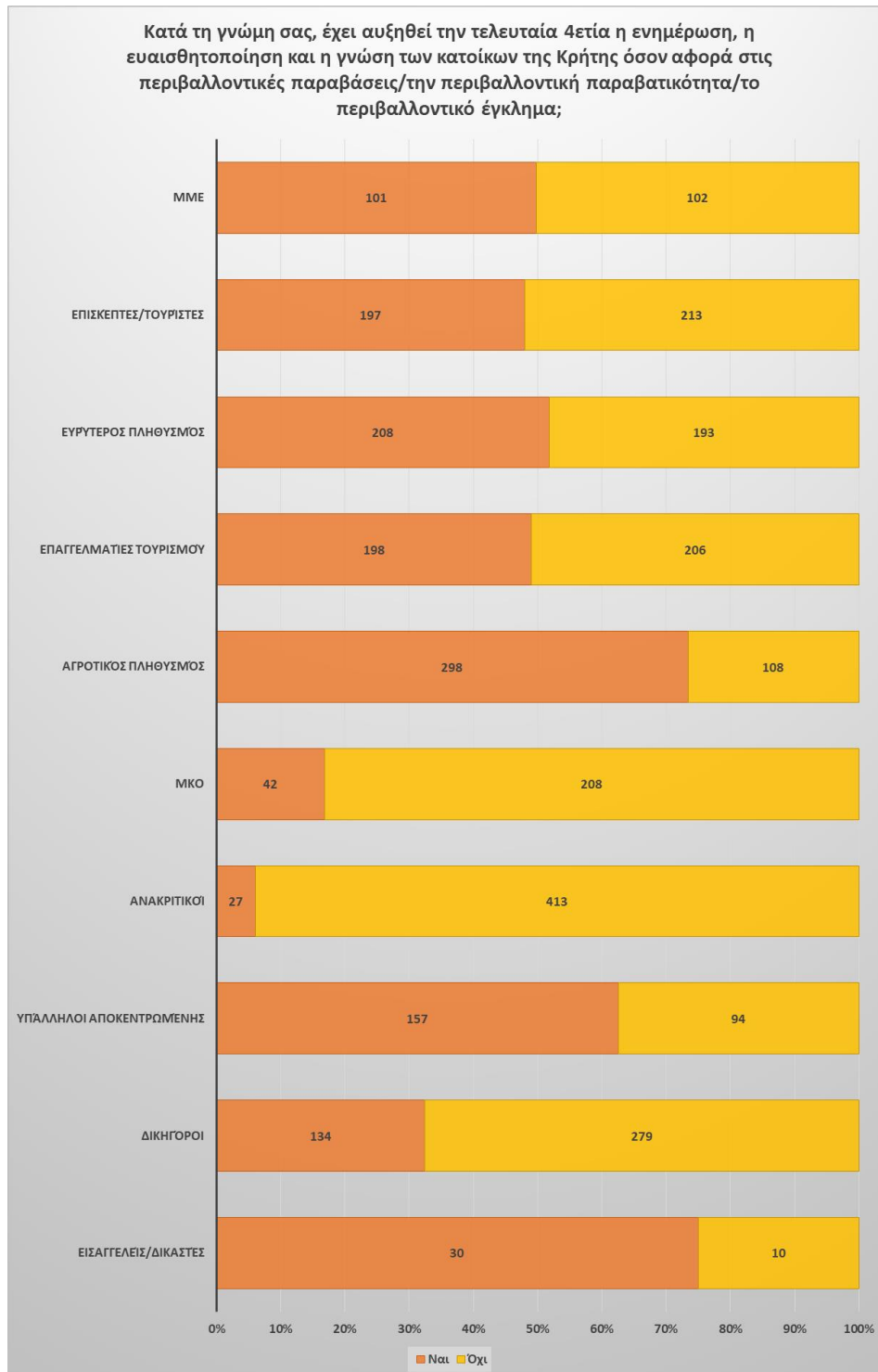
Αποβλέποντας να αποτυπώσουμε την αποτελεσματικότητα των δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των κοινωνικών εταίρων και των ομάδων στόχου του έργου, αλλά και τη βελτίωση των απόψεων/αντιλήψεών τους ως προς το περιβαλλοντικό έγκλημα, εντάξαμε στο Γ' μέρος των Ερωτηματολογίων την 2^η αυτή κοινή ερώτηση, στην οποία φαίνεται ότι ένα ικανοποιητικό ποσοστό της κοινωνίας του νησιού (43%) θεωρεί ότι έχει αυξηθεί η σχετική ενημέρωση/ευαισθητοποίηση την τελευταία 4ετία (περίοδος υλοποίησης του έργου).

Από το συγκριτικό γράφημα ανά ομάδα στόχο φαίνεται ότι περίπου τα 2/3 του Αγροτικού Πληθυσμού θεωρεί ότι έχει αυξηθεί η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση και γνώση των κατοίκων της Κρήτης όσον αφορά στην περιβαλλοντική παραβατικότητα ενώ ικανοποιημένες είναι και οι Ομάδες Στόχου των Επαγγελματιών Τουρισμού, του Ευρύτερου Πληθυσμού και των Επισκεπτών/Τουριστών. Ως πλέον αρνητική ομάδα-στόχος εμφανίζονται οι Ανακριτικοί Υπάλληλοι, με 93,8% να πιστεύει ότι δεν έχει υπάρξει βελτίωση στην ενημέρωση/ευαισθητοποίηση/γνώση της κρητικής κοινωνίας ως προς την περιβαλλοντική παραβατικότητα. Δεύτερη στις αρνητικές απαντήσεις έρχεται η Ομάδα Στόχου των Δικηγόρων με ποσοστό 67,55%.

III. Συνοπτικά αποτελέσματα-Συγκρίσεις και συμπεράσματα ανά ομάδα στόχο

Ομάδα 1 : Εισαγγελείς/Δικαστές

Στην παρούσα 2^η Έρευνα Αξιολόγησης του έργου, το δείγμα της Ομάδας Στόχου των Εισαγγελέων/Δικαστών καλύφθηκε κατά 100%, με ίση εκπροσώπηση και των δύο φύλων. Η πλειονότητα ανήκε στην ηλικιακή ομάδα των 45-65. Παρά το γεγονός ότι συμπληρώθηκε ο απαιτούμενος αριθμός ερωτηματολογίων, Εισαγγελείς/Δικαστές από την περιοχή της Κρήτης συμμετείχαν με ποσοστό λιγότερο από το 40%, γεγονός που πιθανά εξηγεί και κάποια από τα αποτελέσματα της έρευνας.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων φαίνεται να έχει καλή γνώση του Δικτύου NATURA 2000 και του καθεστώτος προστασίας, αναγνωρίζει ως ειδική κατηγορία τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής, γνωρίζει ότι υποχρεούμαστε στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών όπως επίσης και τον βασικό στόχο της Οδηγίας για την Περιβαλλοντική Ευθύνη όπως προκύπτει από την ερώτηση B11.

Παρόλα αυτά φαίνεται να γνωρίζουν ελάχιστα την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας, θεωρώντας σε γενικές γραμμές την εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία ως ανεπαρκή. Ένα ποσοστό περίπου 65% δεν έχει κάνει ποτέ καταγγελία περιβαλλοντικής υποβάθμισης ενώ σε περίπτωση που θα έκανε σχετική αναφορά θα προτιμούσε να απευθυνθεί στη Δ/ση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (40%) και την Αστυνομία (32,5%).

Το 60% των ερωτηθέντων γνώριζε το έργο κυρίως μέσω των Συνεδρίων που έχουν διοργανωθεί ενώ 75% των Εισαγγελέων/Δικαστών πιστεύει ότι έχει αυξηθεί η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση/γνώση των κατοίκων της Κρήτης όσον αφορά στις περιβαλλοντικές παραβάσεις, τα τελευταία 4 χρόνια.

Ομάδα 2 : Δικηγόροι

Συνολικά στην Έρευνα Αξιολόγησης του έργου εντός του 2019, συμμετείχαν 413 δικηγόροι απ' όλη την Κρήτη. Το δείγμα ξεπερνά τον αρχικά προβλεπόμενο αριθμό συμμετεχόντων, με τις γυναίκες να συμμετέχουν κατά 55%. Το ίδιο περίπου ποσοστό ανήκει και στην ηλικιακή ομάδα 25-45 ετών. Μεγαλύτερη συμμετοχή στην έρευνα είχαν οι δικηγόροι της ΠΕ Ηρακλείου και τη μικρότερη οι δικηγόροι της ΠΕ Ρεθύμνου.

Χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης Ομάδας Στόχου είναι ότι στην πλειονότητά της (97,1%) θεωρεί καθόλου ή λίγο αποτελεσματική τη δίωξη των περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα.

Σε ποσοστό περισσότερο του 90% απάντησε ότι γνωρίζει αλλά χωρίς ακριβείς πληροφορίες το Δίκτυο NATURA 2000 και 85% θεωρεί ότι εντός του Δικτύου επιτρέπονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες υπό προϋποθέσεις. Ποσοστό μεγαλύτερο του 90% των δικηγόρων θεωρεί τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής ως ειδική κατηγορία εγκλημάτων και γνωρίζει ότι είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε όποια περιβαλλοντική ζημία προκληθεί σε επίπεδο χώρας και ΕΕ.

Σχεδόν τα 2/3 γνωρίζουν ικανοποιητικά την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία για την προστασία της βιοποικιλότητας και έχουν θετική πρόθεση ως προς την καταγγελία παράνομης ενέργειας κατά της άγριας

ζωής αλλά θεωρούν την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος ως ανεπαρκή (67,10%). Η πρόθεση επιβεβαιώνεται και από το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι έχουν προβεί σε καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης (63,20%). Οι μισοί περίπου γνωρίζουν κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος ενώ 95,60% δηλώνει ότι την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας θα πρέπει να επωμιστεί ο ρυπαίνων/παρανομών.

Θεωρούν ως πλέον αρμόδιες να δεχθούν καταγγελίες/αναφορές περιβαλλοντικών παραβάσεων υπηρεσίες, τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας και την Εισαγγελία ενώ 1/5 αυτών εξακολουθεί να θεωρεί καταλληλότερες να υποδεχθούν αναφορές περιστατικών περιβαλλοντικής υποβάθμισης τις Περιβαλλοντικές ΜΚΟ.

Η εμπιστοσύνη των δικηγόρων στην κάλυψη περιβαλλοντικών θεμάτων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι πολύ χαμηλή με 91,30% αυτών να δηλώνει ότι τα ΜΜΕ δεν καλύπτουν καθόλου ή καλύπτουν ανεπαρκώς τέτοια θέματα.

Το 1/3 των συμμετεχόντων γνώριζε το έργο, κυρίως μέσω των έντυπων και ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης αλλά και των σεμιναρίων/ημερίδων που είχαν διοργανωθεί έως την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Το ίδιο περίπου ποσοστό θεωρεί ότι έχει αυξηθεί την τελευταία 4ετία η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση και γνώση των κατοίκων του νησιού όσον αφορά στις περιβαλλοντικές παραβάσεις.

Ομάδα 3: Υπάλληλοι Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Περιφέρειας Κρήτης και Δήμων

251 υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, της Περιφέρειας Κρήτης και Δήμων του νησιού, συμμετείχαν στη 2^η Έρευνα Αξιολόγησης του έργου, υπερκαλύπτοντας τον αιτούμενο αριθμό συμμετεχόντων.

Μεγαλύτερη συμμετοχή είχαν οι γυναίκες (56,2% του δείγματος) και η ηλικιακή κλάση 36-45 με ποσοστό 36,70%. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων δραστηριοποιείται στην ΠΕ Ηρακλείου (78,90%) ενώ τα Χανιά είχαν τη χαμηλότερη συμμετοχή (5,60%).

Οι πλέον άμεσα εμπλεκόμενοι με τα περιβαλλοντικά θέματα διοικητικοί υπάλληλοι θεωρούν καθόλου/λίγο αποτελεσματική τη δίωξη των περιβαλλοντικών παραβάσεων σε ποσοστό 75,30% ενώ σε παρόμοιους αριθμούς κυμαίνεται και το ποσοστό αυτών που δεν γνωρίζουν καθόλου ή γνωρίζουν λίγο την Εθνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και του Δικτύου NATURA 2000 αλλά και αυτών που χαρακτηρίζουν την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος ως ανεπαρκή/με κάποιες ελλείψεις.

Το 1/3 αυτής της ομάδας-στόχου γνωρίζει πολύ καλά τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000 και τα 2/3 ότι εντός του Δικτύου υπάρχουν προστατευόμενα είδη/οικότοποι όπως επίσης και ότι επιτρέπονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες υπό προϋποθέσεις. 58,2% των διοικητικών υπαλλήλων γνωρίζει ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων και 42,60% δηλώνει ότι γνωρίζει καλά την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και του Δικτύου NATURA 2000.

Αν και το 66,66% των συμμετεχόντων έχει σκεφτεί μερικές/πολλές φορές ή σε κάθε περίπτωση που έπεσε στην αντίληψή του περιβαλλοντική παράβαση να κάνει καταγγελία, μόλις το 20,70% αυτών έχουν προχωρήσει σε σχετική αναφορά/καταγγελία, θεωρώντας ότι η πλέον αρμόδια υπηρεσία να υποδεχθεί τέτοιου είδους ενημέρωση είναι η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (43,40% των ερωτηθέντων).

Σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες γνωρίζουν κάποιο περιστατικό δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος (όμως μόνο το 23,90% έχει χειριστεί σχετική καταγγελία), και θεωρούν ότι τα ΜΜΕ καλύπτουν ανεπαρκώς/με ελλείψεις υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Το 30,30% του δείγματος γνωρίζει το έργο LIFE NATURA Themis, κυρίως μέσω των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης και του έντυπου ενημερωτικού υλικού και 62,50% θεωρεί ότι έχει βελτιωθεί τα τελευταία 4 χρόνια η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κρητικής κοινωνίας σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα.

Ομάδα 4: Ανακριτικοί Υπάλληλοι

Η ανταπόκριση των στελεχών/υπαλλήλων των ανακριτικών υπηρεσιών (Ελληνική Αστυνομία, Λιμενικό Σώμα, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Ομοσπονδιακή Θηροφυλακή) ήταν παραπάνω από ικανοποιητική, μια και 440 άτομα συμπλήρωσαν το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο, τη στιγμή που το αιτούμενο δείγμα ήταν 400 άτομα (κάλυψη 110%).

Περισσότεροι από τους μισούς (51,80%) ήταν άντρες, Απόφοιτοι Λυκείου (75,50%) μεταξύ 36-45 ετών (31,40%). Η μικρότερη συμμετοχή στην έρευνα παρουσιάστηκε στην ΠΕ Λασιθίου και η μεγαλύτερη στην ΠΕ Ηρακλείου (περισσότερο από 50%) με εκπροσώπηση απ' όλους σχεδόν τους δήμους της Κρήτης (πλην Γαύδου, Καντάνου-Σελίνου, Οροπεδίου Λασιθίου και Σητείας).

Η συγκεκριμένη Ομάδα Στόχου φαίνεται να γνωρίζει το Δίκτυο NATURA 2000 αλλά χωρίς ακριβείς πληροφορίες (98,40%) αλλά γνωρίζει σε σχεδόν ίδιο ποσοστό (99,30%) ότι εντός του Δικτύου υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι και ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις εντός αυτού (80,50%).

Όσον αφορά στις γνώσεις των ερωτηθέντων σχετικά με το περιβαλλοντικό νομικό πλαίσιο, γνωρίζουν κατά 98% ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής είναι μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων και ότι είμαστε υποχρεωμένοι στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας (95,90%). Αν και γνωρίζουν λίγο την ελληνική και ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία (82,70%) θεωρούν ότι αυτή παρουσιάζει κάποιες ελλείψεις (84,10%) και ότι η δίωξη των περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας είναι λίγο αποτελεσματική (65,20%), παρά το ότι 72% αυτών γνωρίζει κάποια περίπτωση σχετικής δίωξης. Οι ίδιοι πάντως σε ποσοστό 41,60% έχουν χειριστεί καταγγελία περιβαλλοντικής παράβασης, αξιολογώντας την όλη διαδικασία ως πολύ πολύπλοκη.

Σε μεγάλο ποσοστό δηλώνουν ότι σκέφτηκαν μερικές φορές ή σκέφτηκαν πολλές φορές (48,60% και 17% αντίστοιχα) να καταγγείλουν παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής ενώ περισσότεροι από τους μισούς (53,90%) έχουν κάνει καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Το εντυπωσιακό σε αυτή την περίπτωση είναι ότι, ενώ κανείς θα περίμενε οι αναφορές/καταγγελίες της συγκεκριμένης ομάδας στόχου να γίνονταν στο πλαίσιο των καθηκόντων/αρμοδιοτήτων των ανακριτικών υπαλλήλων στις ίδιες τις υπηρεσίες τους, αυτοί προτιμούν να κάνουν την αναφορά/καταγγελία στις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (44,80%) και στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (24,30%).

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (98%) θεωρεί ότι ο ρυπαίνων/παραιομών πρέπει να πληρώσει το κόστος αποκατάστασης μίας περιβαλλοντικής ζημίας και ότι τα ΜΜΕ καλύπτουν ανεπαρκώς/με ελλείψεις (66,66%) υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Ένα ελάχιστο ποσοστό των συμμετεχόντων (0,5%) απάντησε ότι γνωρίζει το έργο LIFE NATURA Themis, κυρίως μέσω των ηλεκτρονικών μέσων προβολής και του ενημερωτικού του υλικού ενώ επίσης χαμηλό ήταν

και το ποσοστό όσων βλέπουν σημάδια βελτίωσης στην ενημέρωση/ευαισθητοποίηση/γνώση των κρητικών σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα την τελευταία 4ετία (6,10%).

Η δημοφιλία του έργου στη συγκεκριμένη ομάδα-στόχου είναι και η χαμηλότερη απ' όλες τις κατηγορίες συμμετεχόντων, με μόνη πιθανή εξήγηση ότι έως την περίοδο υλοποίησης της έρευνας δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι προβλεπόμενες εκπαιδευτικές ημερίδες για τη συγκεκριμένη κατηγορία κοινωνικών εταίρων του προγράμματος. Θα πρέπει πάντως να διευκρινιστεί ότι οι Συντονιστές των εταίρων του έργου (Δικηγορικός Σύλλογος Ηρακλείου και Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων) είτε επισκέφθηκαν είτε ενημέρωσαν για το έργο όλες σχεδόν τις ανακριτικές υπηρεσίες του νησιού, τόσο κατά την υλοποίηση της προπαρασκευαστικής έρευνας που διεξήγαγαν στο πλαίσιο της Δράσης Α1 όσο και κατά τη διάρκεια λειτουργίας και υλοποίησης της έρευνας των δύο Παρατηρητηρίων Περιβαλλοντικού Δικαίου Δυτικής και Ανατολικής Κρήτης αντίστοιχα (Δράσεις Β1 και Β2).

Ομάδα 5: Υπάλληλοι-στελέχη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ

Διακόσια πενήντα (250) Στελέχη και υπάλληλοι Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων απάντησαν το σχετικό ερωτηματολόγιο της συγκεκριμένης ομάδας-στόχου, κυρίως ηλεκτρονικά. Οι γυναίκες ήταν και πάλι οι πιο πρόθυμες στη συμμετοχή (51,20%) ενώ η ηλικιακή κλάση με τη μεγαλύτερη αντιπροσώπευση στο δείγμα ήταν αυτή μεταξύ 36-45 έτη. Οι μισοί συμμετέχοντες ήταν από την ΠΕ Ηρακλείου και κυρίως από την πόλη του Ηρακλείου.

Το 88% του δείγματος γνωρίζει πολύ καλά το Δίκτυο NATURA 2000, την οικολογική αξία και το νομικό καθεστώς προστασίας (97,20% απάντησε ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις). Μεγάλο ήταν και το ποσοστό αυτών που απάντησαν ότι γνωρίζουν ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων (92,80%) και ότι είμαστε υποχρεωμένοι σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε περιβαλλοντική ζημία (96,40%).

Σχεδόν τα 2/3 των ερωτηθέντων αυτής της ομάδας-στόχου γνωρίζουν πολύ καλά την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη βιοποικιλότητα και τις περιοχές NATURA 2000 αλλά θεωρούν ότι η εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία είναι ανεπαρκής (87,50%) και ότι η δίωξη περιβαλλοντικών παραβάσεων δεν είναι καθόλου αποτελεσματική (69,60%).

Το ίδιο υψηλά είναι τα ποσοστά όσων σκέφτηκαν να κάνουν καταγγελία για περιβαλλοντική παράβαση σε κάθε περίπτωση που αυτή συνέβη ή υπέπεσε στην αντίληψή τους (60,40%) όσο και τα ποσοστά αυτών που έχουν προχωρήσει σε καταγγελία/αναφορά περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης (81,60%) ή γνωρίζουν κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος (92,40%). Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων δηλώνει ότι ο ρυπαίνων/παρανομών είναι αυτός που πρέπει να πληρώσει το κόστος για την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας και ότι οι ίδιες οι οργανώσεις είναι οι πλέον κατάλληλες να υποδεχθούν ή προχωρήσουν καταγγελίες/αναφορές περιβαλλοντικών παραβάσεων (ποσοστό 55,20%) όπως επίσης και η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (36%).

Η εμπιστοσύνη των ΜΚΟ στην αξιοπιστία των ΜΜΕ ως προς την προβολή υποθέσεων περιβαλλοντικής υποβάθμισης είναι χαμηλή, με 40,40% να τη θεωρεί καθόλου αποτελεσματική και το 53,60% ως ανεπαρκή ή με πολλές ελλείψεις.

Αντιμετωπίζοντας τακτικά περιστατικά περιβαλλοντικών εγκλημάτων ή παραβάσεων, θεωρούν τη διαδικασία καταγγελίας αλλά και προσφυγής στη δικαιοσύνη ως πολύ πολύπλοκη και την αντιμετώπιση των υπηρεσιών σε αυτά τα θέματα ως αδιάφορη-εχθρική.

Τα μέλη των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων σε ποσοστό 88,40% γνωρίζουν το έργο μέσω των βασικών εκδηλώσεων ενημέρωσης (Συνέδρια, Ενημερωτικές Ημερίδες και Εκπαιδευτικά Σεμινάρια), σε γενικές γραμμές όμως δεν πιστεύουν ότι έχει βελτιωθεί η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση του κοινού για περιβαλλοντικά θέματα τα τελευταία 4 χρόνια.

Ομάδα 6: Αγροτικός πληθυσμός (αγρότες, αλιείς, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί)

Ο πρωτογενής τομέας του νησιού (αγρότες, αλιείς, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί) εκπροσωπήθηκε με 406 άτομα στην έρευνα αξιολόγησης του έργου εκ των οποίων το 82% ήταν άντρες, με την ηλικιακή ομάδα 36-55 να συμμετέχει σε ποσοστό 63,50%. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δραστηριοποιούνται στην ΠΕ Ηρακλείου (πάνω από τα 2/3), ενώ εκπροσωπούνται σχεδόν όλοι οι δήμοι του νησιού (πλην Γαύδου και Καντάνου-Σελίνου).

Η συγκεκριμένη ομάδα-στόχου γνωρίζει σχετικά καλά (αλλά χωρίς ακριβείς πληροφορίες) το Δίκτυο NATURA 2000 και ότι εντός των προστατευόμενων περιοχών υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι (57,60%) αλλά η πλειονότητα πιστεύει ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες απαγορεύονται παντού (48,80%) και δεν γνωρίζει καθόλου το νομικό καθεστώς που διέπει το Δίκτυο NATURA 2000 και τη βιοποικιλότητα (76,80%). Το 41,40% ξέρει ότι είμαστε υποχρεωμένοι σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε όποια περιβαλλοντική ζημία προκληθεί.

Αν και η πλειονότητα δεν γνωρίζει καθόλου την περιβαλλοντική νομοθεσία, τη θεωρεί ανεπαρκή (40,10%) ή με κάποιες ελλείψεις (58,60%) και πιστεύει ότι η δίωξη περιβαλλοντικών εγκλημάτων είναι λίγο αποτελεσματική στη χώρα (71,90%) ενώ θεωρεί κατά 31,80% ότι τα περιβαλλοντικά εγκλήματα αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων.

Όσον αφορά στην ευαισθητοποίηση της συγκεκριμένης ομάδας-στόχου ως προς την ενεργοποίησή της για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών παραβάσεων, το 53,20% απάντησε ότι δεν σκέφτηκε ποτέ να καταγγείλει παράνομη ενέργεια ενώ μόλις το 12,30% έχει προχωρήσει κάποια στιγμή σε αναφορά/καταγγελία για περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Το ενδιαφέρον σε αυτή την κοινωνική ομάδα είναι ότι στην ερώτηση εάν θα κατήγγειλαν περιστατικό περιβαλλοντικού εγκλήματος στο οποίο θα ήταν παρόντες, απάντησαν θετικά σε ποσοστό 79,10% (Ερώτηση Γ1, του Γ' μέρους ειδικών ερωτήσεων του αντίστοιχου ερωτηματολογίου).

Αν και η πλειονότητα των ερωτηθέντων γνωρίζει ότι ο ρυπαίνων/παραιομών πρέπει να πληρώσει για την αποκατάσταση μιας περιβαλλοντικής ζημίας, το 19% πιστεύει ότι αυτό είναι υποχρέωση του κράτους.

Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα θα προσέφευγαν κατά προτίμηση στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (31,30%) και στην Αστυνομία (27,80%, από τα υψηλότερα ποσοστά εμπιστοσύνης στην ΕΛ.ΑΣ. σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες) αλλά και στις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (25,90%) προκειμένου να καταγγείλουν μια περιβαλλοντική παράβαση. Τα 2/3 των ερωτηθέντων θεωρούν ανεπαρκή/με ελλείψεις την κάλυψη υποθέσεων περιβαλλοντικής υποβάθμισης από τα ΜΜΕ.

Το έργο LIFE NATURA Themis είναι γνωστό στο 18,70% των συμμετεχόντων στην έρευνα και ως μέσο γνωριμίας με αυτό, δηλώνουν τα ηλεκτρονικά μέσα προβολής του προγράμματος, το ενημερωτικό έντυπο υλικό και τις ενημερωτικές ημερίδες για το κοινό.

Το 73,40% απάντησε ότι θεωρεί ότι έχει αυξηθεί την τελευταία 4ετία η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση και γνώση της κρητικής κοινωνίας όσον αφορά στις περιβαλλοντικές παραβάσεις, τα περιβαλλοντικά εγκλήματα και τη σχετική παραβατικότητα.

Ομάδα 7: Επαγγελματίες Τουρισμού

Το δείγμα ξεπέρασε ποσοτικά τον προσδοκώμενο αιτούμενο αριθμό (404 άτομα συμμετείχαν έναντι 400 που είχε αρχικά προβλεφθεί) με το 51% αυτών να είναι γυναίκες. Στη συγκεκριμένη ομάδα στόχου εμφανίζεται και το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων από την ηλικιακή κλάση των 25 ετών και κάτω (15,80%) αλλά και την ηλικιακή κλάση των 56-65 (15,10%) σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες.

Πάνω από το 65% του δείγματος ήταν απόφοιτοι Λυκείου από την ΠΕ Ηρακλείου ενώ αξιοσημείωτη είναι η απουσία ικανοποιητικής εκπροσώπησης τόσο από την ΠΕ Χανίων, που παρουσίασε τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής ανά Δήμο (0,20%) παρά το γεγονός ότι τα Χανιά θεωρούνται από τις πλέον τουριστικές πόλεις της χώρας.

Οι γνώσεις της συγκεκριμένης ομάδας σε θέματα προστατευόμενων περιοχών δεν είναι εύκολα αξιολογήσιμες, καθώς 81,70% γνωρίζει χωρίς ακριβείς πληροφορίες τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000, 75,70% ξέρει ότι εντός του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη/οικότοποι και 59,20% πιστεύει ότι εντός αυτού απαγορεύονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Λίγο περισσότεροι από τους μισούς θεωρούν ως ειδική κατηγορία τα περιβαλλοντικά εγκλήματα και πιστεύουν ότι είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε ζημία την επηρεάζει. Το 76,20% δεν γνωρίζει καθόλου την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία τόσο των προστατευόμενων περιοχών όσο και της βιοποικιλότητας παρόλα αυτά θεωρεί ότι αυτή παρουσιάζει ελλείψεις (72%) και ότι η δίωξη περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας είναι λίγο αποτελεσματική (74,30%).

Στην πλειοψηφία τους οι ερωτηθέντες (43,10%) δεν σκέφτηκαν ποτέ να κάνουν κάποια καταγγελία για παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής ούτε έχουν κάνει ποτέ οι ίδιοι καταγγελία (87,90%) ή γνωρίζουν κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος (83,40%). Θεωρούν ότι οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις είναι οι κατάλληλοι φορείς για να υποδεχθούν μια αναφορά/καταγγελία περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε ποσοστό 44,10%. Για την κάλυψη του κόστους της περιβαλλοντικής ζημίας σημαντικός αριθμός των ερωτηθέντων αυτής της κατηγορίας θεωρεί ότι υπεύθυνο είναι το κράτος, εμφανίζοντας το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής της απάντησης σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ομάδες στόχου (22,80%).

Το ενδιαφέρον με αυτή την κοινωνική ομάδα είναι ότι ποσοστιαία και σε σύγκριση με τις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες – πλην των ίδιων των δημοσιογράφων - δείχνει σχετικά μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον τρόπο με τον οποίο καλύπτουν περιπτώσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης τα ΜΜΕ (56,20% τον θεωρεί μέτριο και 7,90% ικανοποιητικό).

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων δεν γνωρίζουν το έργο (92,30%) και όσοι έχουν ακούσει για το πρόγραμμα αυτό έγινε κυρίως μέσω των ηλεκτρονικών μέσων προβολής (ιστοσελίδα, facebook), της προβολής των τηλεοπτικών/ραδιοφωνικών μηνυμάτων και των δημοσιεύσεων στα ΜΜΕ.

Πάντως σε ποσοστό 49% πιστεύει ότι έχει αυξηθεί τα τελευταία 4 χρόνια η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση και γνώση των κατοίκων του νησιού της Κρήτης σε θέματα περιβαλλοντικών παραβάσεων/εγκλημάτων και περιβαλλοντικής προστασίας γενικότερα.

Ομάδα 8: Ευρύτερος πληθυσμός

Από τον ευρύτερο πληθυσμό της Κρήτης συμμετείχαν 401 άτομα στην έρευνα αξιολόγησης του προγράμματος, με την πλειονότητα αυτών να είναι γυναίκες (51,60%) και με εκπροσώπηση όλων των ηλικιακών κλάσεων. Μεγαλύτερη ανταπόκριση εμφάνισαν τα άτομα ηλικίας 25-35 ετών (ποσοστό 30,90%) και οι Απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Και πάλι ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων ήταν από την ΠΕ Ηρακλείου (περίπου 65%) και την πόλη του Ηρακλείου (52,60%).

Η τοπική κοινωνία στην ευρύτερή της διάσταση, εμφανίζεται σχετικά ενημερωμένη όσον αφορά στο Δίκτυο NATURA 2000 (26,20% γνωρίζει πολύ καλά τι είναι και 49,40% γνωρίζει, αλλά χωρίς ακριβείς πληροφορίες) και ότι εντός του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι (71,80% απάντησε θετικά). Στο 64,30% αυτών είναι ξεκάθαρο ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες εντός του Δικτύου NATURA 2000 επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις, και ότι υποχρεούμαστε σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε ζημία σε αυτή (76,60%). Οι μισοί περίπου συμμετέχοντες πάντως (48,90%) δεν γνωρίζουν καθόλου ή γνωρίζουν λίγο (36,90%) τη νομοθεσία που διέπει το Δίκτυο NATURA 2000 και τη βιοποικιλότητα.

Περισσότεροι από τους μισούς (50,90%) ξέρουν ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων, μόνο όμως το 13% σκέφτηκε να κάνει καταγγελία για τέτοιο περιστατικό σε κάθε περίπτωση που συνέβη. Η πλειονότητα το σκέφτηκε μερικές ή πολλές φορές (24,90% και 24,70% αντίστοιχα) να κάνει καταγγελία θεωρώντας ως πλέον αρμόδια υπηρεσία γι' αυτό τη Δ/ση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (30,40%), τις Περιβαλλοντικές ΜΚΟ (18,20%) αλλά και την Εισαγγελία (17,50%). Παρόλα αυτά, καταγγελία/αναφορά για περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης έχει υποβάλλει μόνο το 24,20% του δείγματος.

Ο ρυπαίνων/παραιομών θα πρέπει να πληρώσει το κόστος αποκατάστασης ζημίας σε οικοτόπο/είδος σύμφωνα με το 78,10% των συμμετεχόντων. Στην ίδια ομάδα-στόχου το 47,40% θεωρεί ανεπαρκή/με ελλείψεις την κάλυψη περιβαλλοντικών θεμάτων από τα ΜΜΕ όμως πιστεύει ότι έχει αυξηθεί την τελευταία 4ετία η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση/γνώση σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα (51,90%).

Όσον αφορά στη δημοφιλία του έργου ανάμεσα στους συμμετέχοντες του ευρύτερου πληθυσμού της Κρήτης, αυτή αγγίζει το 20% με κύριο μέσο γνωριμίας του με το LIFE NATURA Themis τα ηλεκτρονικά μέσα προβολής του προγράμματος (ιστοσελίδα, facebook κ.λπ.).

Ομάδα 9: Τουρίστες/Επισκέπτες

410 αλλοδαποί και ημεδαποί επισκέπτες του νησιού συμμετείχαν στην έρευνα αξιολόγησης του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε από τον Φεβρουάριο έως και τον Νοέμβριο του 2019, στην πλειονότητά τους άνδρες και με εκπροσώπηση απ' όλες τις ηλικιακές ομάδες. Μεγαλύτερη συμμετοχή εμφάνισαν οι τουρίστες ηλικίας 36-55. Η πλειονότητα δήλωσε ότι έχει κάνει πανεπιστημιακές σπουδές. Συμμετείχαν αλλοδαποί από 20 χώρες και 30 διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (51,70%) δεν γνωρίζει το Δίκτυο NATURA 2000 ή ότι εντός αυτού προστατεύονται είδη και οικοτόποι (58,50%). Στα ίδια ποσοστά κυμαίνεται και η άγνοιά τους ως προς την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει το Δίκτυο NATURA 2000 και τη βιοποικιλότητα (51,46%) αν και γνωρίζει ότι εντός των προστατευόμενων περιοχών επιτρέπονται ανθρώπινες δραστηριότητες υπό προϋποθέσεις (50,49%) και ότι είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαθιστούμε την περιβαλλοντική ζημία (56,34%), όπως επίσης και ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής, αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων (44,39%).

Να σημειώσουμε εδώ ότι το 30% των συμμετεχόντων θεωρεί επαρκή την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και ότι η δίωξη των περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας είναι λίγο αποτελεσματική (28%). Περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους έχουν σκεφτεί μερικές/πολλές φορές ή σε κάθε περίπτωση που συνέβη, να καταγγείλουν παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (56,82%) ή γνωρίζουν κάποια περίπτωση δίωξης περιβαλλοντικού εγκλήματος (52,44%) ενώ σχετική αναφορά/καταγγελία για περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης έχει κάνει το 26,82% αυτών.

Όσον αφορά στην υπηρεσία/φορέα που θα επέλεγαν να καταγγείλουν/αναφέρουν κάποιο περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης, δείχνουν να προτιμούν την Εισαγγελία (28,53%) και τη Δ/ση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (24,39%).

Τα 3/4 περίπου των ερωτηθέντων (71,95%) θεωρούν ότι ο ρυπαίνων/παραιομών πρέπει να πληρώσει το κόστος αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας ενώ παραπάνω από τους μισούς (56,59%) θεωρούν ανύπαρκτη/ανεπαρκή/με ελλείψεις την κάλυψη των περιβαλλοντικών παραβάσεων από τα ΜΜΕ.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι επισκέπτες του νησιού (αλλοδαποί και ημεδαποί) δεν γνωρίζουν το έργο LIFE NATURA Themis (86,83%) και όσοι ενημερώθηκαν γι' αυτό δήλωσαν ότι αυτό έγινε μέσω των ηλεκτρονικών μέσων προβολής του προγράμματος.

Ένα ποσοστό 51,95% δεν θεωρεί ότι βελτιώθηκε η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση/γνώσεις της τοπικής κοινωνίας σε θέματα περιβαλλοντικών εγκλημάτων/παραβατικότητας τα τελευταία 4 χρόνια.

Ομάδα 10: Δημοσιογράφοι/Υπάλληλοι σε ΜΜΕ

Το απαιτούμενο δείγμα (200 ερωτηματολόγια) υπερκαλύφθηκε με τη συμμετοχή 203 εργαζομένων στα ΜΜΕ, από τους οποίους το 52,70% ήταν άνδρες, ηλικίας 46-55 (31%) με πανεπιστημιακή μόρφωση (63,10%).

Η πλειονότητα αυτών δήλωσαν κάτοικο Ηρακλείου (79,80%) με τους Ρεθυμνιώτες δημοσιογράφους/υπαλλήλους ΜΜΕ να ακολουθούν με ποσοστό 9,4%.

Οι δημοσιογράφοι και υπάλληλοι των ΜΜΕ του νησιού παρουσιάζουν μέτρια έως καλή εικόνα όσον αφορά στις γνώσεις τους για τις προστατευόμενες περιοχές (10,8% δήλωσε ότι γνωρίζει πολύ καλά το Δίκτυο NATURA 2000) και τα είδη/οικοτόπους που προστατεύονται γενικά (69% απάντησε θετικά στη συγκεκριμένη ερώτηση). Το 59,60% γνωρίζει ότι είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε βλάβη υποστεί η βιοποικιλότητα, αλλά και το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τόσο τις προστατευόμενες περιοχές όσο και το περιβάλλον γενικότερα (64,50% απάντησε ότι επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις οι ανθρώπινες δραστηριότητες εντός του Δικτύου NATURA 2000. Το 12,30% δήλωσε ότι γνωρίζει ικανοποιητικά τη την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία του Δικτύου NATURA 2000 και της βιοποικιλότητας και το 3,50% τη γνωρίζει καλά/πολύ.

Όσον αφορά στην αξιολόγηση της ελληνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας γενικότερα οι δημοσιογράφοι/εργαζόμενοι στα ΜΜΕ θεωρούν ότι αυτή παρουσιάζει ελλείψεις (57,10%) ενώ και η αξιολόγησή τους ως προς την αποτελεσματικότητα της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων είναι χαμηλή (λίγο αποτελεσματική απάντησε το 56,70% των συμμετεχόντων).

Οι περισσότεροι από τους μισούς (52,20%) γνωρίζει ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων και το 57,60% γνωρίζει κάποια περίπτωση δίωξης τέτοιου είδους εγκλήματος.

Οι ίδιοι αν και δηλώνουν ότι έχουν σκεφτεί μερικές ή πολλές φορές να αναφέρουν/καταγγείλουν παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (ποσοστό 34,50% και 13,30%) απάντησαν σε ποσοστό 24,10% ότι το έχουν κάνει. Για υπηρεσία/φορέα κατάλληλο να υποδεχθεί αναφορά/καταγγελία υποδεικνύουν τις Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (29,10%), τον Εισαγγελέα (28,10%) και τη Δ/ση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας (24,10%).

Στη σχετική με την αξιολόγηση της κάλυψης υποθέσεων περιβαλλοντικών εγκλημάτων/παραβάσεων από τα ΜΜΕ ερώτηση, το ¼ αυτών απάντησε ότι τη θεωρεί ικανοποιητική, ενώ σχετικά μεγάλο ήταν το ποσοστό του κλάδου που θεωρεί την ίδια τη δουλειά του ανεπαρκή/με ελλείψεις (36%).

Οι εκπρόσωποι των τοπικών ΜΜΕ της Κρήτης γνωρίζουν το έργο LIFE NATURA Themis σε ποσοστό 21,70%, γνωρίζοντάς το μέσα από δημοσιεύσεις/αναφορές στον Τύπο, μέσω των ηλεκτρονικών μέσων προβολής του προγράμματος αλλά και των ραδιοτηλεοπτικών μηνυμάτων του έργου.

Αξιολογούν θετικά τις προσπάθειες της τελευταίας 4ετίας για την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση και βελτίωση των γνώσεων των κατοίκων της Κρήτης σε σχέση με τις περιβαλλοντικές παραβάσεις/εγκλήματα.

IV. Συγκριτική παρουσίαση των δύο ερευνών της Δράσης C1 (1^η Έρευνα Βάσης, 2016 και 2^η Έρευνα Αξιολόγησης Έργου, 2019) - Γενικά συμπεράσματα

Η Έρευνα Βάσης της Δράσης C1 (1^η έρευνα) πραγματοποιήθηκε το διάστημα Φεβρουάριος-Δεκέμβριος 2016 (1^ο έτος υλοποίησης έργου) ενώ η Έρευνα Αξιολόγησης της Δράσης C1 (2^η Έρευνα) πραγματοποιήθηκε το αντίστοιχο διάστημα Φεβρουάριος-Νοέμβριος 2019 (4^ο έτος υλοποίησης έργου), καλύπτοντας τα 4 πρώτα έτη υλοποίησης του έργου LIFE NATURA Themis.

Κατά τη διάρκεια της 1^{ης} έρευνας παρουσιάστηκαν διάφορα προβλήματα που σχετίζονταν κυρίως με τη χαμηλή συμμετοχή συγκεκριμένων Ομάδων Στόχου (μεγάλης διάρκειας αποχή των δικηγόρων) και τη μεθοδολογία συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων από πλευράς της εταιρείας (καθυστέρησε να προχωρήσει σε πρόσωπο με πρόσωπο διανομή και συμπλήρωση έντυπων ερωτηματολογίων) που ανέλαβε τη διεξαγωγή της έρευνας. Πρόβλημα επίσης δημιούργησε και ο μεγάλος αριθμός ερωτήσεων που περιλήφθηκαν στα ερωτηματολόγια, γεγονός που λειτούργησε αποτρεπτικά τόσο ως προς τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων όσο και ως προς τον αριθμό των ερωτήσεων που απαντήθηκαν.

Παρόμοια θέματα δεν προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή της 2^{ης} έρευνας, καθώς επιλέχθηκε να μειωθούν οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονταν στα ερωτηματολόγια, χωρίς αυτό να μειώνει την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων, έγινε καλύτερη διαχείριση της διανομής των ερωτηματολογίων, τόσο δια ζώσης όσο και ηλεκτρονικά, η επεξεργασία των αποτελεσμάτων από τον ανάδοχο εκκίνησε αμέσως μόλις συμπληρώθηκε ο απαιτούμενος αριθμός ερωτηματολογίων ανά Ομάδα Στόχου, γεγονός που εξοικονόμησε χρόνο για καλύτερη τελική ποιοτική επεξεργασία στο τέλος. Θεωρούμε ότι οι μικρές αυτές αλλαγές απέδωσαν θετικά τόσο στη μεγαλύτερη συμμετοχή του κοινού όσο και στην ποιότητα των απαντημένων ερωτηματολογίων, και συνακόλουθα και στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων.

Τα αποτελέσματα της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης, όπως τουλάχιστον εμφανίζονται στη συγκριτική, σε σχέση με το 2016, παρουσίαση που ακολουθεί, θεωρούμε ότι αποδεικνύουν την αναγκαιότητα υλοποίησης ενός χρηματοδοτούμενου έργου όπως το LIFE NATURA Themis, την αποτελεσματικότητα των δράσεων ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης του έργου που υλοποιήθηκαν απ' όλους τους εταίρους έως σήμερα αλλά και τον θετικό αντίκτυπο που αυτό είχε, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, σε όλες σχεδόν τις εμπλεκόμενες κοινωνικές ομάδες αλλά και εν τέλει την επιτυχία του εγχειρήματος για το οποίο συνεργάστηκαν ένα Υπουργείο (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας-Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών), ένα Πανεπιστημιακό Ίδρυμα (Πανεπιστήμιο Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης), δύο Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Δικηγορικός Σύλλογος Ηρακλείου και Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων) και μία Εθνική Περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης).

Ελπίζουμε τα αποτελέσματα και συμπεράσματα και των δύο ερευνών να φανούν χρήσιμα τόσο στους συμμετέχοντες που δήλωσαν ότι επιθυμούν να ενημερωθούν για αυτά, όσο και σε οποιονδήποτε εμπλέκεται με τον έναν ή τον άλλο τρόπο σε δράσεις προστασίας/διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Μεθοδολογία σύγκρισης-ανάλυσης

Όπως προαναφέρθηκε και στην εισαγωγή, και οι δύο έρευνες πραγματοποιήθηκαν με το ίδιο ερωτηματολόγιο και προς τις ίδιες ομάδες-στόχους. Επιλέξαμε να παρουσιάσουμε τα συγκριτικά αποτελέσματα των ερωτήσεων του Β' Μέρους το οποίο ήταν κοινό και στις δύο έρευνες, με ραβδογράμματα που αποτυπώνουν τους απόλυτους αριθμούς των

απαντήσεων των δύο ερευνών, και με χωριστές πίτες που αποτυπώνουν τα ποσοστά ανά έτος αναφοράς (2016 και 2019).

Κατά την 1^η έρευνα βάσης (2016) συλλέχθηκαν 3.131 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια και κατά τη 2^η έρευνα αξιολόγησης (2019) συλλέχθηκαν 3.218. Διαφοροποιημένος ήταν και ο αριθμός συμμετεχόντων ανά Ομάδα Στόχου ανά έτος έρευνας, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3 που ακολουθεί:

Πίνακας 3: Συμμετέχοντες στις δύο έρευνες ανά Ομάδα Στόχου και ανά έτος έρευνας.

ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΥ	Σύνολο Συμμετεχόντων 2016	Σύνολο Συμμετεχόντων 2019
Δικαστές και Εισαγγελείς	32	40
Δικηγόροι	195	413
Υπάλληλοι Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, Περιφέρειας Κρήτης, ΟΤΑ Κρήτης	196	251
Μέλη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη	249	250
Αγροτικός Πληθυσμός σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 (κτηνοτρόφοι, αγρότες, κυνηγοί, αλιείς)	498	406
Επαγγελματίες Τουρισμού που δραστηριοποιούνται εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη	540	404
Ανακριτικοί Υπάλληλοι (αστυνομία, λιμενικό, θηροφυλακή, δημοτική αστυνομία κ.λπ.)	287	440
Ευρύτερος πληθυσμός Κρήτης	590	401
Τουρίστες/επισκέπτες σε περιοχές NATURA 2000 στην Κρήτη	432	410
Δημοσιογράφοι και υπάλληλοι στα τοπικά ΜΜΕ	112	203
ΣΥΝΟΛΟ	3131	3218

Στη δεύτερη έρευνα, όλα τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν πλήρως, δηλαδή απαντήθηκαν όλες οι ερωτήσεις, ως εκ τούτου στην ανάλυση που ακολουθεί αποτυπώνονται οι απόλυτοι αριθμοί των απαντήσεων (ραβδογράμματα) και τα αντίστοιχα ποσοστά τους (πίτες 2019) σε σύνολο 3.218 πλήρως απαντημένων ερωτηματολογίων.

Δυστυχώς, δεν υπήρξε η ίδια ανταπόκριση και το 2016, με αποτέλεσμα σε αρκετά από τα 3.131 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια να μην έχουν απαντηθεί αρκετές απαντήσεις. Ως εκ τούτου στην ανάλυση που ακολουθεί και αφορά στο έτος 2016, αναφέρεται για κάθε μία ερώτηση ο ακριβής αριθμός των απαντήσεων που δόθηκαν στα ραβδογράμματα (στο σύνολο των 3.131 ερωτηματολογίων) και των αντίστοιχων ποσοστών τους στις πίτες. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία των συμπερασμάτων, πραγματοποιήθηκαν z-test για κάθε ερώτηση του Β' μέρους του Ερωτηματολογίου, μεταξύ των απαντήσεων των δύο ετών. Όπου εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές, αυτές αναφέρονται στην ανάλυση.

Ειδικότερα, από τη συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ των επιμέρους ερωτήσεων των ερωτηματολογίων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης (κοινές για όλες τις ομάδες-στόχου, Μέρος Β') προκύπτουν τα ακόλουθα:

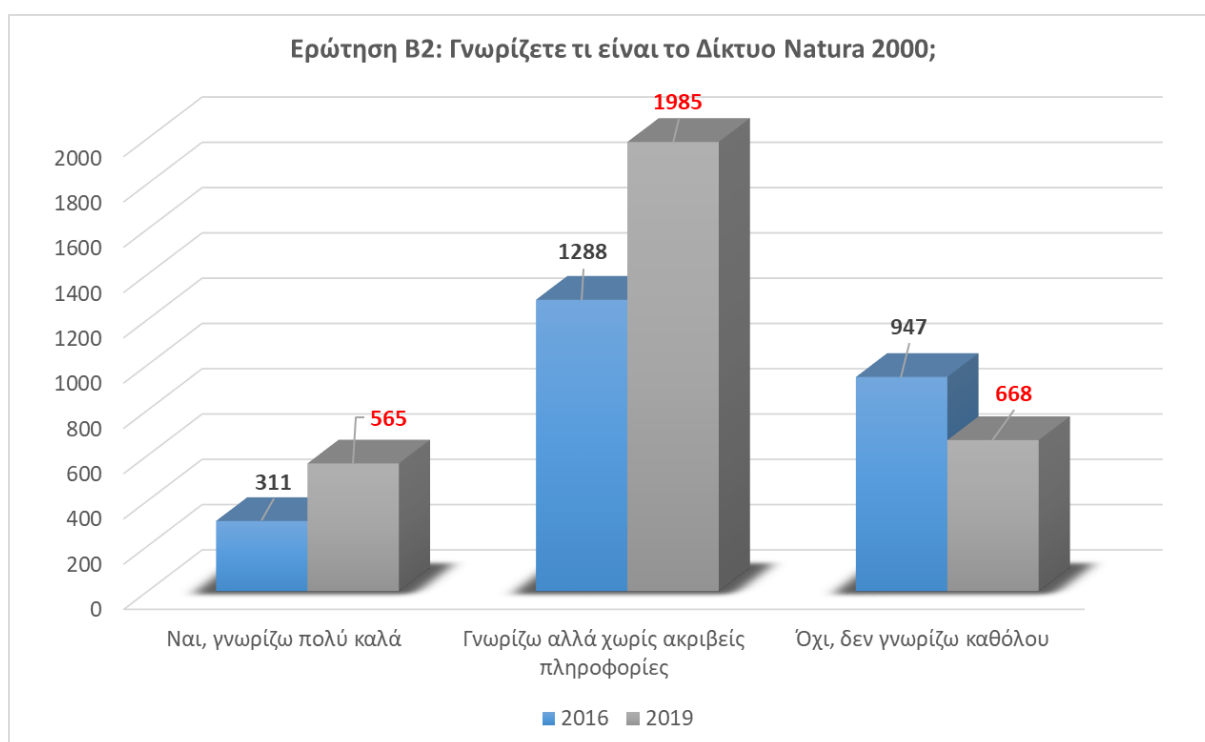

Οι κάτοικοι της Κρήτης φαίνεται να εξοικειώνονται σιγά σιγά με τους όρους «προστατευόμενες περιοχές» και «Δίκτυο NATURA 2000» όπως φαίνεται και στο συγκριτικό Γράφημα 1 της Ερώτησης B2: «Γνωρίζετε τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000;». Ενώ το 12% των ερωτηθέντων το 2016 (σε σύνολο 2.546 απαντήσεων) είχε απαντήσει ότι γνωρίζει πολύ καλά τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000, το αντίστοιχο ποσοστό του 2019 κυμάνθηκε στο 17%, όπως αναλυτικότερα φαίνεται στα γραφήματα 1^α και 1^β.

Να σημειωθεί παρόλα αυτά ότι η μικρή μείωση των απαντήσεων «Όχι, δεν γνωρίζω καθόλου» δεν είναι στατιστικά σημαντική (z-test, p value>0,05).

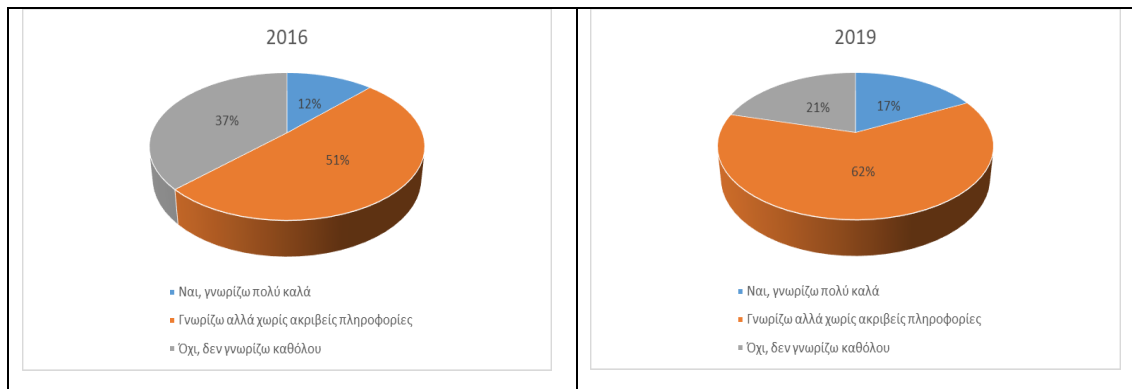
Γράφημα 1: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων των ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση B2: Γνωρίζετε τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000;

Γράφημα 1^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση B2: Γνωρίζετε τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000;

Γράφημα 1^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση B2: Γνωρίζετε τι είναι το Δίκτυο NATURA 2000;

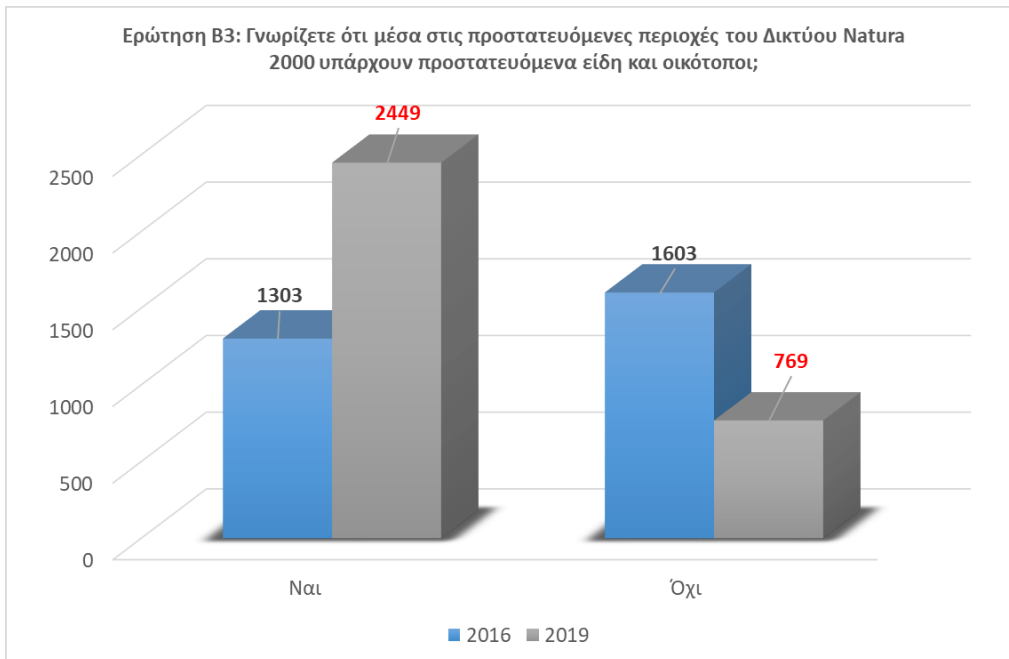

Οι ερωτήσεις που αφορούν στο Δίκτυο NATURA 2000, δηλαδή η Ερώτηση B3: «Γνωρίζετε ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι;» και η Ερώτηση B4: «Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000;» μας δείχνουν επίσης ότι τα «ΝΑΙ» αυξήθηκαν ποσοστιαία (z-test, p-value<0,05) αλλά τα «ΟΧΙ» παρέμειναν ίδια (z-test, p-value>0,05). Δηλαδή ποσοστιαία, αυτοί που δεν γνωρίζουν ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι, παρέμειναν ίδιοι.

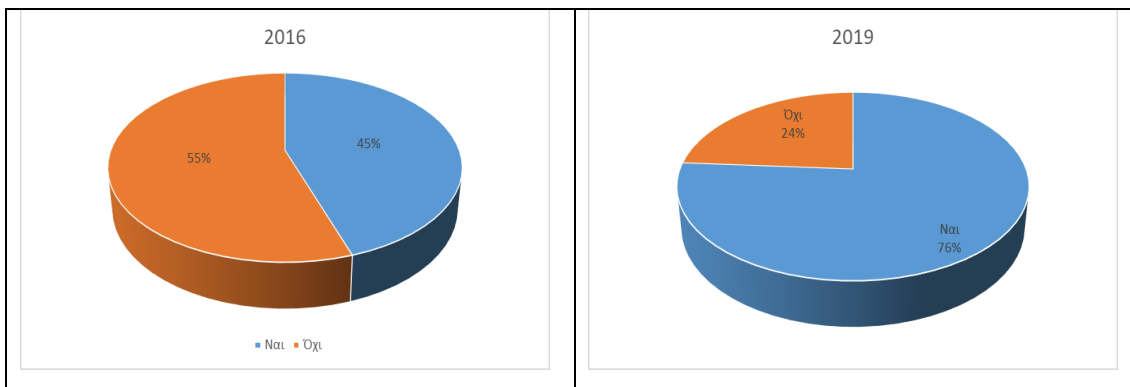

Γράφημα 2: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β3: Γνωρίζετε ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι;

Γράφημα 2^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1ης Έρευνας Βάσης το 2016 στην Ερώτηση Β3: Γνωρίζετε ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι;

Γράφημα 2^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2ης Έρευνας Αξιολόγησης το 2019 στην Ερώτηση Β3: Γνωρίζετε ότι μέσα στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 υπάρχουν προστατευόμενα είδη και οικοτόποι;

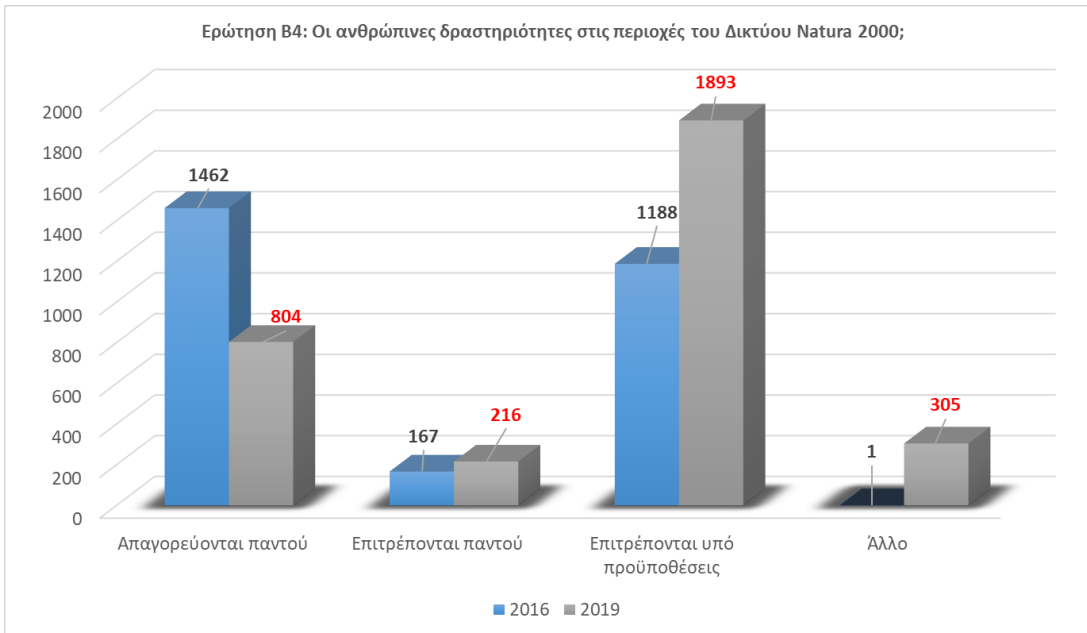
Αν και φαίνεται ότι έχουν βελτιωθεί οι γνώσεις των ερωτηθέντων για το εάν επιτρέπονται ή όχι οι ανθρώπινες δραστηριότητες εντός των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000, σύμφωνα με τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στο

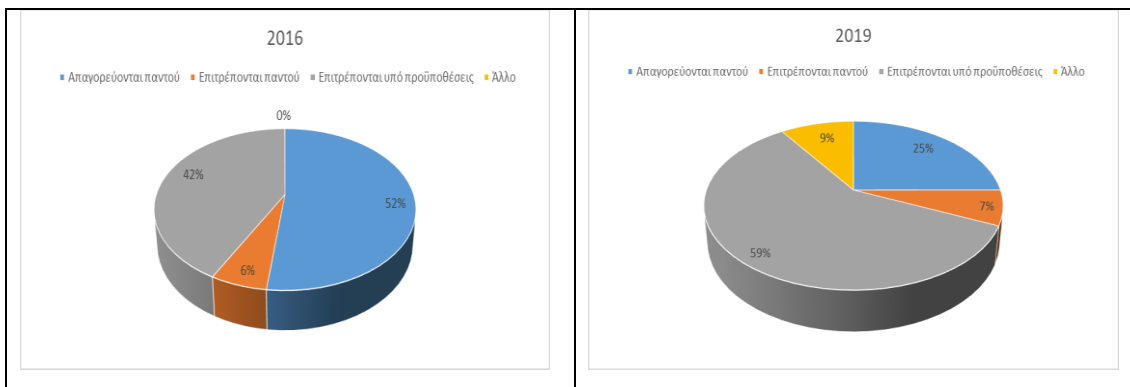
ραβδόγραμμα του Γραφήματος 3, παρόλα αυτά οι απαντήσεις για τη Β4 (δες Γραφήματα 3^α και 3^β όπου παρουσιάζονται τα σύνολα των απαντήσεων ανά έτος) δεν εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα 2 έτη δειγματοληψίας (z-test, p-value>0,05).

Γράφημα 3: Συγκριτικό γράφημα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β4: Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000;

Γράφημα 3^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1ης Έρευνας Βάσης το 2016 στην Ερώτηση Β4: Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000;

Γράφημα 3^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2ης Έρευνας Αξιολόγησης το 2019 στην Ερώτηση Β4: Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000;

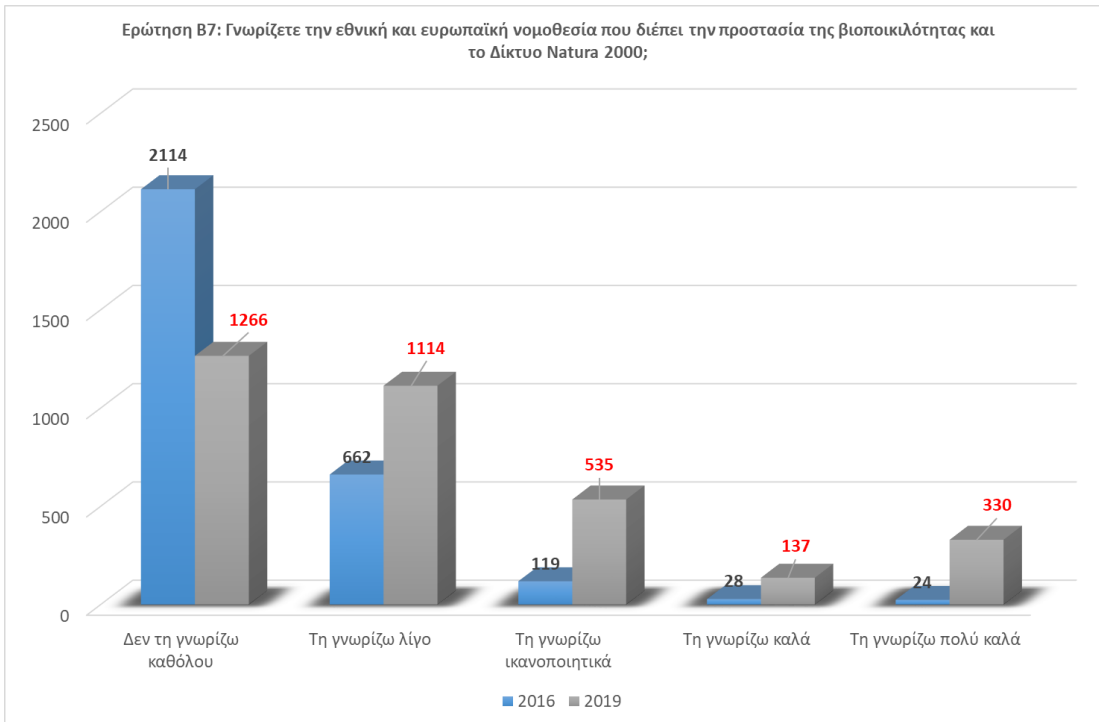
Όσον αφορά στις γνώσεις σχετικά με το γενικότερο ελληνικό και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το Δίκτυο NATURA 2000 αλλά και την προστασία της βιοποικιλότητας, αν και το ποσοστό αυτών που δεν το γνωρίζουν καθόλου εξακολουθεί να είναι υψηλότερο και το 2019, ο απόλυτος αριθμός όσων που το γνωρίζουν ικανοποιητικά, καλά και πολύ καλά έχει αυξηθεί, όπως δείχνει το Συγκριτικό ραβδόγραμμα του Γραφήματος 4, που αφορά στην Ερώτηση B7: «Γνωρίζετε την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και το Δίκτυο NATURA 2000;» αλλά και στο Γράφημα 5, που αφορά στην Ερώτηση B6: «Σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα καθώς και να την αποκαταστήσουμε σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτή;».

Η βελτίωση των ποσοστών φαίνεται και αναλυτικότερα στα Γραφήματα 4^α - 4^β και στα Γραφήματα 5^α - 5^β ακολούθως, όπου το ποσοστό όσων δεν γνωρίζουν καθόλου τη σχετική νομοθεσία το 2019 (37%, Γράφημα 4^β) είναι σχεδόν το μισό του αντίστοιχου ποσοστού του έτους 2016 (72%, Γράφημα 4^α) και το ποσοστό όσων γνωρίζουν ότι σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα και να αποκαταστήσουμε οποιαδήποτε ζημία σε αυτή, αυξήθηκε θεαματικά από 48% το 2016 (σε 2.906 απαντήσεις, Γράφημα 5^α) σε 74% το 2019 (σε σύνολο 3.218 συμπληρωμένων ερωτηματολογίων, Γράφημα 5^β). Παρόλα αυτά, οι απαντήσεις «Δεν γνωρίζω» και «Όχι» στην Ερώτηση B6, δεν παρουσίασε στατιστικά σημαντικές διαφορές (z-test, p-value>0,05).

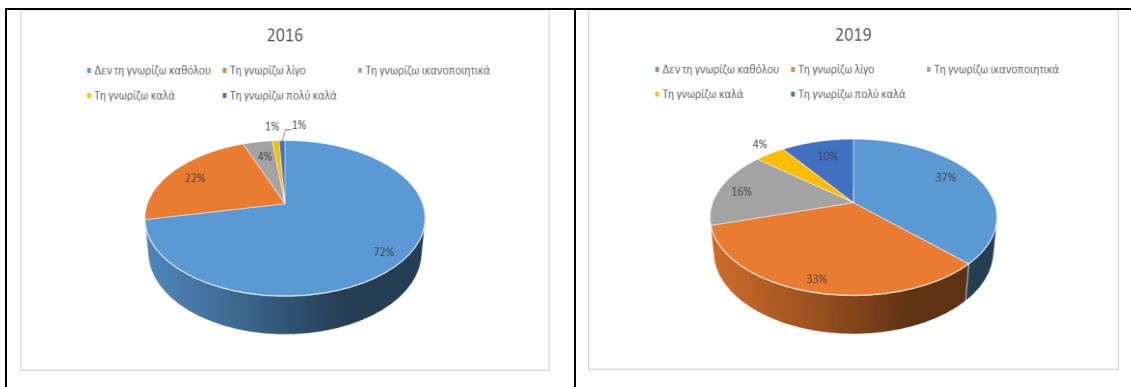

Γράφημα 4: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β7: Γνωρίζετε την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και το Δίκτυο NATURA 2000;

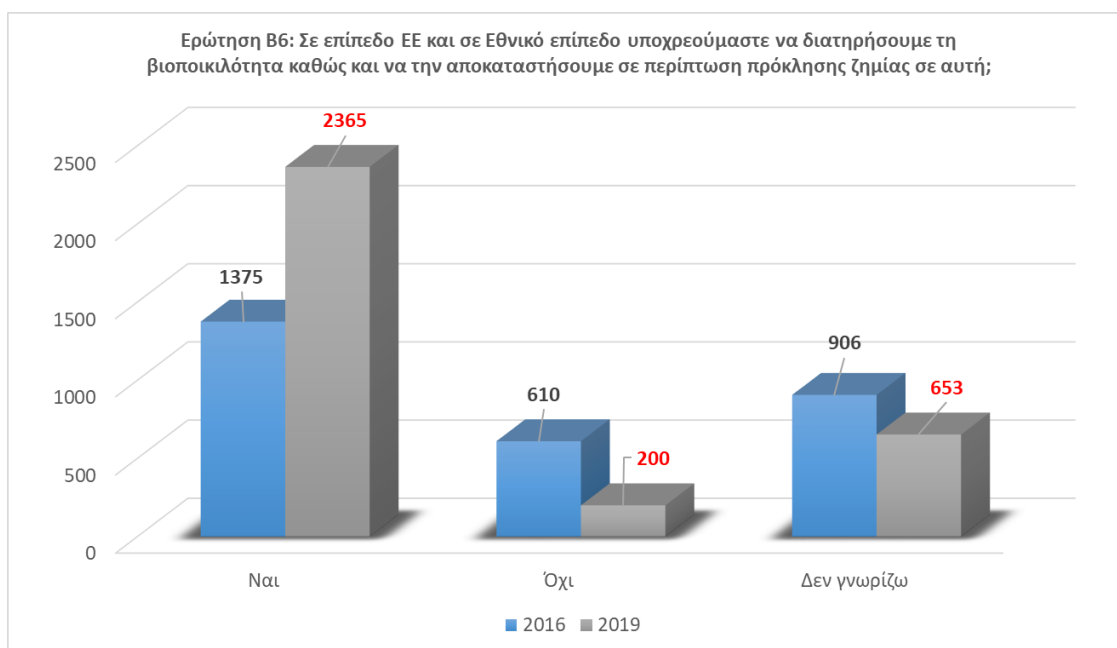
Γράφημα 4^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1ης Έρευνας Βάσης το 2016 στην Ερώτηση Β7: Γνωρίζετε την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και το Δίκτυο NATURA 2000;

Γράφημα 4^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2ης Έρευνας Αξιολόγησης το 2019 στην Ερώτηση Β7: Γνωρίζετε την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία που διέπει την προστασία της βιοποικιλότητας και το Δίκτυο NATURA 2000;

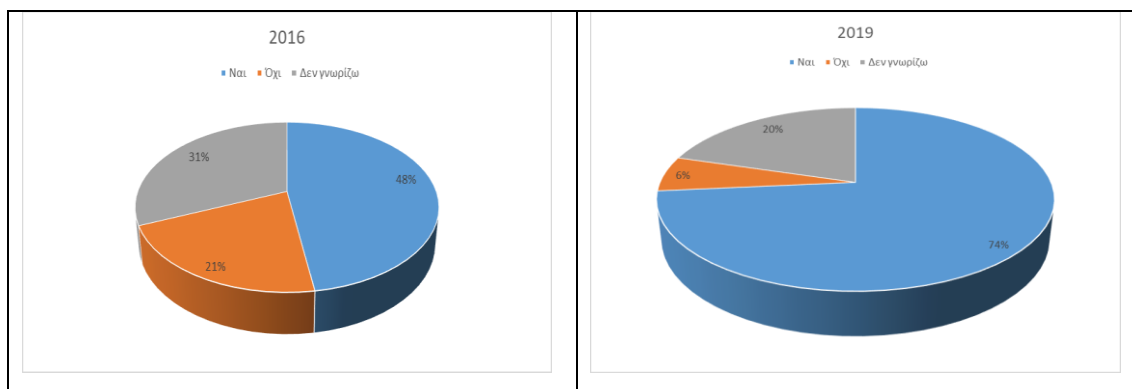

Γράφημα 5: Συγκριτικό ραδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β6: Σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα καθώς και να την αποκαταστήσουμε σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτή;

Γράφημα 5^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1ης Έρευνας Βάσης το 2016 στην Ερώτηση Β6: Σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα καθώς και να την αποκαταστήσουμε σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτή;

Γράφημα 5^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2ης Έρευνας Αξιολόγησης το 2019 στην Ερώτηση Β6: Σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό επίπεδο υποχρεούμαστε να διατηρήσουμε τη βιοποικιλότητα καθώς και να την αποκαταστήσουμε σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτή;

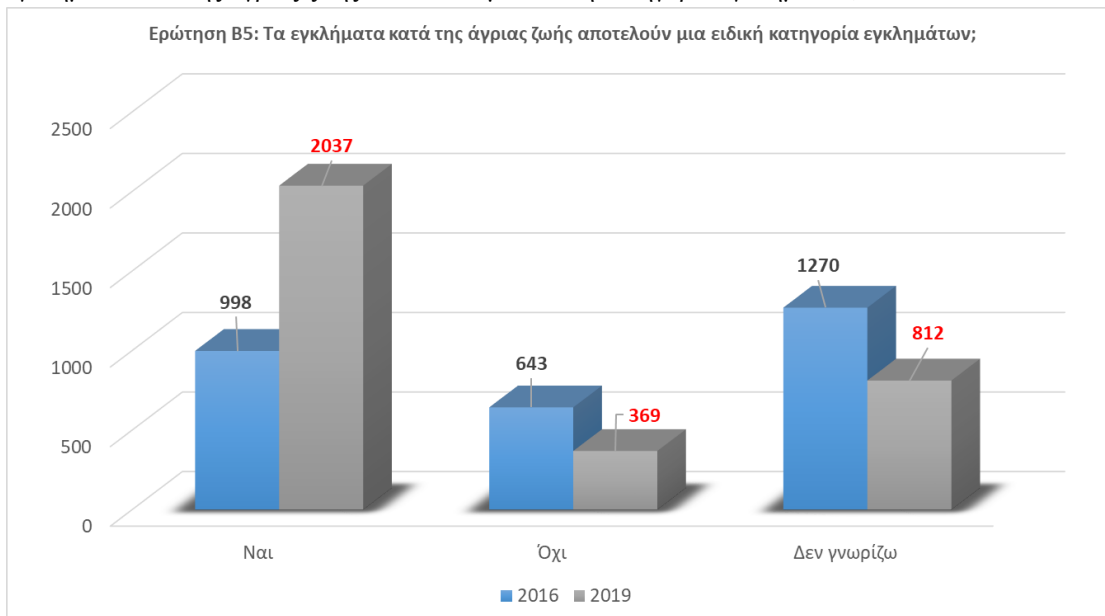
Την ίδια εικόνα θεωρούμε ότι αποτυπώνει και η σύγκριση των απαντήσεων στην Ερώτηση Β5: «Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;» όπου μετά από 4 χρόνια υλοποίησης του έργου φαίνεται να αποκρυσταλλώνεται στην κοινωνία η άποψη ότι τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής όντως αποτελούν ειδική κατηγορία εγκλημάτων, και σαν τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζονται. Η βελτίωση αυτή αποτυπώνεται αριθμητικά στο Συγκριτικό ραβδόγραμμα του Γραφήματος 6 και στα επιμέρους ετήσια Γραφήματα 6^α (έτος 2016, ποσοστά επί 2.911 απαντήσεων) και 6^β (έτος 2019), όπου ο αριθμός όσων απάντησαν θετικά στην ερώτηση το 2019, είναι σχεδόν υπερδιπλάσιος από τα αντίστοιχα απόλυτα νούμερα του 2016.

Οι απαντήσεις «ΟΧΙ» και «Δεν γνωρίζω» παρέμειναν ίδιες παρόλα αυτά (z-test, p-value<0,05).

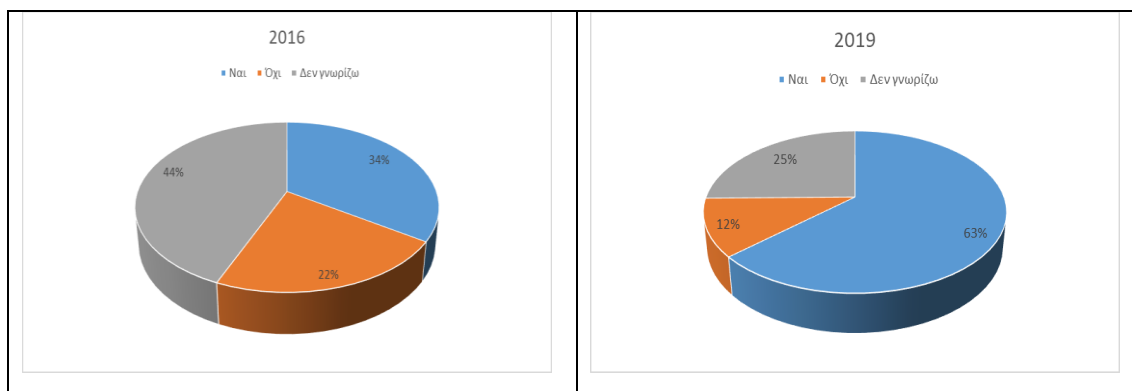

Γράφημα 6: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β5: Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;

Γράφημα 6^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1ης Έρευνας Βάσης το 2016 στην Ερώτηση Β5: Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;

Γράφημα 6^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2ης Έρευνας Αξιολόγησης το 2019 στην Ερώτηση Β5: Τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής αποτελούν μια ειδική κατηγορία εγκλημάτων;

Για την αποτύπωση των απόψεων και στάσεων των Κοινωνικών Εταίρων και των Ομάδων Στόχου του LIFE NATURA Themis, ως προς την περιβαλλοντική παραβατικότητα τόσο γενικά όσο και ως προς τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής, χρησιμοποιήθηκαν δύο (2) βασικές ερωτήσεις κλειστού τύπου. Μία ερώτηση με πολλαπλές επιλογές [Ερώτηση B8: «Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών);»] και μία ερώτηση με απάντηση ΝΑΙ/ΟΧΙ [Ερώτηση B9: «Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;»].

Και στις δύο ερωτήσεις οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης δίνουν μια αισιόδοξη εικόνα για αλλαγή προς το θετικό της στάσης της τοπικής κοινωνίας να αντιδράσει και να αντιμετωπίσει πιο ενεργά τα φαινόμενα περιβαλλοντικής παραβατικότητας, όπως φαίνεται και στα Συγκριτικά ραβδογράμματα του Γραφήματος 7 [Ερώτηση B8: «Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών);»] και του Γραφήματος 8 [Ερώτηση B9: «Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;»] αλλά και στα επιμέρους ετήσια Γραφήματα 7^α και 7^β (Ερώτηση B8, απαντήσεις έτους 2016 σε σύνολο 2.795) και Γραφήματα 8^α και 8^β.

Ειδικά στα Γραφήματα 8^α και 8^β των κατ' έτος απαντήσεων στην Ερώτηση B9, είναι εμφανής η βελτίωση των ποσοστών όσων έχουν προχωρήσει σε καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης τα τελευταία 4 χρόνια, με το 10% να υποστηρίζει ότι έχει προβεί σε αναφορά το 2016 (σε σύνολο 2.894 απαντήσεων) ενώ το 2019 το ποσοστό να φτάνει στο 35% των ερωτηθέντων.

Σημειώνουμε ότι με βάσει το z-test, το ποσοστό αυτών που δεν έχουν προβεί σε καταγγελία δεν μεταβάλλεται στατιστικώς σημαντικά.

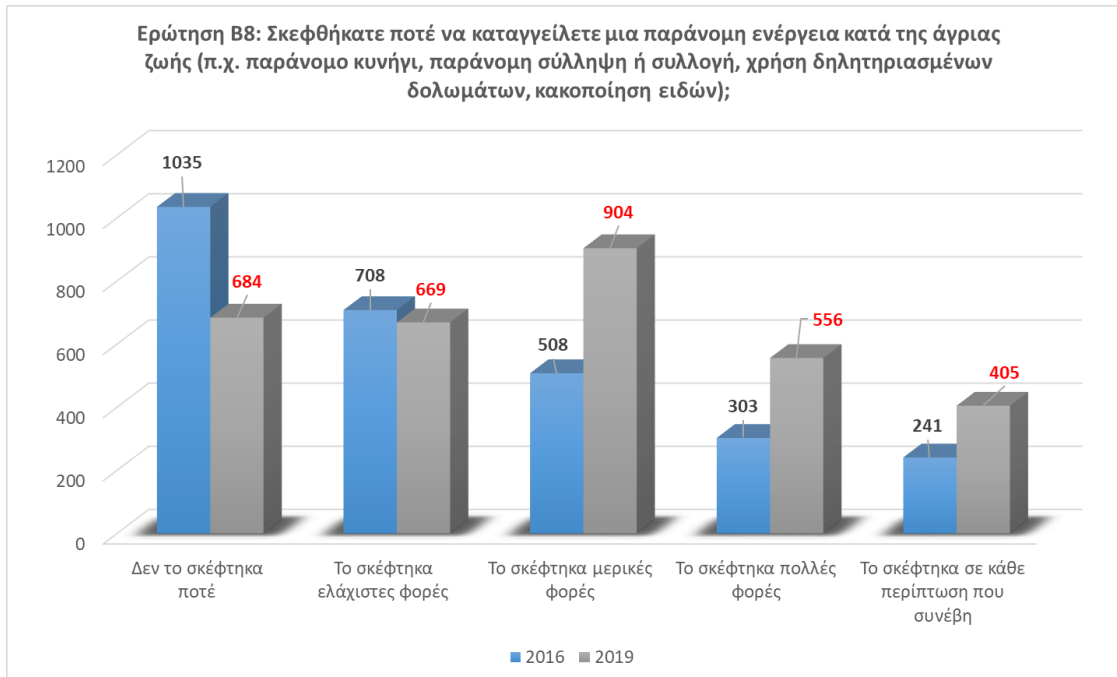
Σε κάποιες από τις ομάδες στόχου υπήρχε ερώτηση διασταύρωσης στο Ειδικό Γ' μέρος του εκάστοτε Ερωτηματολογίου και στις δύο έρευνες, με την οποία μπορεί να διασταυρωθεί η αξιοπιστία της πρόθεσης των ερωτηθέντων, όπως συνέβη σε κάποιες κοινωνικές ομάδες (π.χ. στο Ερωτηματολόγιο Q4-Στελέχη Περιβαλλοντικών ΜΚΟ, Ειδικό Γ' Μέρος-Ερώτηση Γ1, τα αποτελέσματα της οποίας επιβεβαιώνουν αυτά των απαντήσεων της Ερώτησης B9 για την ίδια ομάδα-στόχο, στο Ερωτηματολόγιο Q5-Αγροτικός Πληθυσμός, Ειδικό Γ' Μέρος- Ερώτηση Γ1 τα αποτελέσματα της οποίας επιβεβαιώνουν αυτά της ερώτησης B8 για την ίδια ομάδα-στόχο, Ερωτηματολόγιο Q8-Ευρύτερος Πληθυσμός, Ειδικό Γ' Μέρος-Ερώτηση Γ1 τα αποτελέσματα της οποίας επιβεβαιώνουν αυτά της ερώτησης B8 για την ίδια ομάδα-στόχο).

Επιφυλάξεις ως προς τις πραγματικές προθέσεις των συμμετεχόντων, υπήρξε σε μία κοινωνική ομάδα και στις δύο έρευνες, όπως φάνηκε από τη σύγκριση των απαντήσεων της ερώτησης διασταύρωσης του Ειδικού Γ' μέρους στο Ερωτηματολόγιο Q6-Επαγγελματίες Τουρισμού (Ειδικό Γ' Μέρος-Ερώτηση Γ3) τα αποτελέσματα της οποίας δεν επιβεβαιώνουν επακριβώς αυτά των απαντήσεων της Ερώτησης B8 για την ίδια ομάδα-στόχο.

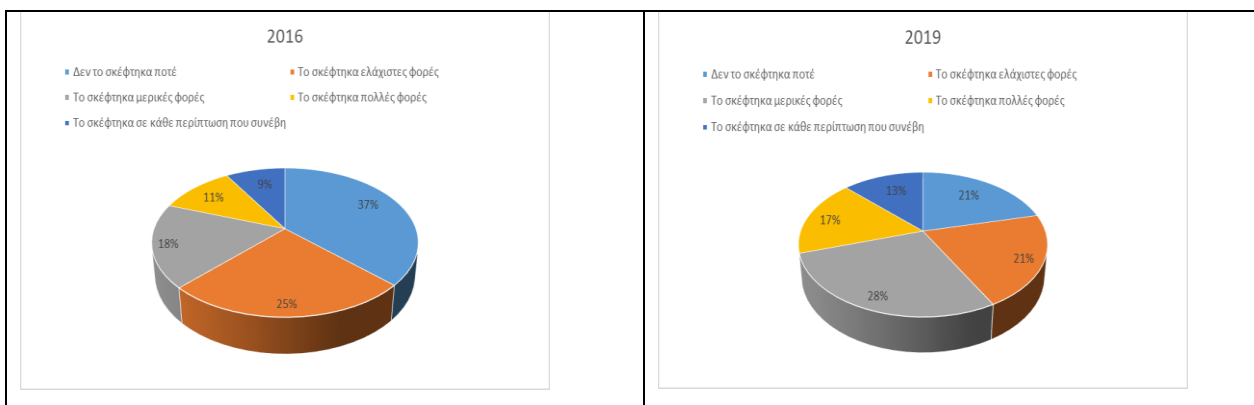

Γράφημα 7: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β8: Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών);

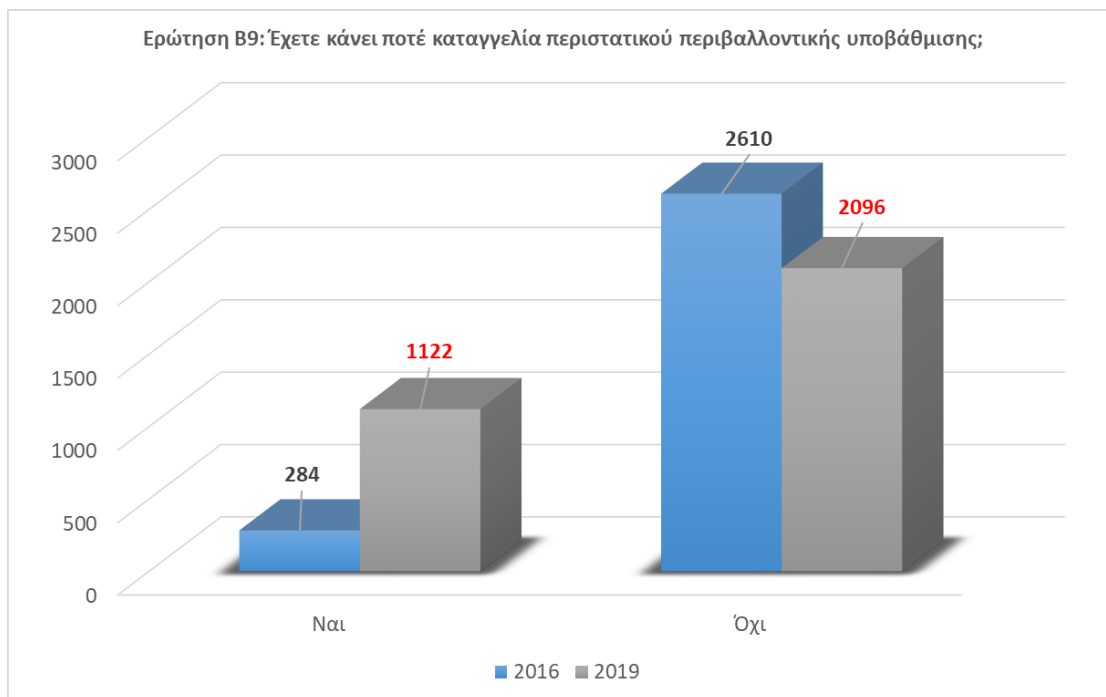
Γράφημα 7^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση Β8: Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών);

Γράφημα 7^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση Β8: Σκεφθήκατε ποτέ να καταγγείλετε μια παράνομη ενέργεια κατά της άγριας ζωής (π.χ. παράνομο κυνήγι, παράνομη σύλληψη ή συλλογή, χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, κακοποίηση ειδών);

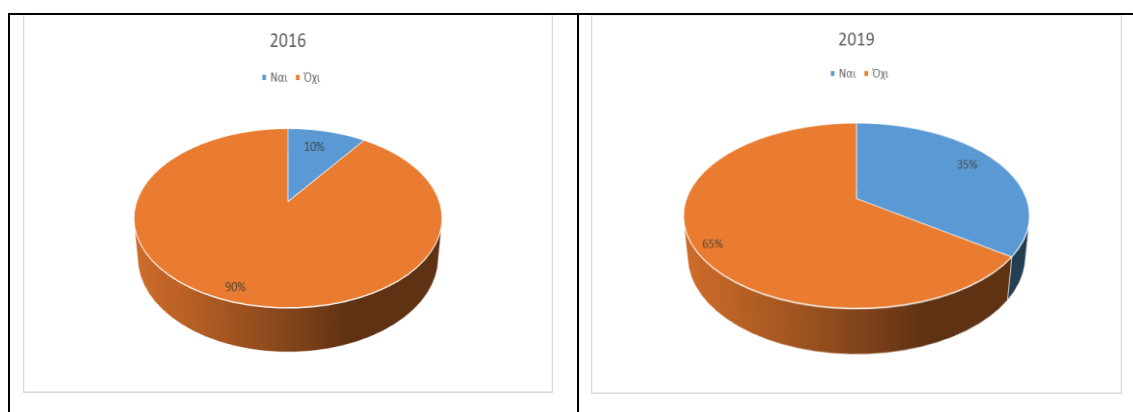

Γράφημα 8: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β9: Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 8^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση Β9: Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 8^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση Β9: Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Στην παραπάνω Ερώτηση Β9: «Έχετε κάνει ποτέ καταγγελία περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης;» και σε όσους απάντησαν αρνητικά, ζητήθηκε να αιτιολογήσουν τη μη ενεργοποίησή τους έναντι ενός περιστατικού περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι κάτι τέτοιο θα είχε αποτέλεσμα, ενώ σε μικρότερο ποσοστό επικαλέστηκαν άγνοια διαδικασίας και αρμόδιας υπηρεσίας, και δευτερευόντως το χρονοβόρο και γραφειοκρατικό της διαδικασίας καταγγελίας/αναφοράς.

Αν και οι πολίτες που συμμετείχαν στη 2^η Έρευνα Αξιολόγησης του έργου επιθυμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό να συμμετέχουν ενεργά στην προστασία του περιβάλλοντος, παραμένουν ακόμα σχετικά μπερδεμένοι ως προς τον τρόπο που θα πρέπει να ενεργήσουν. Κι αυτό αποτυπώνεται εύλογα στο ραβδόγραμμα του Γραφήματος 9, το οποίο αποτυπώνει τις απαντήσεις της Ερώτησης B12: «Σε ποιον θα μπορούσατε να καταγγείλετε ένα περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης;» και των δύο ερευνών αλλά και στις πίτες που αναλυτικότερα δείχνουν τα αντίστοιχα ποσοστά για τα έτη 2016 (σύνολο 2.894 απαντήσεις) και 2019.

Ενώ τα αποτελέσματα δείχνουν από τη μία πλευρά ότι οι πολίτες έχουν πλέον ξεκαθαρίσει ότι αρμόδιες υπηρεσίες είναι η Αστυνομία, η Εισαγγελία, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της εκάστοτε Περιφέρειας και οι κατά τόπους Δασικές Υπηρεσίες, εξακολουθούν να προτιμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, για να απευθύνουν την αναφορά/καταγγελία τους.

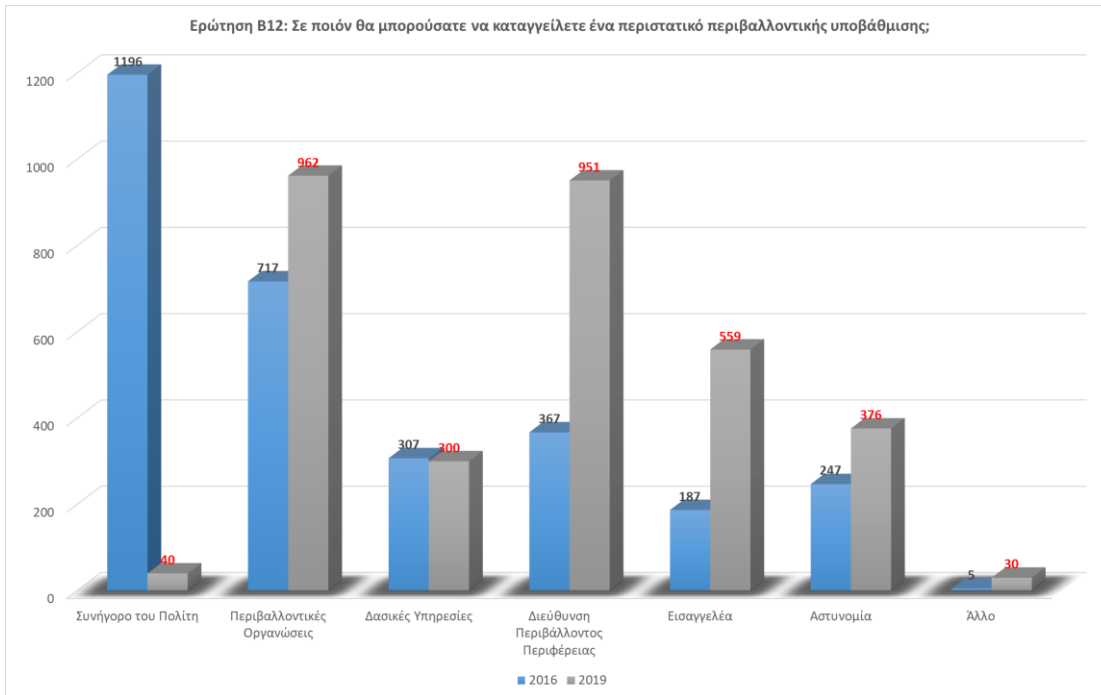
Η αύξηση του αριθμού των πολιτών που γνωρίζει πλέον ότι πρέπει να απευθύνεται στις δημόσιες υπηρεσίες για να ενημερώσει για περιστατικά περιβαλλοντικών παραβάσεων, δείχνει ξεκάθαρα ότι το έργο έχει επιτελέσει επιτυχώς τον στόχο της ενημέρωσης των Κρητικών. Από την άλλη, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια έξαρση της περιβαλλοντικής παραβατικότητας, περισσότερη ευαισθητοποίηση των πολιτών και δημοσιοποίηση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, αλλά και σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων σε όλη τη χώρα, τα οποία δημοσιοποιούν και κάνουν ευρέως γνωστά μέσω των δράσεών τους, τόσο οι Εθνικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις όσο και τα συνεχώς αυξανόμενα κινήματα πολιτών που αντιδρούν. Γεγονός που δείχνει να αυξάνει την εμπιστοσύνη των πολιτών στις περιβαλλοντικές συλλογικότητες περισσότερο, σε σχέση με τις αρμόδιες θεσμικά υπηρεσίες.

Το γεγονός ότι ο Συνήγορος του Πολίτη δεν είναι πλέον ο προτιμώμενος, από τους πολίτες, φορέας για να προωθήσουν την αναφορά/καταγγελία τους, και μάλιστα με τόσο μεγάλη διαφορά σε απόλυτους αριθμούς αλλά και ποσοστά (μεταξύ των δύο ερευνών), πρέπει επίσης να πιστωθεί στην επισταμένη και στοχευμένη ενημέρωση και εκπαίδευση όλων των κοινωνικών εταίρων, μέσω της υλοποίησης των δράσεων του έργου αλλά και τις προσωπικές προσπάθειες όλων των μελών της ομάδας έργου.

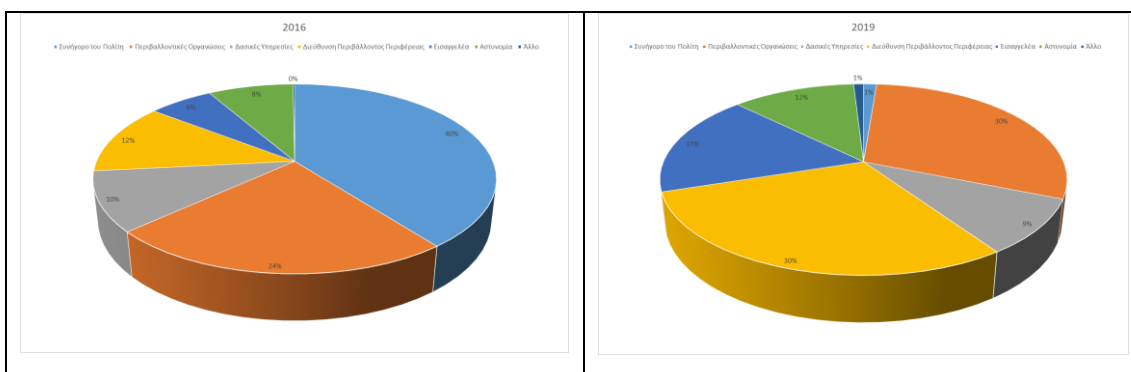

Γράφημα 9: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων των ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση B12: Σε ποιον θα μπορούσατε να καταγγείλετε ένα περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 9^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση B12: Σε ποιον θα μπορούσατε να καταγγείλετε ένα περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 9^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση B12: Σε ποιον θα μπορούσατε να καταγγείλετε ένα περιστατικό περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Η μερική αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην ελληνική περιβαλλοντική νομοθεσία όπως φαίνεται στα Γραφήματα 10, 10^α και 10^β, τα οποία αποτυπώνουν τις απαντήσεις σε απόλυτους αριθμούς και ποσοστά στην Ερώτηση B14: «Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος;» και στις δύο έρευνες (2016 και 2019, συγκριτικά και κατ' έτος) είναι διακριτή.

Αντίστοιχη αποκατάσταση της εμπιστοσύνη τους απέναντι στις αρμόδιες υπηρεσίες και τις δικτυικές αρχές για την αποτελεσματικότητα της δίωξης των περιβαλλοντικών εγκλημάτων δεν φαίνεται να εξάγεται από τα ποσοστά των απαντήσεων της Ερώτησης B1: «Αξιολογείτε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας;», καθώς δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ποσοστών των δύο ετών αναφοράς (z-test, p-value>0,05).

Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα του 2016 το 6% των συμμετεχόντων (σε σύνολο 2.391 απαντήσεων στην Ερώτηση B14) θεωρεί επαρκή την ελληνική περιβαλλοντική νομοθεσία ενώ το 2019 το ποσοστό αυτό έχει διπλασιαστεί (12%). Αντίστοιχα το ποσοστό των ερωτηθέντων που απάντησε ότι θεωρεί την αποτελεσματικότητα της δίωξης περιβαλλοντικών εγκλημάτων Ικανοποιητικά/Πολύ/Εξαιρετικά Αποτελεσματική ήταν συνολικά 6% (σε σύνολο 2.986 απαντήσεων στην Ερώτηση B1 το 2016) ενώ το 2019 το ποσοστό αυτό στο σύνολο του δείγματος ανήλθε στο 31%.

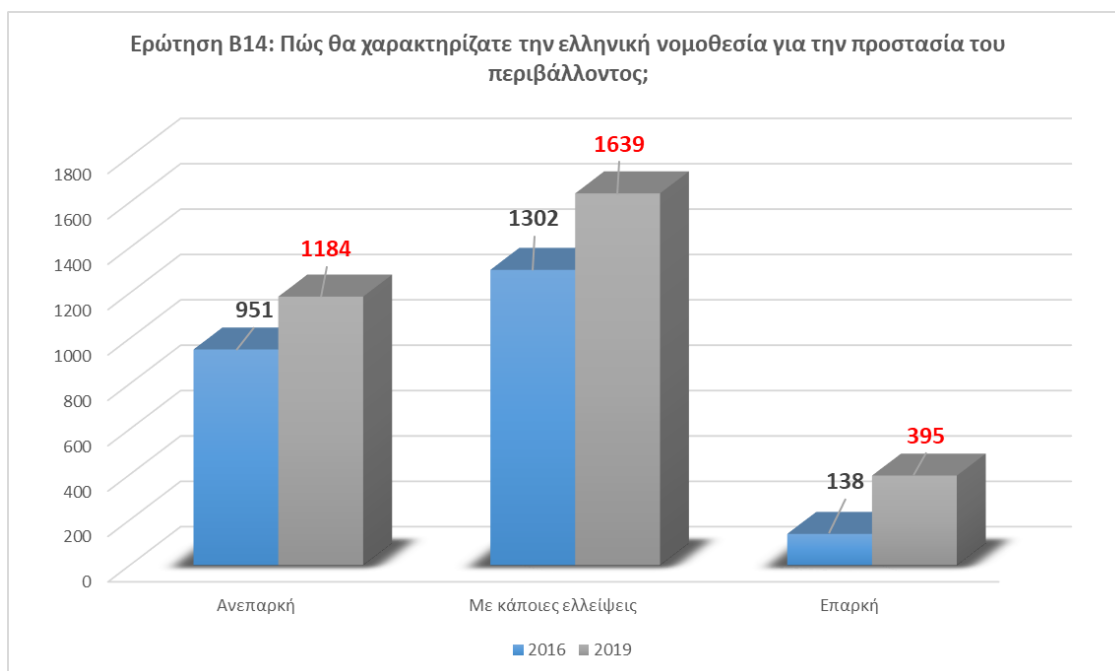
Ως προς την εμπιστοσύνη των πολιτών στα ΜΜΕ, τοπικά και εθνικά, για την κάλυψη περιβαλλοντικών παραβάσεων από τον Τύπο, αυτή δεν φαίνεται να έχει μεταβληθεί αισθητά μεταξύ των δύο ετών έρευνας, όπως έδειξε η ποιοτική αξιολόγηση της ερώτησης B13: «Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης;» (z-test, p-value>0,05).

Ένα σταθερό ποσοστό των πολιτών (18% και στις δύο έρευνες) πιστεύει ότι τα ΜΜΕ και οι δημοσιογράφοι δεν καλύπτουν καθόλου τις υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Στην περίπτωση της έρευνας του 2016, το ποσοστό αφορά σε δείγμα 2.942 απαντήσεων ενώ στην περίπτωση της έρευνας αξιολόγησης του 2019, το ποσοστό αφορά στο σύνολο των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων (3.218). Τα αποτελέσματα της σχετικής ερώτησης B13: «Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης;» αποτυπώνονται στο ραβδόγραμμα του Γραφήματος 12 και στις πίτες στα Γραφήματα 12^α και 12^β.

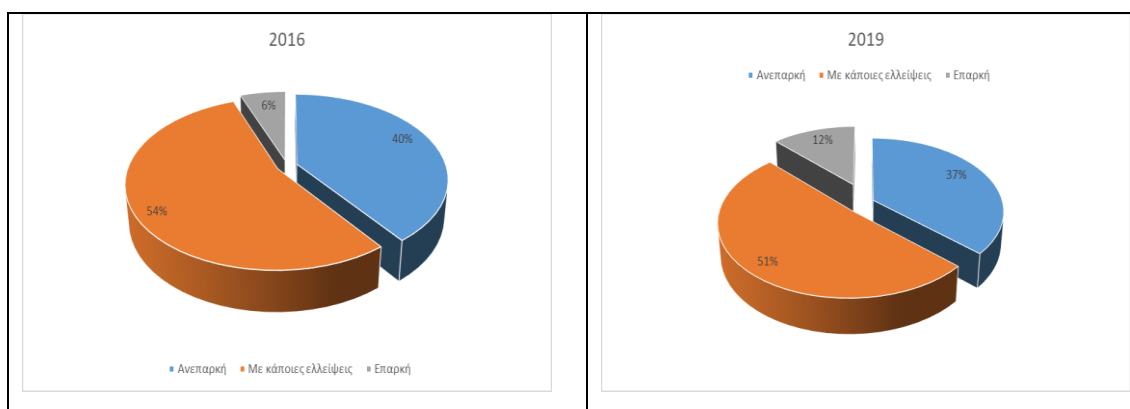

Γράφημα 10: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση B14: Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος;

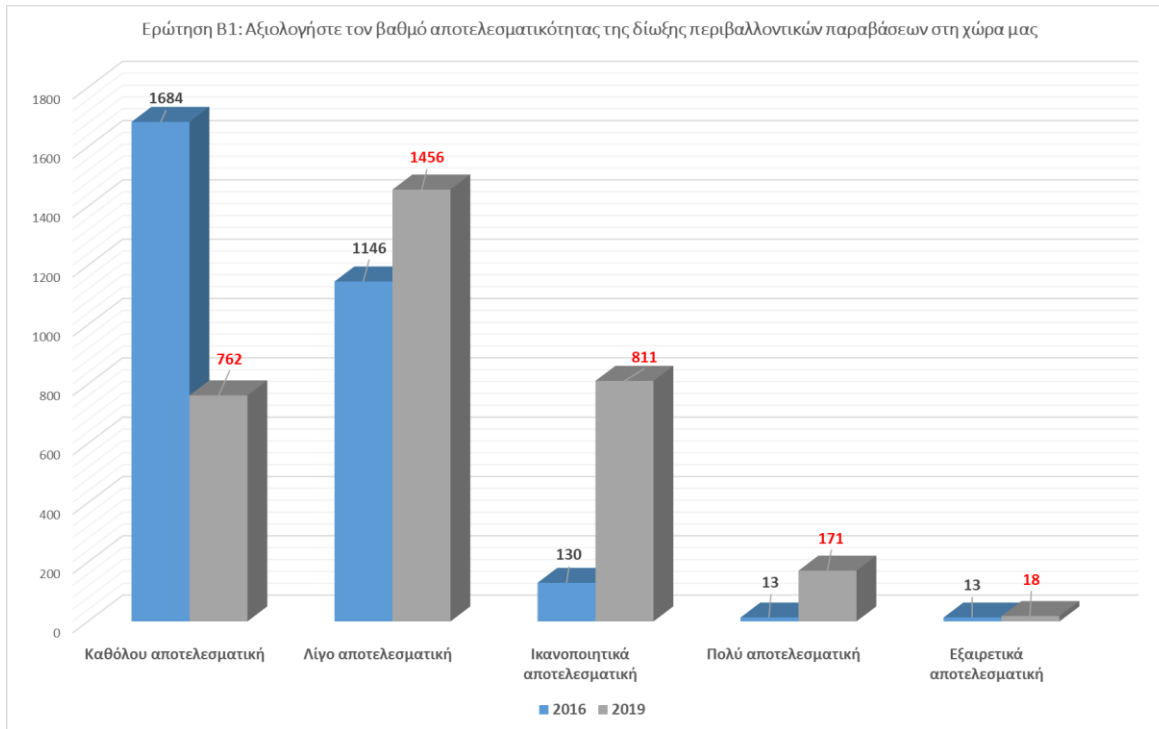
Γράφημα 10^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση B14: Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος;

Γράφημα 10^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση B14: Πώς θα χαρακτηρίζατε την ελληνική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος;

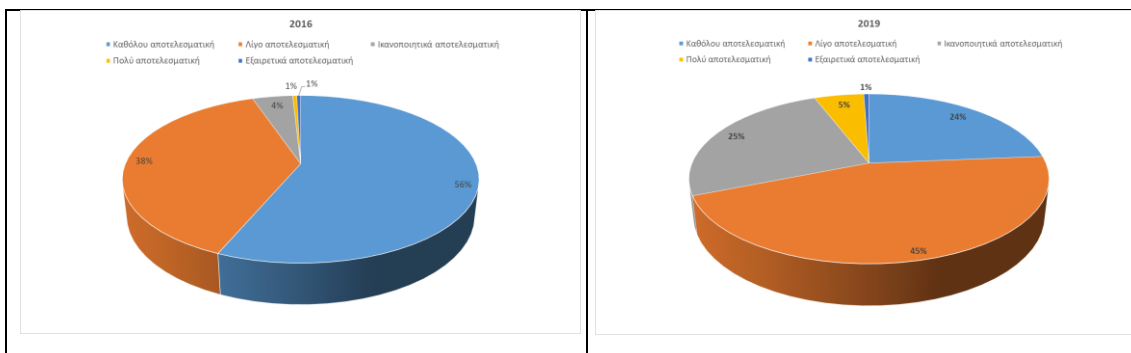

Γράφημα 11: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση Β1: Αξιολογήστε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας

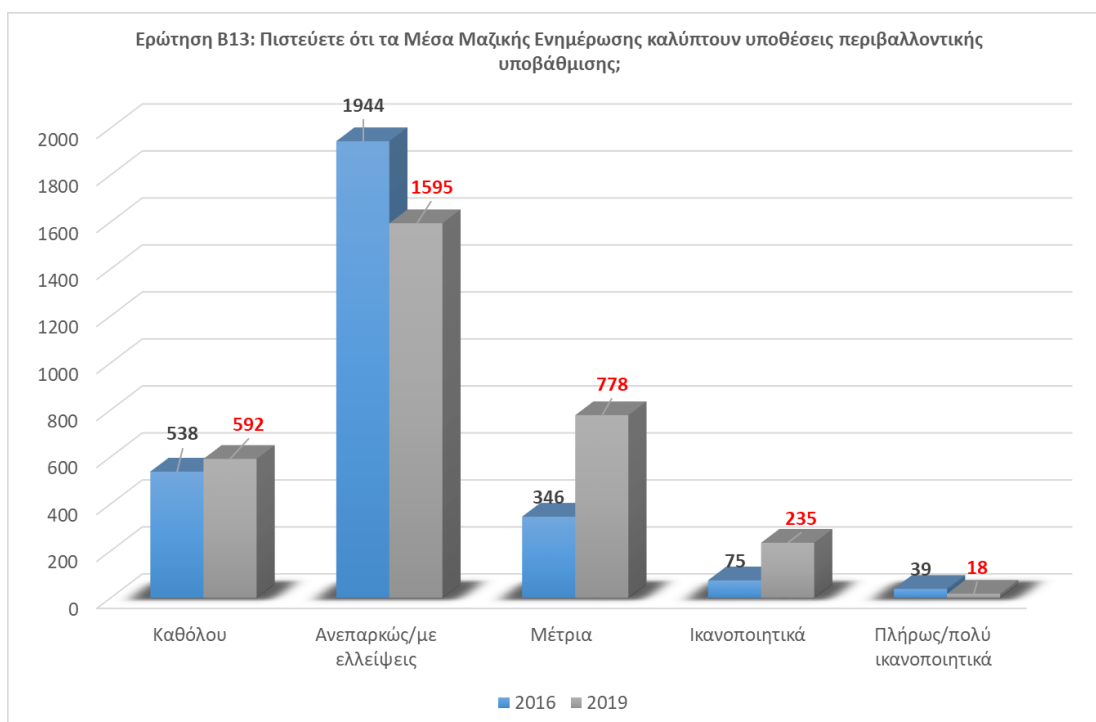
Γράφημα 11^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση Β1: Αξιολογήστε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας

Γράφημα 11^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση Β1: Αξιολογήστε τον βαθμό αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων στη χώρα μας

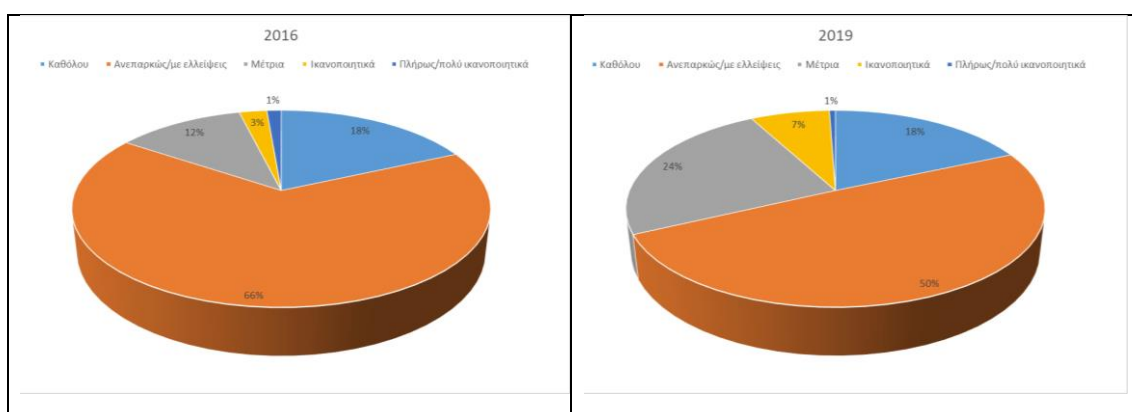

Γράφημα 12: Συγκριτικό ραβδόγραμμα του συνόλου των απαντήσεων ετών 2016 και 2019 στην Ερώτηση B13: Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 12^α: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 1^{ης} Έρευνας Βάσης το 2016, στην Ερώτηση B13: Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

Γράφημα 12^β: Συνολική αποτύπωση απαντήσεων της 2^{ης} Έρευνας Αξιολόγησης το 2019, στην Ερώτηση B13: Πιστεύετε ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καλύπτουν υποθέσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης;

V. Γενικά συμπεράσματα

Από την αξιολόγηση της 2^{ης} Έρευνας του έργου (Δράση C1) και τη συγκριτική έκθεση μεταξύ των δύο ερευνών (2016 1^η Έρευνα Βάσης και 2019 2^η Έρευνα Αξιολόγησης) που παρουσιάστηκε παραπάνω, προκύπτει η εμφανής βελτίωση των γνώσεων, στάσεων, απόψεων και αντιλήψεων της τοπικής κοινωνίας της Κρήτης όσον αφορά στην Οδηγία για την Περιβαλλοντική Ευθύνη, στην περιβαλλοντική προστασία, στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών εγκλημάτων και της περιβαλλοντικής παραβατικότητας, θέματα τα οποία είχε ως στόχο να αναδείξει, προβάλλει και ενημερώσει το έργο LIFE NATURA Themis-LIFE14 GIE/GR/000026.

Η Ομάδα Έργου, η οποία επεξεργάστηκε και τις δύο έρευνες και συνέταξε και τις δύο αναλύσεις των αποτελεσμάτων των ερευνών, καταλήγει ότι το έργο πέτυχε σε μεγάλο βαθμό το αντικείμενο και τους σκοπούς του, ανατρέποντας μερικώς σε κάποια θέματα και θεαματικά σε κάποια άλλα, την αρνητική κατάσταση που επικρατούσε πριν την υλοποίησή του, όπως φαίνεται και από τα δεδομένα της 1^{ης} Έρευνας Βάσης (2016).

Παραμένει, αν και σε μικρότερο βαθμό, η επιφυλακτικότητα των πολιτών έναντι των ελεγκτικών και διοικητικών μηχανισμών που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και την πάταξη της περιβαλλοντικής παραβατικότητας. Παραμένει ακόμα η επιφυλακτικότητα των κοινωνικών εταίρων και ομάδων στόχου έναντι των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Γεγονός που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από το τρέχον έργο και τους εταίρους του, αλλά από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους φορείς και υπηρεσίες.

Από την αξιολόγηση επίσης προκύπτει ότι παραμένει σημαντικό το ποσοστό των πολιτών που δεν έχουν ενημερωθεί επαρκώς για περιβαλλοντικά θέματα (προστασία, διατήρηση, νομοθεσία, υποχρεώσεις και δικαιώματα). Αυτό καθιστά επιβεβλημένη την προσπάθεια διάχυσης της περιβαλλοντικής πληροφορίας με συστηματικότερο και συνεχή τρόπο, τόσο από την πολιτεία όσο και από τους αρμόδιους/εμπλεκόμενους φορείς.

Συνοψίζοντας τη συγκριτική παρουσίαση των δύο ερευνών, καταλήγουμε στα εξής γενικά συμπεράσματα:

- Η προϋπάρχουσα γενική άγνοια και σύγχυση γύρω από το Δίκτυο NATURA 2000 και το καθεστώς προστασίας του, βελτιώθηκε αισθητά τα τελευταία 4 χρόνια.
- Βελτιώθηκε αισθητά η γνώση της τοπικής κοινωνίας ως προς τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα πολιτών και υπηρεσιών σε θέματα αντιμετώπισης περιβαλλοντικών εγκλημάτων.
- Αντιστράφηκε μερικώς η αδιάφορη και απαθής στάση πολιτών και υπηρεσιών ως προς την ενεργοποίησή τους στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών παραβάσεων.
- Βελτιώθηκαν οι γνώσεις τους ως προς την πλέον κατάλληλη διαδικασία αναφορών/καταγγελιών περιβαλλοντικών παραβάσεων.
- Παραμένει μερικώς η προκατάληψη των πολιτών ως προς την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας, εθνικής και ευρωπαϊκής, αλλά και της αποτελεσματικότητας της δίωξης περιβαλλοντικών παραβάσεων.
- Από όλες τις ομάδες εξακολουθεί να αμφισβητείται η επάρκεια των ΜΜΕ ως προς την κάλυψη υποθέσεων περιβαλλοντικών παραβάσεων.

